MAX

4|5|6

Na klar!

HAVO|VWO|GYM

Duits

Bewaar dit boek! Het bevat examenstof.

NAAM EN KLAS:

.....

MALMBERG

Na klar!

HAVO|VWO|GYM

Duits

Handbuch

Auteurs

Paul van der Bie (eindredactie)

Marit Molenaar

MAX Release 2021

www.naklar-malmberg.nl

Malmberg, 's-Hertogenbosch

Inhoudsopgave

GRAMMATICA

Werkwoorden

01 Onregelmatige werkwoorden: *haben*, *sein*, *werden* 4
02 Sterke en zwakke werkwoorden 6
03 Modale werkwoorden en *wissen* 6
04 Wederkerende werkwoorden 10
05 Werkwoorden met voorvoegsel 10
06 Onvoltooid tegenwoordige tijd 11
07 Onvoltooid verleden tijd 12
08 Voltooid deelwoord 13
09 Hulpwerkwoorden *haben* en *sein* 14
10 Indirecte rede 15
11 Zou-vorm 16
12 Gebiedende wijs 17
13 Toekomende tijd 18
14 Lijdende vorm 18
15 Tegenwoordig deelwoord 19

Naamvallen

16 Wanneer welke naamval? 20
17 *Der-Gruppe* en *ein-Gruppe* 23
18 Keuzevoorzetsels 25
19 Naamvallen met woorden van vergelijking: *als*, *wie* 26
20 Woorden van vergelijking 26
21 Zelfstandig naamwoord 27
22 Zwak mannelijk zelfstandig naamwoord 29
23 Lidwoord 30
24 Persoonlijk voornaamwoord 30
25 Vraagwoorden 30
26 Bezittelijk voornaamwoord 32
27 Aanwijzend voornaamwoord 32
28 Bijvoeglijk naamwoord 33
29 Zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord 36
30 Betrekkelijk voornaamwoord 37

Overige onderwerpen

31 Telwoorden 38
32 Voorzetsels 39
33 Voegwoorden en bijwoorden 40
34 Woordvolgorde 43
35 Leestekens 44
36 Trappen van vergelijking 45
37 Voorzetsels en lidwoorden die samensmelten 46
38 Zonder te, in plaats van te, om te 47
39 Lopen te, liggen te, zitten te, staan te 47
40 Blijven, gaan, komen + heel werkwoord 47

VAARDIGHEDEN

Leesvaardigheid

41 Algemeen 49
42 Leesstrategieën 50
43 Het beantwoorden van examenvragen 52
44 Signaalwoorden 54
45 Examentraining 59
46 Examenidioom 60
47 Woordenboekgebruik D-N 66

Kijk- en luistervaardigheid

48 Kijk- en luisterstrategieën 67

Schrijfvaardigheid

49 Persoonlijke brief / e-mail (informeel) 69
50 Zakelijke brief / e-mail (formeel) 71
51 Curriculum vitae (cv) 73
51a Betoog 75
52 *Schreibtool* 76
53 Beoordelingsmodel schrijven 78
54 Woordenboekgebruik N-D 80
55 *Redemittel schreiben* 80

Spreek- en gespreksvaardigheid

56 Spreekstrategieën 85
57 Beoordelingsmodel spreken 86
58 *Redemittel sprechen* 88

OVERIG

59 *DACH-Länder* 92
60 Verslagformulieren – extensief lezen 93
61 Verslagformulieren – extensief kijken / luisteren 99
62 Woordenlijst Duits-Nederlands 104
63 Persoonlijke woorden en *Redemittel* 114

SPICKZETTEL

64 *Spickzettel Grammatik* 134
65 *Spickzettel Verben* 136
66 *Spickzettel Phonetik* 142

Register 146

WERKWOORDEN

01 Onregelmatige werkwoorden: *haben, sein, werden*

Unregelmäßige Verben: haben, sein, werden

De werkwoorden *haben*, *sein* en *werden* zijn onregelmatig. Dit betekent dat ze niet vervoegd worden volgens een vaste regel. Leer de vervoegingen van deze werkwoorden uit je hoofd.

Haben

- hebben *Ich habe Hunger.* Ik heb honger.
  Wenn ich Zeit hätte, würde ich kommen. Als ik tijd zou hebben, zou ik komen.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm	**Imperativ** gebiedende wijs
ich	habe	hatte	hätte	
du	hast	hattest	hättest	habe!
er / sie / es	hat	hatte	hätte	
wir	haben	hatten	hätten	
ihr	habt	hattet	hättet	habt!
sie / Sie	haben	hatten	hätten	haben Sie!

Partizip II voltooid deelwoord	gehabt **Beispiel:** Ich habe gehabt.

Sein

- zijn *Ich bin wieder zu Hause.* Ik ben weer thuis.
  Wenn ich reich wäre, Als ik rijk zou zijn,
  würde ich ein neues Auto kaufen. zou ik een nieuwe auto kopen.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm	**Imperativ** gebiedende wijs
ich	bin	war	wäre	
du	bist	warst	wärst	sei!
er / sie / es	ist	war	wäre	
wir	sind	waren	wären	
ihr	seid	wart	wärt	seid!
sie / Sie	sind	waren	wären	seien Sie!

Partizip II voltooid deelwoord	gewesen **Beispiel:** Ich bin gewesen.

Werden

- worden *Sie wird immer schlanker.* Ze wordt steeds slanker.
  Sie wurde immer schlanker. Ze werd steeds slanker.
- zullen *Sie wird morgen kommen.* Ze zal morgen komen.
  Sie würde morgen kommen. Ze zou morgen komen.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm	**Imperativ** gebiedende wijs
ich	werde	wurde	würde	
du	wirst	wurdest	würdest	werde!
er / sie / es	wird	wurde	würde	
wir	werden	wurden	würden	
ihr	werdet	wurdet	würdet	werdet!
sie / Sie	werden	wurden	würden	werden Sie!

Partizip II voltooid deelwoord	geworden **Beispiel:** Er ist geworden.

02 Sterke en zwakke werkwoorden

Starke und schwache Verben

Er zijn sterke werkwoorden en zwakke werkwoorden.

Bij zwakke werkwoorden blijft de klinker in de verschillende stamtijden gelijk.
Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden eindigt op een *–t*.

- wohnen ich w**o**hne – ich w**o**hnte – ich habe gew**o**hn**t** er w**o**hnt

Bij sterke werkwoorden verandert de klinker in de verleden tijd en vaak ook in het voltooid deelwoord. Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden eindigt op *–en*.
In de tegenwoordige tijd verandert meestal bij *du* en *er/sie/es* de klinker:
–a wordt *–ä*; *–au* wordt *–äu*; *–e* wordt *–i* of *–ie*.

- lassen ich l**a**sse – ich l**ie**ß – ich habe gel**a**ssen er l**ä**sst
- laufen ich l**au**fe – ich l**ie**f – ich bin gel**au**fen er l**äu**ft
- helfen ich h**e**lfe – ich h**a**lf – ich habe geh**o**lfen er h**i**lft
- empfehlen ich empf**e**hle – ich empf**a**hl – ich habe empf**o**hlen er empf**ie**hlt

Een lijst van sterke werkwoorden vind je bij **65** *Spickzettel Verben, blz. 136*.

03 Modale werkwoorden en *wissen*

Modalverben und wissen

Modale werkwoorden zijn werkwoorden die een extra betekeniselement aan de zin toevoegen, bijvoorbeeld dat iets mag, kan of moet. De Duitse modale werkwoorden zijn: *dürfen*, *können*, *mögen*, *müssen*, *sollen* en *wollen*. Het werkwoord *wissen* is geen modaal werkwoord, maar een werkwoord dat net als de modale werkwoorden geen regelmatige vervoeging heeft.

Dürfen

- mogen: toestemming hebben Er darf ins Kino gehen.
  Das Kind darf nicht mehr hinaus.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	darf	durfte	dürfte
du	darfst	durftest	dürftest
er / sie / es	darf	durfte	dürfte
wir	dürfen	durften	dürften
ihr	dürft	durftet	dürftet
sie / Sie	dürfen	durften	dürften

Partizip II voltooid deelwoord	gedurft **Beispiel:** Ich habe gedurft.

Können

- kunnen: in staat zijn Kannst du mich abholen?
  Sie kann gut Spanisch.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	kann	konnte	könnte
du	kannst	konntest	könntest
er / sie / es	kann	konnte	könnte
wir	können	konnten	könnten
ihr	könnt	konntet	könntet
sie / Sie	können	konnten	könnten

Partizip II voltooid deelwoord	gekonnt **Beispiel:** Ich habe gekonnt.

Mögen

• zin hebben	Magst du in den Zoo gehen?	Heb je zin om naar de dierentuin te gaan?
• lusten	*Ich mag Schnitzel mit Pommes.*	Ik lust schnitzel met patat.
• houden van	*Er mag klassische Musik.*	Hij houdt van klassieke muziek.
• iemand mogen / aardig vinden	*Sie mag ihren Onkel Gerd sehr.*	Ze mag haar oom Gerd zeer.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	mag	mochte	möchte
du	magst	mochtest	möchtest
er / sie / es	mag	mochte	möchte
wir	mögen	mochten	möchten
ihr	mögt	mochtet	möchtet
sie / Sie	mögen	mochten	möchten

Partizip II voltooid deelwoord	gemocht **Beispiel:** Ich habe gemocht.

Müssen

• moeten: noodzaak	Sie muss zum Arzt.	Ze moet meteen naar de arts.
• moeten: plicht	Jeder muss hier halten.	Iedereen moet hier stoppen.
• moeten: vanzelfsprekendheid	Wer nicht hören will, muss fühlen.	Wie niet horen wil, moet voelen.
• moeten: onvermijdelijk	Jeder Mensch muss essen.	Ieder mens moet eten.
• moeten: logisch	Das muss also stimmen.	Dat moet ook kloppen.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	muss	musste	müsste
du	musst	musstest	müsstest
er / sie / es	muss	musste	müsste
wir	müssen	mussten	müssten
ihr	müsst	musstet	müsstet
sie / Sie	müssen	mussten	müssten

Partizip II voltooid deelwoord	gemusst **Beispiel:** Ich habe gemusst.

Sollen

• moeten: het is de wil van iemand anders	Du sollst sofort zur Lehrerin kommen.	Jij moet meteen naar de lerares komen.
• moeten: bij twijfel	Soll ich meinen Eltern die Wahrheit sagen?	Zal ik mijn ouders de waarheid vertellen?
• moeten: advies	Du sollst essen!	Je moet eten!
• moeten: bewering	Berlin soll echt eine coole Stadt sein.	Berlijn moet echt een coole stad zijn.
• zullen: vragend in de ich- en de wir-vorm	Soll ich dir helfen?	Zal ik je helpen?

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	soll	sollte	sollte
du	sollst	solltest	solltest
er / sie / es	soll	sollte	sollte
wir	sollen	sollten	sollten
ihr	sollt	solltet	solltet
sie / Sie	sollen	sollten	sollten

Partizip II voltooid deelwoord	gesollt **Beispiel:** Ich habe gesollt.

Wollen

- willen: wenselijkheid, eigen wil — *Ich will jetzt wirklich gehen.* — Ik wil nu echt gaan.
  Er weiß nicht, was er will. — Hij weet niet, wat hij wil.
- zullen: alleen in de *ich*- en de *wir*-vorm — *Wollen wir was essen?* — Zullen we wat eten?

Het modale werkwoord *wollen* heeft geen eigen zou-vorm (*Konjunktiv II*). Je gebruikt dan een vorm van *möchten* (zou willen).

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.
ich	will	wollte
du	willst	wolltest
er / sie / es	will	wollte
wir	wollen	wollten
ihr	wollt	wolltet
sie / Sie	wollen	wollten

Partizip II voltooid deelwoord	gewollt **Beispiel:** Ich habe gewollt.

Wissen

- weten — Ich weiß es nicht.

	Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Konjunktiv II** zou-vorm
ich	weiß	wusste	wüsste
du	weißt	wusstest	wüsstest
er / sie / es	weiß	wusste	wüsste
wir	wissen	wussten	wüssten
ihr	wisst	wusstet	wüsstet
sie / Sie	wissen	wussten	wüssten

Partizip II voltooid deelwoord	gewusst **Beispiel:** Ich habe gewusst.

61 Verslagformulieren – extensief kijken / luisteren

Kijkformulier *Dokumentarfilm*

Je kijkt naar een documentaire.

1 **Algemeen:** Noteer de datum van uitzending, de zender, de titel van het programma en de duur van de uitzending.
2 **Aanleiding:** Noteer of er een aanleiding is voor het uitzenden van de documentaire. Zo ja, welke?
3 **Reeks of niet?** Noteer of de documentaire deel uitmaakt van een reeks. Zo ja, noteer de titel van de reeks.
4 **Start documentaire:** Noteer waarmee de documentaire begint.
5 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp/thema van de documentaire.
6 **Personen:** Noteer de namen van minstens drie mensen die aan het woord komen. Noteer wat zij vertellen over het onderwerp en hun standpunten. (Als er alleen een verteller aan het woord komt, bijvoorbeeld bij een natuurdocumentaire, kun je deze vraag overslaan.)
7 **Samenvatting:** Schrijf in het Nederlands een samenvatting van de documentaire. Gebruik ongeveer 100 woorden. Noteer andere informatie dan bij 1 tot en met 6.
8 **Nieuwe informatie:** Welke informatie uit de documentaire was nieuw voor je? Noteer dit in het kort: gebruik ongeveer 50 woorden.
9 **Beoordeling:** Beoordeel de documentaire. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet.

- De documentaire is afwisselend.
- De documentaire is goed te verstaan.
- De documentaire is informatief.
- De documentaire is de moeite waard.

Geef in het kort je mening over de documentaire: gebruik ongeveer 50 woorden.

10 **Cijfer:** Geef de documentaire een cijfer tussen 1 en 10.
11 **Titel:** Schrijf een Nederlandse titel voor de documentaire.

Kijkformulier *Nachrichtensendung*

Je kijkt naar een Duits journaal.

1 **Algemeen:** Noteer de datum van uitzending, de zender, de titel van het programma en de duur van de uitzending.
2 **Onderwerp:** Noteer vier onderwerpen die tijdens de uitzending aan de orde komen en beschrijf een afbeelding die bij elk onderwerp te zien is.
3 **Belangrijke onderwerpen:** Beschrijf de vier onderwerpen die jij het belangrijkst vindt. Kies zo mogelijk voor twee binnenlandse (Duitse) en twee buitenlandse onderwerpen. Noteer in maximaal twee zinnen de kern van elk onderwerp.
4 **Reportage:** Noteer de onderwerpen van twee reportages die buiten de studio zijn opgenomen.
5 **Personen:** Welke persoon/personen komt/komen aan bod in de reportages die je hebt genoemd bij 4? Omschrijf in trefwoorden wat zij vertellen.
6 **Het weer:** Noteer de weersverwachting voor morgen.
7 **Beoordeling:** Beoordeel het journaal. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet.

- De uitzending is afwisselend.
- De uitzending is goed te verstaan.
- De uitzending is informatief.
- De uitzending is de moeite waard.

Geef in het kort je mening over de uitzending: gebruik ongeveer 100 woorden.

8 **Cijfer:** Geef de uitzending een cijfer tussen 1 en 10.
9 **Nieuwe informatie:** Welke informatie uit de uitzending was nieuw voor je? Noteer dit in het kort: gebruik ongeveer 50 woorden.
10 **Vergelijking:** Vergelijk een Duitse en een Nederlandse journaaluitzending. Kijk naar de presentatie, de hoeveelheid binnenlands en buitenlands nieuws, de soort nieuws (economisch, politiek, persoonlijk, sport, sensationeel enzovoort). Noteer drie overeenkomsten en drie verschillen.

Kijkformulier *Krimi*

Je kijkt naar een aflevering van Duitse detectiveserie.

1 **Algemeen:** Noteer de datum van uitzending, de zender, de titel van de serie, de titel van de aflevering en de duur van de uitzending.
2 **Misdaadbestrijder:** Geef een korte omschrijving van de misdaadbestrijder, bijvoorbeeld de politie-inspecteur, uit de serie. Wat valt je op aan zijn/haar manier van doen? Is er iets bijzonders aan zijn/haar uiterlijk?
3 **Misdaad:** Noteer om wat voor misdaad het gaat in de aflevering (bijvoorbeeld moord, afpersing).
4 **Plek:** Noteer op welke plek(ken) de aflevering zich afspeelt.
5 **Tijd:** Hoeveel tijd verstrijkt er in de aflevering?
6 **Wereld:** Noteer in welke 'wereld' het verhaal zich afspeelt. Denk bijvoorbeeld aan de wereld van het grote geld of de wereld van de drugshandel.
7 **Bekend?** Is het van het begin af aan duidelijk wie de misdaad gepleegd heeft? Noteer of dat voor jou als kijker wél of niet zo is en noteer ook of dat wél of niet het geval is voor de misdaadbestrijder.
8 **Redenen:** Noteer de reden/redenen die de verdachten hebben om de misdaad te plegen (bijvoorbeeld geldgebrek).
9 **Personen:** Noteer door welke feiten of gedragingen personen worden verdacht.
10 **Gebeurtenissen:** Noteer drie belangrijke gebeurtenissen die bepalend zijn voor de afloop van de aflevering.
11 **Oplossing:** Noteer op welke manier (anders dan met de verdachten praten) de misdaadbestrijder de zaak oplost.
12 **Eronderuit:** Beschrijf hoe verdachte(n) onder de verdenking uit proberen te komen.
13 **Slot:** Beschrijf het slot van de aflevering in ongeveer 50 woorden.
14 **Beoordeling:** Beoordeel de aflevering van de detectiveserie. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet.
   - De aflevering is spannend.
   - De aflevering is goed te verstaan.
   - De aflevering is verrassend.
   - In de aflevering wordt goed geacteerd.
   - De aflevering is aan te bevelen.

   Geef in het kort je mening over de aflevering: gebruik ongeveer 50 woorden.
15 **Cijfer:** Geef de documentaire een cijfer tussen 1 en 10.

Kijkformulier *Spielfilm*

Je kijkt naar Duitse speelfilm.

1 **Algemeen:** Noteer de datum van uitzending, de zender, de titel van de film en de duur van de film.

2 **Soort speelfilm:** Om wat voor soort speelfilm gaat het? Noteer een of meer van de volgende mogelijkheden. Vul de lijst zo nodig aan.
actie – avontuur – drama – familiefilm – romantiek – sciencefiction – oorlog – komedie – tekenfilm – horror – thriller – misdaad – muziek – western – anders: ...

3 **Belangrijkste personages:** Noteer de namen van de vier belangrijkste personen uit de film en noteer wat hun rol in de film is, bijvoorbeeld: dader, slachtoffer, getuige, vriend...

4 **Relaties tussen de personages:** Beschrijf drie relaties tussen de belangrijkste personen die voor het verloop van het verhaal van belang zijn.

5 **Identificeren:** Met welke persoon in de film kun jij je het beste identificeren? En waarom?

6 **Sleutelscènes:** Beschrijf kort drie belangrijke scènes (sleutelscènes) uit de film. Gebruik maximaal 40 woorden per scène. Noteer ook waarom je voor deze scènes hebt gekozen.

7 **Boodschap:** Heeft de speelfilm een boodschap? Zo ja, beschrijf die in het kort.

8 **Beoordeling:** Beoordeel de speelfilm. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet.

- De film is spannend.
- De film is verrassend.
- De film is humoristisch.
- De film is aan te bevelen.
- In de aflevering wordt goed geacteerd.

Geef in het kort je mening over de film: gebruik ongeveer 50 woorden.

9 **Cijfer:** Geef de film een cijfer tussen 1 en 10.

10 **Beargumentering:** Beargumenteer je beoordeling die je bij 8/9 hebt gegeven: gebruik ongeveer 50 woorden.

11 **Samenvatting:** Geef een samenvatting van de film: gebruik minimaal 100 woorden. Noteer alleen informatie die je nog niet bij de 1 tot en met 10 hebt gegeven. Denk bijvoorbeeld aan: plaatsen van handeling, tijdsverloop, kostuums, fictie/non-fictie, muziek, dialogen, speciale effecten.

12 **Titel:** Welke andere (Nederlandse) titel zou je aan deze speelfilm geven?

Luisterformulier *Lied*

Je luistert en kijkt naar een Duitstalig lied.

1 **Algemeen:** Noteer de naam van de groep/zanger(es) en de titel van het lied.
2 **Titel:** Noteer de titel van het album waar het door jouw beluisterde lied op staat.
3 **Keuze:** Noteer hoe je tot de keuze van dit lied bent gekomen.
4 **Muzieksoort:** Noteer tot welke muzieksoort het lied behoort (bijvoorbeeld: rap, pop, *Schlager*).
5 **Inhoud:** Beschrijf de inhoud van het lied in ongeveer 50 woorden.
6 **Vergelijking:** Noteer twee andere nummers (Duitstalig, Nederlandstalig, Franstalig of Engelstalig) die je wat de tekst betreft kunt vergelijken met het lied dat je gekozen hebt.
7 **Beoordeling:** Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Licht je antwoord toe. Vul de lijst zo nodig aan.
   - Het lied is saai.
   - Het lied is grappig.
   - Het lied is verrassend.
   - Het lied is realistisch.
8 **Jouw mening over de muziek:** Hoe vind je de muziek (zang, melodie, ritme) van het lied? Bijvoorbeeld: saai – grappig – verrassend – interessant – spannend... Licht je antwoord toe.
9 **Cijfer:** Geef het lied (tekst en muziek) een cijfer tussen 1 en 10.
10 **Videoclip:**
   a Beschrijf de videoclip van het lied. Passen de beelden wél of niet bij de tekst van het lied? Licht dit toe. (Als er geen videoclip is, kun je dit overslaan.)
   b Je maakt zelf een draaiboek voor een videoclip bij het lied. Beschrijf je clip in minimaal 50 woorden.
11 **Titel:** Schrijf een nieuwe (Nederlandse) titel voor het lied.

62 Woordenlijst Duits-Nederlands

A	
Abgeordnete, der	de afgevaardigde
abhauen	ervandoor gaan
Abitur, das	eindexamen (vwo)
Ablenkung, die	de afleiding
absichtlich	opzettelijk
absperren	afsluiten
achten auf	letten op
allerhand	allerlei
allmählich	langzamerhand
Alltag, der	het dagelijks leven
Alter, das	de leeftijd
Anforderung, die	de eis
angeblich	naar het schijnt
Angehörige, der	het familielid
angesagt	populair
angesichts	gezien, ten aanzien van
Anlage, die	de installatie
anprobieren	passen
anregen	stimuleren
anschaulich	verhelderend
Anspruch haben auf	recht hebben op
anspruchsvoll	veeleisend
anständig	fatsoenlijk
anstrengend	inspannend
anziehend	aantrekkelijk
Anzug, der	het kostuum, het pak
Appetit, der	de eetlust
Art, die	de soort
Arznei, die	het geneesmiddel
Attentat, das	de aanslag
Aufenthalt, der	het verblijf
auffordern	eisen van
Aufgabe, die	de taak
aufklären	informeren, ophelderen
Aufmerksamkeit, die	de aandacht
aufregend	opwindend
ausbilden	opleiden
ausdenken, sich	bedenken
auseinandersetzen, sich ... mit	zich bezighouden met
Auseinandersetzung, die	het conflict
ausfüllen	invullen
ausgeprägt	uitgesproken
ausgezeichnet	uitstekend
auslösen	teweegbrengen, in werking stellen, veroorzaken
Ausrede, die	het smoesje
ausschalten	uitschakelen
Aussehen, das	het uiterlijk
ausstatten	inrichten
austauschen	uitwisselen, ruilen
Auswahl, die	de keuze, de selectie
Ausweis, der	het legitimatiebewijs

auswendig	uit het hoofd
Auswirkung, die	het effect
Auszeichnung, die	de onderscheiding
B	
bald	gauw, binnenkort
bar	contant
barfuß	op blote voeten
Bedarf, der	de behoefte
bedeuten	betekenen
begegnen, sich	elkaar ontmoeten
behindert	gehandicapt
Behörde, die	de instantie
belebt	levendig
belegen	bewijzen
Belieben, nach	naar wens
beliebt	populair
bemühen, sich	zich inspannen, zijn best doen
benehmen, sich	zich gedragen
benutzen	gebruiken
bequem	comfortabel
beraten	adviseren
Bereich, der	het gebied
bereits	al, reeds
berücksichtigen	rekening houden met
berühren	aanraken
berufstätig	werkzaam
beschäftigen, sich ... mit	zich bezig houden met
Bescheid wissen	op de hoogte zijn
bescheuert	gestoord, gek

Beschwerde, die	de klacht
bestimmen	bepalen
bestimmt	zeker
betrachten	bekijken
betreuen	begeleiden
bevorzugen	de voorkeur geven aan
bewältigen	verwerken
bewerben, sich ... um	solliciteren naar
bewerten	beoordelen
bezeichnen	aanduiden
Bild, das	de afbeelding; de foto
Bildung, die	de vorming
bitten	vragen, verzoeken
blöd	dom
brauchen	nodig hebben
bremsen	remmen
bügeln	strijken
Bundestag, der	de Bondsdag, de Duitse Tweede Kamer
bundesweit	in heel Duitsland
D	
Dachgeschoss, das	de zolder
daheim	thuis
damals	toen
darstellen	voorstellen
Daten, die	de gegevens
demütigen	vernederen
Denkmal, das	het monument
draußen	buiten

Dreieck, das	de driehoek
drohen	dreigen
Duft, der	de geur
durchschnittlich	gemiddeld
E	
Ehe, die	het huwelijk
ehemalig	voormalig
ehrgeizig	ambitieus
eindeutig	duidelijk
einfach	gewoon; gemakkelijk
einigen, sich	het eens worden
einladen	uitnodigen
Einnahmen, die	de inkomsten
einprägen, sich	zich inprenten, uit het hoofd leren
einschalten	inschakelen
einstufen	indelen
Eintopf, der	de stamppot
eintreffen	aankomen
Einzelhandel, der	de detailhandel
Einzelheit, die	het detail
einzigartig	uniek
ekeln, sich ... vor	walgen van
empfangen	ontvangen
eng	nauw, strak
Enkel, der	het kleinkind
entfalten	ontplooien
entfernen	verwijderen
Entfernung, die	de afstand
enthalten	bevatten
Entscheidung, die	de beslissing
Entschuldigung, die	de verontschuldiging
enttäuschen	teleurstellen
Entzündung, die	de ontsteking
Ereignis, das	gebeurtenis
Erfindung, die	de ontdekking
Erfolg, der	het succes
erfolgreich	succesvol
erforderlich	noodzakelijk
erforschen	onderzoeken
erhalten	verkrijgen
erholen, sich	zich ontspannen
Erkenntnis, die	het inzicht
erkunden	verkennen
erlauben	toestaan
Erlaubnis, die	de toestemming
erleben	meemaken
erledigen	afhandelen
erleichtern	gemakkelijker maken
ernähren, sich	zich voeden
ernst nehmen	serieus nemen
Ernte, die	de oogst
erörtern	bespreken
erringen	behalen
erschöpft	uitgeput
ersetzen	vervangen
erstatten	vergoeden
erstaunt	verbaasd
ertappen	betrappen
erwachsen	volwassen
erwägen	overwegen
erwähnen	vermelden

erwischen	te pakken nemen, betrappen
erzählen	vertellen
erzeugen	opwekken
Erziehung, die	de opvoeding
etwa	ongeveer; misschien; bijvoorbeeld
F	
fähig	bekwaam, in staat tot
Fakt, der	het feit
fast	bijna
faulenzen	luieren
fehlen	ontbreken
Fehler, der	de fout
Feierabend, der	de vrije tijd na het werk
Felsen, der	de rots
fies	gemeen, onsympathiek
finster	donker
Flüssigkeit, die	de vloeistof
fördern	stimuleren
Forschung, die	het onderzoek
Fortschritt, der	de vooruitgang
Fragebogen, der	de enquête, het vragenformulier
fraglich	twijfelachtig
Friedhof, der	de begraafplaats
führen	leiden
fündig werden	iets vinden
fürchten	vrezen
furchtbar	vreselijk

G	
gar nicht	helemaal niet
Gaststätte, die	het restaurant
Gebühr, die	de kosten; de prijslijst
Gedächtnis, das	het geheugen
geeignet	geschikt
gefährden	in gevaar brengen
Gegend, die	de streek
Gegenstand, der	het voorwerp
Gegner, der	de tegenstander
Gehalt, das	het salaris
gelaunt	gehumeurd
Gelenk, das	het gewricht
Gemälde, das	het schilderij
gemäß	overeenkomstig
genau	precies
Genehmigung, die	de goedkeuring
genügend	voldoende
gerade	juist, net
Gerät, das	het apparaat
Geräusch, das	het geluid
Geschäft, das	de winkel, de zaak
geschehen	gebeuren
geschickt	handig
Geschirr, das	het servies
Geschmack, der	de smaak
Geschwindigkeit, die	de snelheid
Gesellschaft, die	de samenleving; de maatschappij
Gesetz, das	de wet
gespannt	benieuwd

gestalten	vormgeven
gestehen	bekennen
gewachsen sein	opgewassen zijn tegen
Gewerkschaft, die	de vakbond
gewiss	zeker
Gier, die	de hebzucht
Gipfel, der	de top
Gleichgewicht, das	het evenwicht
gründen	oprichten
Grundlage, die	de basis
grundsätzlich	in principe
gucken	kijken
günstig	goedkoop
Gurt, der	de gordel
H	
Handy, das	het mobieltje
harmlos	onschuldig; ongevaarlijk
häufig	vaak
Heer, das	het leger
Heilung, die	de genezing
Heimat, die	de geboortestreek
heiraten	trouwen
heiter	opgewekt
herausfinden	ontdekken
Herausforderung, die	de uitdaging
herausragend	uitstekend
herkömmlich	traditioneel
herstellen	produceren
herunterladen	downloaden
hervorrufen	teweegbrengen
Herz, das	het hart
heutzutage	tegenwoordig
hineinversetzen, sich ... in	zich verplaatsen in
hingeben, sich	zich overgeven aan
hinnehmen	accepteren
hinterher	achteraf; achteraan
hochladen	uploaden
Hoffnung, die	de hoop
höflich	beleefd
I	
Imbiss, der	de snackbar
impfen	inenten
Inhaber, der	de eigenaar
innerhalb	binnen
Insel, die	het eiland
insgesamt	in totaal
irgendetwas	iets
irgendwann	ooit
irgendwie	op de een of andere manier
irren, sich	zich vergissen
J	
Jahrhundert, das	de eeuw
Jahrzehnt, das	het decennium (10 jaar)
je	ooit; per
je nachdem	naargelang
K	
kämpfen	vechten
kapieren	snappen

04 Wederkerende werkwoorden
Reflexive Verben

Bij wederkerende werkwoorden zoals *sich schämen*, *sich waschen*, *sich ändern* gebruik je een wederkerend voornaamwoord. Het wederkerend voornaamwoord staat in de 3e of de 4e naamval:

- 3e naamval: als er een lijdend voorwerp in de zin staat / als je het zinsdeel kunt vervangen door HEM;
- 4e naamval: als er géén lijdend voorwerp in de zin staat / als er géén zinsdeel staat dat je kunt vervangen door HEM.

Het verschil tussen de naamvallen is alleen zichtbaar bij *mir* / *mich* en *dir* / *dich*.

Wederkerend voornaamwoord in de 3e naamval				**Wederkerend voornaamwoord in de 4e naamval**		
Ich	wasche	**mir**	die Haare. ⇢ lijdend voorwerp	Ich	wasche	**mich**.
Du	wäschst	**dir**	die Haare.	Du	wäschst	**dich**.
Er / sie /es	wäscht	**sich**	die Haare.	Er / sie / es	wäscht	**sich**.
Wir	waschen	**uns**	die Haare.	Wir	waschen	**uns**.
Ihr	wascht	**euch**	die Haare.	Ihr	wascht	**euch**.
sie / Sie	waschen	**sich**	die Haare.	sie / Sie	waschen	**sich**.

De wederkerende werkwoorden *sich legen*, *sich setzen* en *sich stellen* vertaal je in het Nederlands met een vorm van ‘gaan’.
Voorbeeld: *Ich setze mich.* Ik ga zitten.

05 Werkwoorden met voorvoegsel
Verben mit Präfix

Je kunt aan een werkwoord een voorvoegsel toevoegen. De betekenis van het werkwoord verandert daardoor.

- fahren = rijden **ab**fahren = vertrekken

Veel werkwoorden die in het Nederlands scheidbaar zijn, zijn dat ook in het Duits.
Wanneer de klemtoon op het voorvoegsel ligt, is het werkwoord scheidbaar:

- ***an**kommen:* de klemtoon ligt op *an*, daarom is het werkwoord **scheidbaar**
- *er**zählen**:* de klemtoon ligt op *zählen*, daarom is dit werkwoord **niet-scheidbaar**

kaum	nauwelijks
kennzeichnen	kenmerken
klappen	lukken
klar	duidelijk; helder
Klausur, die	het examen
klettern	klimmen
klingeln	(aan)bellen
Klo, das	de wc
knapp	krap
komisch	vreemd; grappig
Kommilitone, der	de studiegenoot
Konto, das	de bankrekening
körperlich	lichamelijk
krank	ziek
Krankenkasse, die	de zorgverzekeraar
Kreis, der	de kring; de cirkel
Krieg, der	de oorlog
Küche, die	de keuken
Kuchen, der	het gebak, de koek
kündigen	ontslaan
künftig	in de toekomst
kürzlich	kort geleden
Kunde, der	de klant
L	
lächeln	glimlachen
Lage, die	de situatie
Lager, das	het magazijn
Landwirtschaft, die	de landbouw
langfristig	op de lange termijn
Lärm, der	het lawaai
Laune, die	het humeur
lediglich	alleen maar
leicht	gemakkelijk
Leidenschaft, die	de passie
leider	helaas
leisten, sich	zich veroorloven
Leistung, die	de prestatie
lenken	sturen
LKW, der	de vrachtwagen
Loch, das	het gat
locker	ontspannen, relaxed
löschen	wissen
Lösung, die	de oplossing
M	
Mahnung, die	de waarschuwing
Mal, das	de keer
malen	schilderen
manchmal	soms
Märchen, das	het sprookje
Maßnahme, die	de maatregel
Medikament, das	het medicijn
Meer, das	de zee
Menge, die	de (grote) hoeveelheid
Messe, die	de beurs; de mis
mieten	huren
Mitglied, das	het lid
mischen	mengen
Mittelalter, das	de middeleeuwen
mittlerweile	ondertussen, inmiddels
mobben	pesten

Müll, der	de afval, het vuilnis
N	
Nachbar, der	de buurman
nachfolgen	opvolgen
Nachhilfe, die	de bijles
nachlassen	minderen
Nachwuchs, der	de volgende generatie
Nähe, die	de buurt; de nabijheid
Nahrung, die	het voedsel
neidisch	jaloers
nerven	irriteren, op de zenuwen werken
neulich	kort geleden
notwendig	noodzakelijk
nutzen	gebruiken
O	
offensichtlich	blijkbaar
öffentlich	in het openbaar
Opfer, das	het slachtoffer
Ort, der	de plaats
P	
passieren	gebeuren
pfeifen	fluiten
pflegen	verzorgen
prägen	vormen, grote invloed hebben op
Praxis, die	de praktijk
preiswert	goedkoop
Proband, der	de proefpersoon
Probe, auf die ... stellen	op de proef stellen
prüfen	controleren
Q	
Quadratmeter, der	de vierkante meter
R	
Rahmen, der	het kader
rasch	snel
rasieren, sich	zich scheren
rechtzeitig	op tijd
Redensart, die	de uitdrukking
Regale auffüllen	vakken vullen
reichen	voldoende zijn
Reiz, der	de prikkel
Röhre, die	de buis
Rohstoff, der	de grondstof
S	
Sarg, der	de doodskist
sauber	schoon
sauer	kwaad; zuur
schaffen	lukken, voor elkaar krijgen
schätzen	waarderen; schatten
Schauspieler, der	de acteur
Scheibe, die	de schijf
Schicht, die	de ploeg; de laag
Schicksal, das	het lot
schildern	beschrijven
Schinken, der	de ham
Schlange, die	de rij; de slang
schlau	slim

schlimm	erg
schlucken	slikken
schmerzen	pijn doen
schmerzfrei	zonder pijn
Schritt, der	de stap
schützen	beschermen
schwanken	schommelen
schwänzen	spijbelen
schwärmen für	gek zijn op
schwer	moeilijk; zwaar
schwierig	moeilijk
Seil, das	het touw
selbstverständlich	vanzelfsprekend
selten	zeldzaam; zelden
Senkung, die	de daling
sicher	veilig; zeker
sicherstellen	waarborgen
Sieg, der	de overwinning
Silbe, die	de lettergreep
Silvester	de oudejaarsdag
sofort	meteen
sonstig	overig
spalten	splijten
sparen	bezuinigen; sparen
speichern	opslaan
Speise, die	het gerecht
spenden	doneren
spießig	burgerlijk
spinnen	gek zijn
Sprache, die	de taal
spüren	voelen

ständig	voortdurend
stattfinden	plaatsvinden
Stau, der	de file
Stellvertreter, der	de plaatsvervanger
Steuer, die	de belasting
Stichwort, das	het trefwoord
stimmen	kloppen
stolz	trots
Strecke, die	de afstand
streiten, sich	ruzie maken
stürzen	vallen
Stufe, die	het niveau; de trede (van een trap)
stur	koppig
süchtig nach	verslaafd aan
T	
Tafel, die	het (school)bord
tagen	vergaderen
täglich	dagelijks
Taste, die	de toets
Tätigkeit, die	de bezigheid
tauschen	ruilen
täuschen	misleiden
teilweise	gedeeltelijk
Teller, der	het bord
Teppich, der	het tapijt
Termin, der	de afspraak
Theke, die	de bar
Topf, der	de pan, de pot
Tor, das	de poort; het doelpunt
Tratsch, der	het geroddel

trauen, sich	durven
treffen	ontmoeten; treffen
trennen	scheiden
treten	trappen
Trinkgeld, das	de fooi
Trümmer, die	het puin
Tüte, die	het zakje
U	
üben	oefenen
überflüssig	overbodig
überlegen, sich	nadenken
Umwelt, die	het milieu
unterhalten, sich	praten
unterhaltsam	vermakelijk
Unterkunft, die	het verblijf
Unterlagen, die	de documenten
unterrichten	onderwijzen
unterzeichnen	ondertekenen
V	
Veranstaltung, die	het evenement
Verbrechen, das	de misdaad
verbringen	doorbrengen
verdauen	verteren
Vereinbarung, die	de overeenkomst; de afspraak
Verfassung, die	de grondwet
verfügen über	beschikken over
verführen	verleiden
Vergangenheit, die	het verleden
verhaften	arresteren
Verhalten, das	het gedrag
verheißungsvoll	veelbelovend
Verletzung, die	de blessure
Verlust, der	het verlies
vernachlässigen	verwaarlozen
vernünftig	verstandig
Veröffentlichung, die	de publicatie
verpassen	missen
verrückt	gek
Versammlung, die	de vergadering
verschmutzen	vervuilen
verschwenden	verspillen
verschwinden	verdwijnen
Verständnis, das	het begrip
verstehen, sich	het met elkaar kunnen vinden
versuchen	proberen
Vertrag, der	het contract
Vertreter, der	de vertegenwoordiger
verwalten	beheren
verwenden	gebruiken
verzeihen	vergeven
verzichten auf	afzien van
Verzögerung, die	de vertraging
vielfältig	veelzijdig
vielleicht	misschien
Viertel, das	het kwart; de (stads)wijk
völlig	helemaal
voraussagen	voorspellen
Vorhaben, das	het plan
vorhersehen	voorzien

vorschlagen	voorstellen
W	
wachsen	groeien
Wahl, die	de keuze
wählen	kiezen
Währung, die	de valuta
wandeln	veranderen
Warnung, die	de waarschuwing
Wende, die	de ommekeer; de grote verandering
werben	reclame maken
Werkzeug, das	het gereedschap
Wert, der	de waarde
Wettbewerb, der	de wedstrijd; de concurrentie
wichtig	belangrijk
widmen	wijden aan
wiederverwerten	recyclen
winzig	klein
Wirtschaft, die	de economie
Z	
Zahl, die	het getal; het aantal
zahlen	betalen
Zeitarbeit, die	het tijdelijk werk
zerreißen	verscheuren
zerstören	verwoesten
Zeugnis, das	het rapport
ziehen	trekken
zielen	richten
ziemlich	behoorlijk
zögern	aarzelen
züchten	fokken; kweken

zugleich	tegelijkertijd
zuhören	luisteren naar
Zukunft, die	toekomst
zurzeit	op dit ogenblik
Zusammensetzung, die	de samenstelling
zusichern	toezeggen
zuständig	bevoegd
zustimmen	goedkeuren
Zutaten, die	de ingrediënten
zuverlässig	betrouwbaar
Zwischenfall, der	het incident

63 Persoonlijke woorden en *Redemittel*

⇢ *Meine Wörterliste D-N*

Overig

Overig

De meeste werkwoorden met een voorzetsel als voorvoegsel zijn scheidbaar (*trennbar*). Dit betekent dat het werkwoord bij vervoegingen in delen uit elkaar valt. Werkwoorden met voorvoegsels als *be-*, *emp-*, *ent-*, *ge-* en *ver-* zijn niet-scheidbaar (*nicht-trennbar*).

		Präsens o.t.t.	**Präteritum** o.v.t.	**Perfekt** v.t.t.
trennbar *scheidbaar*	abfahren (*vertrekken*)	Ich **fahre ab**.	Ich **fuhr ab**.	Ich bin **abgefahren**.
nicht-trennbar *niet-scheidbaar*	besuchen (*bezoeken*)	Ich **besuche** dich.	Ich **besuchte** dich.	Ich habe dich **besucht**.

o6 Onvoltooid tegenwoordige tijd
Präsens

A Zwakke werkwoorden

Je vervoegt zwakke werkwoorden in de tegenwoordige tijd als volgt:

- basisregel: stam + de uitgangen ***–e, –st, –t, –en, –t, –en***
- stam op *–d* of *–t*: extra *–e* bij *du*, *er/sie/es* en *ihr*
- werkwoorden zoals *atmen* en *regnen*: extra *–e* bij *du*, *er/sie/es* en *ihr*
- stam op sisklank (*–ß*, *–s*, *–ss*, *–x* of *–z*): geen *–st*, maar *–t* bij *du*

Let op: de stam vind je door *-en* van het werkwoord te halen:
spielen ⇢ stam = *spiel*
stellen ⇢ stam = *stell*
Bij werkwoorden als *stellen* eindigt de stam dus op een dubbele l.

Let op: als de stam eindigt op de sisklank *–sch* komt er bij *du* gewoon *–st*: *du rutschst*.

	basisregel	**stam op dubbele mede-klinker**	**stam op *–d* of *–t***	**werkwoorden zoals *atmen* en *regnen***	**stam op sisklank (*–ß*, *–s*, *–ss*, *–x* of *–z*)**
	spielen	stellen	arbeiten	atmen	tanzen
uitgang	*–e*, *–st*, *–t*, *–en*, *–t*, *–en*		extra *–e* bij *du*, *er/sie/es*, *ihr*	extra *–e* bij *du*, *er/sie/es*, *ihr*	geen ***–st*** maar *–t* bij *du*
ich	spiel**e**	stell**e**	arbeit**e**	atm**e**	tanz**e**
du	spiel**st**	ste**ll**st	arbeit**est**	atm**est**	tanz**t**
er / sie / es	spiel**t**	ste**ll**t	arbeit**et**	atm**et**	tanz**t**
wir	spiel**en**	stell**en**	arbeit**en**	atm**en**	tanz**en**
ihr	spiel**t**	ste**ll**t	arbeit**et**	atm**et**	tanz**t**
sie / Sie	spiel**en**	stell**en**	arbeit**en**	atm**en**	tanz**en**

Overig

Overig

Meine Redemittel

Overig

Overig

Overig

B Sterke werkwoorden

Je vervoegt sterke werkwoorden in de tegenwoordige tijd net zoals de zwakke werkwoorden (zie A). Maar bij sterke werkwoorden verandert vaak bij *du* en *er/sie/es* de klinker in de stam:

- stam met *–a*: *–a* wordt *–ä* ich f**a**hre – du f**ä**hrst – er f**ä**hrt
- stam met *–au*: *–au* wordt *–äu* ich l**au**fe – du l**äu**fst – er l**äu**ft
- stam met korte *–e*: *–e* wordt *–i* ich spr**e**che – du spr**i**chst – er spr**i**cht
- stam met lange *–e*: *–e* wordt *–ie* ich l**e**se – du l**ie**st – er l**ie**st

Let op:

- Sterke werkwoorden die een *–a* in de stam hebben én waarvan de stam eindigt op een *–t (halten)*, krijgen bij *du* en bij *er/sie/es* een *Umlaut* op de stam. Bij *er/sie/es* vervalt de uitgang *–t*. ⇢ *ich h**a**lte*, *du h**ä**lt**st***, *er h**ä**l**t***, *wir h**a**lten*, *ihr h**a**lt**e**t*, *sie h**a**lten*.
- Bij sterke werkwoorden die een *–e* in de stam hebben én waarvan de stam eindigt op een *–t (gelten)* verandert de *–e* in een *–i* of *–ie* bij *du*, *er/sie/es*. Bij *er/sie/es* vervalt de uitgang *–t* ⇢ du g**i**lt**st**, es g**i**l**t**.

Een lijst van sterke werkwoorden vind je bij **65** *Spickzettel Verben, blz. 136*.

07 Onvoltooid verleden tijd

Präteritum

A Zwakke werkwoorden

Je vervoegt zwakke werkwoorden in de verleden tijd als volgt:

- basisregel: stam + de uitgangen ***–te***, ***–test***, ***–te***, ***–ten***, ***–tet***, ***–ten***
- stam op *–d* of *–t*: extra *–e* tussen de stam en de uitgang
- werkwoorden zoals *atmen* en *regnen*: extra *–e* tussen de stam en de uitgang

	basisregel	**stam op *–d* of *–t***	**werkwoorden zoals *atmen* en *regnen***
	reisen	arbeiten	atmen
uitgang	*–te*, *–test*, *–te*, *–ten*, *–tet*, *–ten*	extra *–e* tussen de stam en de uitgang	extra *–e* tussen de stam en de uitgang
ich	reis**te**	arbeit**ete**	atm**ete**
du	reis**test**	arbet**etest**	atm**etest**
er / sie / es	reis**te**	arbeit**ete**	atm**ete**
wir	reis**ten**	arbeit**eten**	atm**eten**
ihr	reis**tet**	arbeit**etet**	atm**etet**
sie / Sie	reis**ten**	arbeit**eten**	atm**eten**

Overig

Overig

64 *Spickzettel Grammatik*

der-Gruppe:	der, die, das, dies- *(deze)*, jen- *(die)*, jed- *(iedere)*, manch- *(sommige)*, solch- *(zulke)*, welch- *(welke)*, all- *(alle)*
ein-Gruppe:	ein- *(een)*, kein- *(geen)*, mein- *(mein)*, dein- *(jouw)*, sein- *(zijn)*, ihr- *(haar)*, unser- *(onze)*, euer- *(jullie)*, ihr- *(hun)*, Ihr- *(uw)*
0-Gruppe:	geen woord uit de *der-Gruppe* of *ein-Gruppe*

naamval	na de werkwoorden / voorzetsels	het zinsdeel is...	persoonlijk voornaamwoord
1e	sein werden bleiben	*Nominativ* **HIJ** onderwerp	ich du, er, sie, es wir ihr sie Sie
2e	wegen, trotz, während, statt, innerhalb, außerhalb, infolge	*Genitiv* **VAN HEM** bijvoeglijke bepaling van bezit	
3e	begegnen, danken, folgen, gefallen, glauben, gehören, gratulieren, helfen, kondolieren, schaden, passen, gelingen, trauen mit, nach, bei, seit, von, zu, aus, außer, gegenüber, entgegen, bis zu	*Dativ* **AAN/VOOR HEM** meewerkend voorwerp	mir dir ihm, ihr, ihm uns euch ihnen Ihnen
3e of 4e	an, hinter, in, neben, unter, vor, zwischen **auf**, **über**	*Dativ of Akkusativ* er zijn ⇢ 3e er komen ⇢ 4e 7/2-regel	
4e	durch, für, ohne, um, gegen, bis, entlang bitten, fragen, es gibt, kosten, interessieren	*Akkusativ* **HEM** lijdend voorwerp bijwoordelijke bepaling van tijd zonder voorzetsel	mich dich ihn, sie, es uns euch sie Sie

	a			b			c			d		
	mannelijk (♂)			**vrouwelijk (♀)**			**onzijdig (ø)**			**meervoud (∞)**		
	d**er**	große	Mann	d**ie**	große	Frau	d**as**	große	Kind	d**ie**	großen	Kinder
	ein	groß**er**	Mann	ein**e**	große	Frau	ein	groß**es**	Kind	kein**e**	großen	Kinder
		großer	Mann		große	Frau		großes	Kind		große	Kinder
	d**es**	großen	Mann**es**	d**er**	großen	Frau	d**es**	großen	Kind**es**	d**er**	großen	Kinder
	ein**es**	großen	Mann**es**	ein**er**	großen	Frau	ein**es**	großen	Kind**es**	kein**er**	großen	Kinder
		großen	Mann**es**		großer	Frau		großen	Kind**es**		großer	Kinder
	d**em**	großen	Mann	d**er**	großen	Frau	d**em**	großen	Kind	d**en**	großen	Kinder**n**
	ein**em**	großen	Mann	ein**er**	großen	Frau	ein**em**	großen	Kind	kein**en**	großen	Kinder**n**
		großem	Mann		großer	Frau		großem	Kind		großen	Kinder**n**
	d**en**	großen	Mann	d**ie**	große	Frau	d**as**	große	Kind	d**ie**	großen	Kinder
	ein**en**	großen	Mann	ein**e**	große	Frau	ein	groß**es**	Kind	kein**e**	großen	Kinder
		großen	Mann		große	Frau		großes	Kind		große	Kinder

Stappenplan bij het gebruik van de *Spickzettel Grammatik*

Stap 1 Bepaal of het woord waarvan je de uitgang zoekt bij de *der-Gruppe*, de *ein-Gruppe* of de *0-Gruppe* hoort.
Je bepaalt of je de bovenste, de middelste of de onderste rij van de cellen moet gebruiken:

- na een woord uit de *der-Gruppe* gebruik je de bovenste vormen;
- na een woord uit de *ein-Gruppe* gebruik je de middelste vormen;
- bij de *0-Gruppe* gebruik je de onderste vormen.

Stap 2 Bepaal of het zelfstandig naamwoord in het meervoud staat dan wel of het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is.
Je bepaalt of je in *kolom* a, b, c of d moet kijken.

Stap 3 Bepaal de naamval van het zinsdeel waartoe het woord waarvan je de uitgang zoekt, hoort. Daarvoor kijk je...

- of er **voorzetsels** zijn, die de naamval bepalen, dan kijk je...
- of er **werkwoorden** zijn, die de naamval bepalen.
- Is dat allebei niet het geval, dan...
- pas je de **HIJ/HEM-proef** toe of je ontleedt de zin.

Je bepaalt tenslotte in welke *rij* van het schema je moet kijken (1e, 2e, 3e of 4e).

***Dieser nette Mann* ist mein Nachbar.**	**Er hat uns *sein neues Fahrrad* gezeigt.**
Stap 1: Het woord voor het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *der-Gruppe*. ▼ Je kijkt in de bovenste rij van de cellen a t/m d. **Stap 2**: Het woord *Mann* is mannelijk. ▼ Je kijkt in *kolom a*. **Stap 3**: Het zinsdeel *Dieser nette Mann* is het onderwerp / kun je vervangen door HIJ. Het staat dus in de 1e naamval. ▼ Je vindt de juiste uitgang in de rij van de 1e naamval.	**Stap 1**: Het woord voor het bijvoeglijk naamwoord hoort bij de *ein-Gruppe*. ▼ Je kijkt in de middelste rij van de cellen a t/m d. **Stap 2**: Het woord *Fahrrad* is onzijdig. ▼ Je kijkt in *kolom c*. **Stap 3**: Het zinsdeel *sein neues Fahrrad* is het lijdend voorwerp / kun je vervangen door HEM. Het staat dus in de 4e naamval. ▼ Je vindt de juiste uitgang in de rij van de 4e naamval.

65 *Spickzettel Verben*

Deze *Spickzettel* helpt je bij het vervoegen van sterke en onregelmatige werkwoorden.

Je kijkt naar de klinker in de stam van het hele werkwoord. De klinker bepaalt in welke tabel je moet kijken. Bijvoorbeeld: in het werkwoord *fahren* → *fahr-* zie je de *a*; dan zoek je het werkwoord op in de tabellen *a › i(e) › a* en *a › u › a*.
Als je het werkwoord in die tabellen niet vindt, dan kijk je in de categorie ‘overige’.
Als je het werkwoord daar ook niet vindt, dan is het waarschijnlijk een zwak werkwoord.

a › i(e) › a				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
anf**a**ngen	er f**i**ng an	hat angef**a**ngen	er f**ä**ngt an	beginnen
f**a**llen	er f**ie**l	gef**a**llen	er f**ä**llt	vallen
f**a**ngen	er f**i**ng	gef**a**ngen	er f**ä**ngt	vangen
h**a**lten	er h**ie**lt	geh**a**lten	er h**ä**lt	houden/ stoppen
l**a**ssen	er l**ie**ß	gel**a**ssen	er lässt	laten
r**a**ten	er r**ie**t	ger**a**ten	er r**ä**t	raden
schl**a**fen	er schl**ie**f	geschl**a**fen	er schläft	slapen

a › u › a				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
einl**a**den	er l**u**d ein	eingel**a**den	er l**ä**dt ein	uitnodigen
f**a**hren	er f**u**hr	gef**a**hren	er f**ä**hrt	rijden/varen
gr**a**ben	er gr**u**b	gegr**a**ben	er **grä**bt	graven
schl**a**gen	er schl**u**g	geschl**a**gen	er schl**ä**gt	slaan
tr**a**gen	er tr**u**g	getr**a**gen	er tr**ä**gt	dragen
w**a**chsen	er w**u**chs	gew**a**chsen	er w**ä**chst	groeien
w**a**schen	er w**u**sch	gew**a**schen	er w**ä**scht	wassen

e › a › a				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
br**e**nnen	es br**a**nnte	gebr**a**nnt	es brennt	branden
d**e**nken	er d**a**chte	ged**a**cht	er denkt	denken
k**e**nnen	er k**a**nnte	gek**a**nnt	er kennt	kennen
n**e**nnen	er n**a**nnte	gen**a**nnt	er nennt	noemen
r**e**nnen	er r**a**nnte	ger**a**nnt	er rennt	rennen
s**e**nden	er s**a**ndte	ges**a**ndt	er sendet	zenden
st**e**hen	er st**a**nd	gest**a**nden	er steht	staan
w**e**nden (sich)	er w**a**ndte sich	gew**a**ndt (sich)	er wendet sich	wenden (zich)

e › a › e				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
essen	er **a**ß	geg**e**ssen	er **i**sst	eten
g**e**ben	es g**a**b	geg**e**ben	es g**i**bt	geven
gesch**e**hen	es gesch**a**h	gesch**e**hen	es gesch**ie**ht	gebeuren
l**e**sen	er l**a**s	gel**e**sen	er l**ie**st	lezen
m**e**ssen	er m**a**ß	gem**e**ssen	er m**i**sst	meten
s**e**hen	er s**a**h	ges**e**hen	er s**ie**ht	zien
tr**e**ten	er tr**a**t	getr**e**ten	er tr**i**tt	trappen
verg**e**ssen	er verg**a**ß	verg**e**ssen	er verg**i**sst	vergeten

e › a › o				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
bew**e**rben (sich)	er bew**a**rb (sich)	bew**o**rben (sich)	er bew**i**rbt sich	solliciteren
br**e**chen	er br**a**ch	gebr**o**chen	er br**i**cht	breken
empf**e**hlen	er empf**a**hl	empf**o**hlen	er empf**ie**hlt	aanraden
erschr**e**cken	er erschr**a**k	erschr**o**cken	er erschr**i**ckt	schrikken
g**e**lten	er g**al**t	geg**o**lten	er g**i**lt	gelden
h**e**lfen	er h**a**lf	geh**o**lfen	er h**i**lft	helpen
n**e**hmen	er n**a**hm	gen**o**mmen	er n**i**mmt	nemen
spr**e**chen	er spr**a**ch	gespr**o**chen	er spr**i**cht	spreken
st**e**chen	er st**a**ch	gest**o**chen	er st**i**cht	steken
st**e**hlen	er st**a**hl	gest**o**hlen	er st**ie**hlt	stelen
st**e**rben	er st**a**rb	gest**o**rben	er st**i**rbt	sterven
w**e**rfen	er w**a**rf	gew**o**rfen	er w**i**rft	gooien

B Sterke werkwoorden

Voor het vervoegen van sterke werkwoorden in de verleden tijd gebruik je de stam van de verleden tijd. Je vervoegt sterke werkwoorden in de verleden tijd als volgt:

- basisregel: stam van het werkwoord in de verleden tijd + de uitgangen –, *–st*, –, *–en*, *–t*, *–en*
- stam op *–d* of *–t*: extra *–e* tussen de stam en de uitgang bij *du* en *ihr*
- stam op een sisklank: extra *–e* tussen de stam en de uitgang bij *du*

	basisregel	**stam op *–d* of *–t***	**stam op sisklank (*–ß*, *–s*, *–ss*, *–x* of *–z*)**
	kommen (kam-)	stehen (stand-)	lesen (las-)
uitgang	–, *–st*, –, *–en*, *–t*, *–en*	extra *–e* bij *du* en *ihr*	extra *–e* bij *du*
ich	kam	stand	las
du	kam**st**	stand**est**	las**est**
er / sie / es	kam	stand	las
wir	kam**en**	stand**en**	las**en**
ihr	kam**t**	stand**et**	las**t**
sie / Sie	kam**en**	stand**en**	las**en**

Een lijst van sterke werkwoorden vind je bij **65** *Spickzettel Verben*, blz. 136. Daar vind je ook de stam van de verleden tijd.

o8 Voltooid deelwoord

Partizip II

A Zwakke werkwoorden

Het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden maak je als volgt:

- basisregel: ***ge*** + stam + ***t*** — ***ge****wohn****t***
- stam op *–d* of *–t*: ***ge*** + stam + ***et*** — ***ge****arbeit****et***
- werkwoorden zoals *atmen* en *regnen*: ***ge*** + stam + ***et*** — ***ge****regn****et***
- werkwoorden op *–ieren*: stam + ***t*** — *studier****t***
- niet-scheidbare werkwoorden: stam + ***t*** — *bestell****t***

B Sterke werkwoorden

Het voltooid deelwoord van sterke werkwoorden maak je als volgt:

- basisregel: ***ge*** + stam + ***en*** — **ge**lauf**en**, **ge**seh**en**, **ge**trag**en**

Veel werkwoorden wijken af van deze basisregel. Een lijst van sterke werkwoorden vind je bij **65** *Spickzettel Verben*, blz. 136. Daar vind je ook het voltooid deelwoord.

ei › i › i				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
b**ei**ßen	er b**i**ss	geb**i**ssen	er b**ei**ßt	bijten
gl**ei**ten	er gl**i**tt	gegl**i**tten	er gl**ei**tet	glijden
gr**ei**fen	er gr**i**ff	gegr**i**ffen	er gr**ei**ft	grijpen
l**ei**ten	er l**i**tt	gel**i**tten	er l**ei**tet	lijden
schl**ei**chen	er schl**i**ch	geschl**i**chen	er schl**ei**cht	sluipen
schn**ei**den	er schn**i**tt	geschn**i**tten	er schn**ei**det	snijden
str**ei**ten (sich)	er str**i**tt (sich)	gestr**i**tten (sich)	er str**ei**tet sich	ruziemaken
vergl**ei**chen	er vergl**i**ch	vergl**i**chen	er vergl**ei**cht	vergelijken
w**ei**chen	er w**i**ch	gew**i**chen	er w**ei**cht	wijken

ei › ie › ie				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
bew**ei**sen	er bew**ie**s	bew**ie**sen	er beweist	bewijzen
bl**ei**ben	er bl**ie**b	gebl**ie**ben	er bleibt	blijven
entsch**ei**den	er entsch**ie**d	entsch**ie**den	er entscheidet	beslissen
l**ei**hen	er l**ie**h	gel**ie**hen	er leiht	lenen
m**ei**den	er m**ie**d	gem**ie**den	er meidet	mijden
r**ei**ben	er r**ie**b	ger**ie**ben	er reibt	wrijven
sch**ei**den	er sch**ie**d	gesch**ie**den	er scheidet	scheiden
sch**ei**nen	er sch**ie**n	gesch**ie**nen	er scheint	schijnen
schr**ei**ben	er schr**ie**b	geschr**ie**ben	er schreibt	schrijven
schr**ei**en	er schr**ie**	geschr**ie**n	er schreit	schreeuwen
schw**ei**gen	er schw**ie**g	geschw**ie**gen	er schweigt	zwijgen
st**ei**gen	er st**ie**g	gest**ie**gen	er steigt	stijgen
verz**ei**hen	er verz**ie**h	verz**ie**hen	er verzeiht	vergeven
w**ei**sen	er w**ie**s	gew**ie**sen	er weist	wijzen

i › a › u				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
finden	er fand	gefunden	er findet	vinden
gelingen	es gelang	gelungen	es gelingt	lukken
singen	er sang	gesungen	er singt	zingen
sinken	er sank	gesunken	er sinkt	zinken
springen	er sprang	gesprungen	er springt	springen
trinken	er trank	getrunken	er trinkt	drinken
verschwinden	er verschwand	verschwunden	er verschwindet	verdwijnen
zwingen	er zwang	gezwungen	er zwingt	dwingen

ie › o › o				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
biegen	er bog	gebogen	er biegt	buigen
bieten	er bot	geboten	er bietet	bieden
fliegen	er flog	geflogen	er fliegt	vliegen
fliehen	er floh	geflohen	er flieht	vluchten
fließen	er floss	geflossen	er fließt	stromen
frieren	er fror	gefroren	er friert	’t koud hebben
genießen	er genoss	genossen	er genießt	genieten
gießen	er goss	gegossen	er gießt	gieten
kriechen	er kroch	gekrochen	er kriecht	kruipen
riechen	er roch	gerochen	er riecht	ruiken
schieben	er schob	geschoben	er schiebt	schuiven
schießen	er schoss	geschossen	er schießt	schieten
schließen	er schloss	geschlossen	er schließt	sluiten
verlieren	er verlor	verloren	er verliert	verliezen
wiegen	er wog	gewogen	er wiegt	wegen
ziehen	er zog	gezogen	er zieht	trekken

overige				
Verb werkwoord	**Präteritum** o.v.t.	**Partizip II** voltooid deelwoord	**Präsens** o.t.t.	**vertaling**
beginnen	er begann	begonnen	er beginnt	beginnen
betrügen	er betrog	betrogen	er betrügt	bedriegen
bitten	er bat	gebeten	er bittet	vragen
bringen	er brachte	gebracht	er bringt	brengen
dürfen	er durfte	gedurft	er darf	mogen
gehen	er ging	gegangen	er geht	gaan
gewinnen	er gewann	gewonnen	er gewinnt	winnen
haben	er hatte	gehabt	er ha**t**	hebben
hängen	er hing	gehangen	er hängt	hangen
heben	er hob	gehoben	er hebt	tillen
heißen	er hieß	geheißen	er heißt	heten
kommen	er kam	gekommen	er kommt	komen
können	er konnte	gekonnt	er k**a**nn	kunnen
laufen	er lief	gelaufen	er läuft	lopen
liegen	er lag	gelegen	er liegt	liggen
lügen	er log	gelogen	er lügt	liegen
mögen	er mochte	gemocht	er m**a**g	houden van
müssen	er musste	gemusst	er muss	moeten
rufen	er rief	gerufen	er ruft	roepen
schwimmen	er schwamm	geschwommen	er schwimmt	zwemmen
sein	er war	gewesen	er **ist**	zijn
sitzen	er saß	gesessen	er sitzt	zitten
stoßen	er stieß	gestoßen	er st**ö**ßt	stoten
treffen	er traf	getroffen	er tr**i**fft	treffen
tun	er tat	getan	er tut	doen
werden	er wurde	geworden	er w**i**rd	worden, zullen
wissen	er wusste	gewusst	er w**ei**ß	weten

66 *Spickzettel Phonetik*

Op deze *Spickzettel* vind je de uitspraakregels voor klinkers, tweeklanken en medeklinkers. In deze *Spickzettel* is de uitspraak opgenomen van klanken die kunnen afwijken van het Nederlands.

De uitspraak wordt weergegeven met behulp van het IPA. IPA staat voor *International Phonetic Alphabet*. Met dit fonetische alfabet worden de klanken die in de menselijke spraak voorkomen door speciale tekens weergegeven. IPA-symbolen worden tussen vierkante haakjes weergegeven. Sommige IPA-symbolen zijn hetzelfde als de letters uit ons alfabet, maar omdat er meer klanken zijn dan letters zijn er ook een paar symbolen die anders zijn dan de letters uit ons alfabet. Weet je niet precies hoe je een woord moet uitspreken? Typ het woord in op een site zoals www.acapela-group.com of duden.de en luister naar de uitspraak.

Klinkers *(Vokale)*					
letter	**a**		**e**		
omschrijving	lange a	korte a	lange e	korte e	
IPA	[a:]	[a]	[e:]	[ɛ]	
voorbeeld	B**ah**n r**a**ten St**aa**t	**A**lter d**a**s Kl**a**sse	s**eh**en T**ee** W**e**g	**E**nde **e**s h**e**ll	

Klinkers met Umlaut *(Vokale mit Umlaut)*					
letter	**ä**		**äu**	**ö**	
omschrijving	de e in crème	korte e	van korte o naar korte i	eu	korte ö
IPA	[ɛ:]	[ɛ]	[ɔɪ̯]	[ø:]	[œ]
voorbeeld	Qualit**ä**t sp**ä**t z**äh**len	**ä**rgern B**ä**cker M**ä**rz	B**äu**me Ger**äu**sch H**äu**ser	bl**ö**d fr**öh**lich l**ö**sen	bew**ö**lkt l**ö**schen zw**ö**lf

Tweeklanken *(Diphthonge)*			
letter	**ai, ei, ey**	**au**	**eu**
omschrijving	van korte a naar korte i	van korte a naar korte oe	van korte o naar korte i
IPA	[aɪ̯]	[aʊ̯]	[ɔɪ̯]
voorbeeld	M**ai** M**ey**er W**ei**n	beh**au**pten H**au**s S**au**na	B**eu**le d**eu**tsch L**eu**te

	i		o		u	
	lange i	korte i	lange o	korte o	lange oe	korte oe
	[i:]	[ɪ]	[o:]	[ɔ]	[u:]	[ʊ]
	Cous**i**ne **ih**r K**i**no	b**i**s K**i**nd sonn**i**g	Br**o**t B**o**t w**o**hnen	Mittw**o**ch v**o**n W**o**lke	B**u**ch Bl**u**me St**u**hl	B**u**tter Gr**u**ppe H**u**nd

	ü	
	lange u	korte u
	[y:]	[ʏ]
	fr**ü**h H**ü**gel Sch**ü**ler	d**ü**nn Gl**ü**ck M**ü**cke

Medeklinkers *(Konsonanten)*

letter	**c**		**ch**		
omschrijving	t met scherpe s	k-klank	zachte g	harde g	Engelse g
IPA	[ts]	[k]	[ç]	[χ]	[g]
voorbeeld	**C**ent **c**irca	**C**afé **C**urry	e**ch**t Gedi**ch**t mi**ch** Mil**ch** **Ch**ina	Bu**ch** do**ch** la**ch**en	**G**renze **G**unst Or**g**an

letter	**s**			**v**	
omschrijving	s-klank	z-klank	sj-klank	f-klank	zachte v
IPA	[s]	[z]	[ʃ]	[f]	[v]
voorbeeld	Hau**s** hei**ß**en Ta**ss**e	le**s**en **s**ingen **S**ommer	**Sch**ule **S**port **S**tunde	be**v**or **V**ater **V**ogel	**V**anille **V**entil **V**ulkan

	g		
	k-klank	zachte g	zjuh-klank
	[k]	[ç]	[ʒ]
	Beitra**g** Flu**g** We**g**	achtzi**g** bluti**g** ferti**g**	Eta**g**e Gara**g**e **G**elee

	w	y			z
	zachte v	lange u	korte u	j-klank	t met scherpe s
	[v]	[y:]	[ʏ]	[j]	[ts]
	e**w**ig **W**elt **W**under	D**y**namik Ph**y**sik T**y**p	Äg**y**pter Id**y**lle **Y**psilon	**Y**eti **Y**oga **Y**oghurt	Mün**z**e Sche**z** **Z**immer

Register

	Seite
aangesproken persoon	20
aber	42, 57
Akkusativ (4e naamval)	22, 134
all- (*alle*)	23, 33, 134
als	26, 40
am ...-sten	45
an	22, 25, 39, 134
anders	41
atmen / regnen	11, 12, 13
auf	22, 25, 39, 134
aus	22, 25, 134
außer	22, 55, 134
außerhalb	21, 134
begegnen	22, 134
bei	22, 25, 39, 134
bepaling van bezit (VAN HEM)	21, 134
bis	22, 25, 134
bis zu	22, 134
bitten	22, 134, 141
bleiben	21, 47, 134, 139
damals	40, 105
danken	22, 134
dann	42, 56, 58
das	20, 23, 30, 42
dass	42, 76
Dativ	22, 134
dein- (*jouw*)	24, 32, 34, 134
denn	41, 42, 54
dessen / deren	32, 37
dies- (*deze*)	23, 33, 134
dürfen	6, 141
durch	22, 35, 40, 46, 134
ein- (*een*)	24, 32, 34, 134
entgegen	22, 134
entlang	22, 23, 134
entweder ... oder	41, 57
er komen	25, 134
er zijn	25, 134
es gibt	22, 23, 36, 134, 138
e-st-t-en-t-en-regel	11
euer- (*jullie*)	24, 32, 34, 134
folgen	14, 22, 134
fragen	22, 23, 134
für	23, 39, 46, 76, 134
ganz	42
gar	42, 54
gefallen	15, 22, 134, 137
gegen	22, 23, 134
gegenüber	22, 134
gehen	47, 48, 141
gehören	22, 134
gelingen	22, 134, 140
Genitiv (2e naamval)	22, 134
glauben	22, 26, 134
gleich	26
gratulieren	22, 24, 134
haben	4, 14, 16, 141
helfen	6, 22, 35, 134, 138
her	31, 41
hin	31, 41
hinten	40
hinter	22, 25, 40, 134
ihr- (*haar*)	24, 32, 34, 134
ihr- (*hun*)	24, 32, 34, 134
ihr- (jullie)	30
Ihr- (*uw*)	24, 32, 34, 134
in	22, 25, 134
infolge	21, 56, 134
innerhalb	21, 107, 134
interessieren	22, 23, 134
jed- (*ieder*)	23, 33, 134
jen- (*die*)	23, 33, 134
kein- (*geen*)	24, 32, 34, 134
kommen	13, 15, 17, 46, 47, 141
Komparativ (vergrotende trap)	45, 46
kondolieren	22, 134
können	6, 7, 141
kosten	22, 23, 134
laufen	6, 13, 14, 141
lehren	22, 23
liegen	141
lijdend voorwerp (HEM)	10, 20, 22, 23, 24, 35, 134, 136
manch- (*sommige*)	23, 33, 134

	Seite
meewerkend voorwerp (AAN / VOOR HEM)	20, 22, 134
mein- (*mijn*)	24, 32, 34, 134
mir / mich – dir / dich	10
mit	22, 25, 134
mögen	6, 7, 16, 141
müssen	6, 8, 141
nach	22, 39, 58, 76, 134
neben	22, 25, 134
nicht nur ... sondern auch	42, 58
Nominativ (1e naamval)	20, 21, 134
nur	42, 55
ob	41, 56, 58, 76
oben	40
oder	41, 44, 57, 76
ohne	22, 23, 47, 134
onderwerp (HIJ)	20, 134, 136
passen	22, 134
Positiv (stellende trap)	45, 46
schaden	22, 134
sein	4, 5, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 134, 141
sein- (*zijn*)	24, 32, 34, 134
seit	22, 134
sitzen	36, 40, 141
solch- (*zulke*)	23, 33, 134
sollen	6, 8, 16
sondern	42, 57, 73
sonst	41
stam op –d / –t	11, 12, 13
stam op sisklank	11, 13
statt	21, 57, 134

	Seite
stehen	13, 137
sterke werkwoorden w met –a / –au	6, 12, 136
sterke werkwoorden w met –e	6, 12, 136
Superlativ (overtreffende trap)	45, 46
te-test-te-ten-tet-ten-regel	12
tijdsbepaling zonder voorzetsel	22, 23, 75
trauen	22, 112, 134
trotz	21, 57, 134
über	22, 25, 134
um	22, 23, 46, 56, 134
Umlaut	16, 28, 44, 45, 76, 142
unser- (*ons/onze*)	24, 32, 34, 134
unten	40
unter	22, 25, 134
von	18, 21, 22, 40, 46, 134
vor	22, 25, 134
während	21, 41, 57, 134
wann	30, 40, 76
weder ... noch	42, 55
wegen	21, 134
weil	41, 54
welch- (*welke*)	23, 33, 134
wenn	40, 59, 76
wer	30, 31
werden	4, 5, 16, 18, 20, 48, 134, 141
wie	26, 31
wissen	6, 9, 16, 141
wollen	6, 9, 16, 48
7/2-regel	25, 134
zu	22, 25, 39, 40, 134
zwischen	22, 25, 134

Colofon

Ontwerp omslag:
Buro de Kuijper visuele communicatie, ’s-Hertogenbosch
Studio Struis, Berkel-Enschot

Ontwerp binnenwerk:
SKON creative communications, Eindhoven
Uitgeverij Malmberg, ’s-Hertogenbosch

Opmaak:
PPMP Prepress, Wolvega

Cartografie:
Sittrop Grafisch Realisatie Bureau, Nijmegen

Het is de uitgever, ondanks vele inspanningen, niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen.
Denkt men rechthebbende te zijn, dan kan men zich wenden tot de uitgever.

MALMBERG

ISBN 978 94 020 7106 1
Release 2021, eerste oplage

© Malmberg ’s-Hertogenbosch
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

09 Hulpwerkwoorden *haben* en *sein*

Hilfsverben haben und sein

In het Nederlands en in het Duits gebruik je de hulpwerkwoorden ‘hebben’ en ‘zijn’.
Het gebruik in het Duits komt vaak overeen met het Nederlands:

- Ik heb je gisteren gezien. *Ich habe dich gestern gesehen.*
- Ik ben om 7 uur opgestaan. *Ich bin um 7 Uhr aufgestanden.*

Soms is het gebruik in het Duits precies tegenovergesteld aan het Nederlands.

Duits: *haben* – Nederlands: ‘zijn’

abnehmen	afvallen	Sie **hat** viel abgenommen.	Ze **is** veel afgevallen.
anfangen	beginnen	Er **hat** heute angefangen.	Hij **is** vandaag begonnen.
aufhören	stoppen	Er **hat** damit aufgehört.	Hij **is** ermee gestopt.
beginnen	beginnen	Ich **habe** gestern begonnen.	Ik **ben** gisteren begonnen.
enden	eindigen	Die Geschichte **hat** gut geendet.	Het verhaal **is** goed geëindigd.
gefallen	bevallen	Das **hat** mir gut gefallen.	Dat **is** me goed bevallen.
heiraten	trouwen	Meine Schwester **hat** geheiratet.	Mijn zus **is** getrouwd.
nachlassen	minder worden	Der Regen **hat** nachgelassen.	De regen **is** minder geworden.
vergessen	vergeten	Ich **habe** meinen Schlüssel vergessen.	Ik **ben** mijn sleutel vergeten.
verlieren	verliezen	Ich **habe** meinen Schlüssel verloren.	Ik **ben** mijn sleutel verloren.
zunehmen	toenemen	Die Unsicherheit **hat** zugenommen.	De onzekerheid **is** toegenomen.
zunehmen	aankomen	Jule **hat** vier Kilo zugenommen.	Jule **is** vier kilo aangekomen.

Duits: *sein* – Nederlands: ‘hebben’

Bij werkwoorden die een beweging beschrijven en bij de werkwoorden *begegnen* en *folgen*.

begegnen	ontmoeten	Sie **ist** ihm begegnet.	Zij **heeft** hem ontmoet.
folgen	volgen	Ich **bin** ihr gefolgt.	Ik **heb** haar gevolgd.
laufen	lopen	Ich **bin** durch die Stadt gelaufen.	Ik **heb** door de stad gelopen.
reisen	reizen	Ich **bin** viel gereist.	Ik **heb** veel gereisd.
springen	springen	Ich **bin** zwei Meter gesprungen.	Ik **heb** twee meter gesprongen.

MAX

Je mag dit boek houden.
Handig als naslagwerk.

Je mag in dit boek schrijven
en aantekeningen maken.

Je hebt ook toegang tot
de online leeromgeving.

AUTEURS

Paul van der Bie (eindredactie)

Marit Molenaar

ISBN 978 94 020 7106 1

9 789402 071061

597209

MALMBERG

10 Indirecte rede
Konjunktiv I

De indirecte rede gebruik je om weer te geven wat iemand zegt of doet. Je komt de indirecte rede veel tegen in geschreven taal, bijvoorbeeld in kranten, maar ook in gesproken taal, bijvoorbeeld in de berichtgeving op radio en tv.

Je vormt de indirecte rede door achter de stam van het werkwoord de volgende uitgangen te zetten: *–e*, *–est*, *–e*, *–en*, *–et*, *–en*.
- Hij zegt, dat hij het niet weet.
  Er sagt, er wisse es nicht.

Het werkwoord *sein* heeft afwijkende vormen.
- Hij zegt dat hij morgen komt. *Er sagt, dass er morgen komme.*
- Hij zegt dat hij thuis is. *Er sagt, er sei zu Hause.*

	basisregel	**werkwoord *sein***
	kommen	sein
regel	*–e*, *–est*, *–e*, *–en*, *–et*, *–en*	
ich	komm**e**	sei
du	komm**est**	seiest
er / sie / es	komm**e**	sei
wir	komm**en**	seien
ihr	komm**et**	seiet
sie / Sie	komm**en**	seien

11 Zou-vorm

Konjunktiv II

Er zijn situaties waarin je een zou-vorm gebruikt. Wanneer je een zou-vorm gebruikt, verandert de betekenis van de zin. Dat is ook zo in het Duits.

situatie	voorbeeldzin	vertaling	uitleg
geen realiteit / niet werkelijk	Wenn ich reich **wäre**, **würde** ich mir ein schönes Auto **kaufen**.	Als ik rijk **zou zijn,** zou ik een mooie auto **kopen**.	Je bent niet rijk, dus je koopt ook geen mooie auto.
	Ich **würde** das reparieren, wenn ich es **könnte**.	Ik **zou** het **repareren** als ik het **zou kunnen**.	Je repareert het niet, want je kunt het niet.
beleefheid	**Könnten** Sie mir bitte sagen, wie spät es ist?	**Zou** u mij alstublieft **kunnen** zeggen hoe laat het is?	Je drukt je heel beleefd uit.
mogelijkheid	Es wäre toll, wenn du kommen **könntest**.	Het **zou** leuk **zijn**, als je kon komen.	Je vraagt of iets mogelijk is.
wens	Ich **wäre** gern Schauspieler.	Ik **zou** graag acteur **willen zijn**.	Je drukt een wens uit.
advies	Du **könntest** an die frische Luft gehen, wenn du Kopfschmerzen hast.	Je **zou** even de frisse licht in **kunnen** gaan, als je hoofdpijn hebt.	Je adviseert iemand naar buiten te gaan.

De zou-vorm maak je meestal met een zou-vorm van *werden* in combinatie met een heel werkwoord:

- *Ich **würde** das machen.* Ik zou dat doen.
- ***Würdest** du das kaufen?* Zou jij dat kopen?

Haben, *sein*, *werden*, de modale werkwoorden, en *wissen* hebben een eigen zou-vorm. Je maakt de zou-vorm door de verleden tijd van het werkwoord te nemen en een *Umlaut* op de klinker te zetten. De *Umlaut* op de klinker komt *niet* bij *sollen* en *wollen*.
Let op: *möchte* is de zou-vorm van *mögen*. Hiermee druk je een beleefdheid uit.

Je vindt de zou-vorm terug bij **01** Onregelmatige werkwoorden: *haben*, *sein*, *werden*, blz. 4 en **03** Modale werkwoorden en *wissen*, blz. 6.

12 Gebiedende wijs
Imperativ

Met de gebiedende wijs druk je uit dat iemand iets moet doen. De gebiedende wijs van een werkwoord kan in drie vormen voorkomen. Welke vorm je gebruikt, hangt af van de persoon tegen wie je spreekt.

	gebiedende wijs enkelvoud Je spreekt tegen één persoon.	De vorm van het werkwoord is als bij *du*, maar dan zonder *–(s)t*.	Du **gehst** weiter. ⇢ **Geh** weiter!
	gebiedende wijs meervoud Je spreekt tegen meerdere personen.	De vorm van het werkwoord is als bij *ihr*.	Ihr **geht** weiter. ⇢ **Geht** weiter!
	gebiedende wijs beleefdheidsvorm Je spreekt tegen één of meerdere personen die je met ‘u’ aanspreekt.	De vorm van het werkwoord is als bij *Sie*; *Sie* komt achter het werkwoord.	**Sie** gehen weiter. ⇢ Gehen **Sie** weiter!

		stam op *–d* of *–t* ⇢ + *–e*	**stam met *e* ⇢ *e/i-Wechsel***	**stam met *a* ⇢ geen *a/ä-Wechsel***	**scheidbare werkwoorden**
	kommen	**antworten**	**geben**	**tragen**	**aufstehen**
du-*vorm*	Komm!	Antwort**e**!	G**i**b!	Trag!	Steh auf!
ihr-*vorm*	Kommt!	Antwort**e**t!	Gebt!	Tragt!	Steht auf!
Sie-*vorm*	Kommen Sie!	Antworten Sie!	Geben Sie!	Tragen Sie!	Stehen Sie auf!

	onregelmatig	**onregelmatig**
	haben	**sein**
du-*vorm*	Hab!	Sei!
ihr-*vorm*	Habt!	Seid!
Sie-*vorm*	Haben Sie!	Seien Sie!

13 Toekomende tijd
Futur

De toekomende tijd beschrijft een gebeurtenis die in de (nabije) toekomst ligt.
In het Nederlands gebruik je voor de toekomende tijd meestal 'zullen' of 'gaan' + een heel werkwoord.
In het Duits gebruik je voor de toekomende tijd meestal *werden* (= zullen) + een heel werkwoord.

- Ik **zal** je bezoeken. *Ich **werde** dich besuchen.*
- Het **gaat** regenen. *Es **wird** regnen.*

14 Lijdende vorm
Passiv

Een zin kan actief of passief geformuleerd zijn. In een actieve zin doet het onderwerp van de zin iets, terwijl er in een passieve zin iets gebeurt met het onderwerp van de zin.

- actieve zin: *Der Arzt operiert das Kind.* De arts opereert het kind.
- passieve zin: *Das Kind wird vom Arzt operiert.* Het kind wordt door de arts geopereerd.

Als je van een gewone (actieve) zin een lijdende (passieve) zin maakt, dan wordt het lijdend voorwerp het onderwerp. In passieve zinnen in het Duits gebruik je het werkwoord *werden*. Je vertaalt het voorzetsel 'door' met *von*.

- Ich kaufe **den Gürtel**. **Der Gürtel** wird **von** mir gekauft.

Wordt de lijdende vorm gebruikt om een handeling uit het verleden weer te geven, dan voeg je het woord *worden* aan het einde van de zin toe.

- Het huis **is** door deze firma gebouwd. *Das Haus **ist** von dieser Firma gebaut **worden**.*
- Het huis **is** verkocht. *Das Haus **ist** verkauft **worden**.*

15 Tegenwoordig deelwoord
Partizip I

Het tegenwoordig deelwoord zegt iets over de manier waarop een handeling wordt uitgevoerd.

- Het kind loopt **zingend** door de straat. *Das Kind läuft **singend** durch die Straße.*

Je vormt het tegenwoordig deelwoord in het Duits op dezelfde manier als in het Nederlands: het hele werkwoord + *–d*.

- heulen (*huilen*) heulen**d** (*huilen**d***)
- tanzen (*dansen*) tanzen**d** (*dansen**d***)
- springen (*springen*) springen**d** (*springen**d***)

NAAMVALLEN

16 Wanneer welke naamval?
Wann welcher Fall?

In een zin staan verschillende zinsdelen. Sommige zinsdelen staan in een bepaalde naamval. Een naamval is een middel om de grammaticale functie van een woord of zinsdeel in de zin aan te geven. Zo staat bijvoorbeeld het onderwerp van de zin in de 1e naamval, het meewerkend voorwerp in de 3e naamval en het lijdend voorwerp in de 4e naamval. De 2e naamval drukt bezit uit. Gebruik het volgende stappenplan om de naamval te bepalen:

Stappenplan voor het bepalen van de naamval

Stap 1 Bepaal of het zinsdeel begint met een woord uit de *der*-Gruppe of de *ein*-Gruppe of dat hier sprake is van de *0*-Gruppe.

Stap 2 Bepaal of het zelfstandig naamwoord in het meervoud staat, dan wel of het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is.

Stap 3 Bepaal de naamval van het zinsdeel waartoe het woord waarvan je de uitgang zoekt, hoort. Daarvoor kijk je...

a of er een voorzetsel staat dat de naamval bepaalt;

b of er een werkwoord staat dat de naamval bepaalt.
Is dit allebei niet het geval, dan...

c ontleed je de zin of pas je de HIJ/HEM-proef toe.

Stap 4 Kies de bijbehorende uitgang.

Gebruik hierbij **64** *Spickzettel Grammatik*, blz. 134.

Hierna wordt uitgelegd welke voorzetsels, werkwoorden en zinsdelen welke naamval hebben.

A Eerste naamval (*Nominativ*)

- Er zijn geen specifieke voorzetsels die voor de 1e naamval zorgen.
- De werkwoorden *sein*, *werden* en *bleiben* zorgen wél voor de 1e naamval.
- Het onderwerp staat in de 1e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door HIJ kunt vervangen.

na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
	sein, werden, bleiben	• onderwerp (HIJ) • aangesproken persoon

De uitgangen in de 1e naamval zijn:

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
der-Gruppe	d**er** Lehrer	d**ie** Suppe	d**as** Brot	d**ie** Kinder
ein-Gruppe	ein Lehrer	ein**e** Suppe	ein Brot	kein**e** Kinder

B Tweede naamval (*Genitiv*)

- De voorzetsels *außerhalb*, *infolge*, *innerhalb*, *statt*, *trotz*, *während* en *wegen* zorgen voor de 2e naamval.
- De 2e naamval drukt een *bezit* of een *bij elkaar horen* uit. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door VAN HEM kunt vervangen.

In het Nederlands gebruik je de formulering met het voorzetsel 'van':

- *Het huis **van de** leraar.* Das Haus **des** Lehrers.

na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
außerhalb, infolge, innerhalb, statt, trotz, während, wegen		bepaling van bezit (VAN HEM)

De uitgangen in de 2e naamval zijn:

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
der-Gruppe	d**es** Lehrer**s**	d**er** Suppe	d**es** Brot**es**	d**er** Kinder
ein-Gruppe	ein**es** Lehrer**s**	ein**er** Suppe	ein**es** Brot**es**	kein**er** Kinder

In de 2e naamval staat achter de mannelijke en onzijdige zelfstandige naamwoorden een *–s* of *–es*.
Er komt *–es* als het woord...

- uit één lettergreep bestaat. *die Fahne des Land**es***
- eindigt op een sisklank. *der Text des Gesetz**es***
- In alle andere gevallen komt er een *–s*. *die Bemerkung des Lehrer**s***

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden ga je uit van het laatste woord in de samenstelling: *des Reihen**haus**es*.

De 2e naamval wordt met name in de schrijftaal gebruikt. In de spreektaal wordt de 2e naamval vaak vervangen door een omschrijving met het voorzetsel *von*. Dit voorzetsel zorgt voor de 3e naamval:

- Das Haus **meines** Bruders ist verkauft worden. → Das Haus **von meinem** Bruder ist verkauft worden.

C Derde naamval (*Dativ*)

- De voorzetsels *aus*, *außer*, *bei*, *bis zu, entgegen, gegenüber, mit*, *nach*, *seit*, *von* en *zu* zorgen voor de 3e naamval.
- De keuzevoorzetsels *an*, *auf*, *hinter*, *in*, *neben*, *über*, *unter*, *vor* en *zwischen* zorgen ook in bepaalde gevallen voor de 3e naamval.

Zie hiervoor **18** Keuzevoorzetsels.

- De werkwoorden *begegnen*, *danken*, *folgen*, *gefallen*, *glauben*, *gehören*, *gratulieren*, *helfen*, *kondolieren*, *schaden*, *passen*, *gelingen* en *trauen* zorgen voor de 3e naamval.
- Het meewerkend voorwerp staat in de 3e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM- proef door AAN HEM of VOOR HEM kunt vervangen.

na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
aus, außer, bei, bis zu, entgegen, gegenüber, mit, nach, seit, von, zu	begegnen, danken, folgen, gefallen, glauben, gehören, gratulieren, helfen, kondolieren, schaden, passen, gelingen, trauen	meewerkend voorwerp (AAN HEM/VOOR HEM)

De uitgangen in de 3e naamval zijn:

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
der-Gruppe	d**em** Lehrer	d**er** Suppe	d**em** Brot	d**en** Kinder**n**
ein-Gruppe	ein**em** Lehrer	ein**er** Suppe	ein**em** Brot	kein**en** Kinder**n**

In de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *–n*.

D Vierde naamval (*Akkusativ*)

- De voorzetsels *bis*, *durch*, *entlang**, *für*, *gegen*, *ohne* en *um* zorgen voor de 4e naamval.
- De keuzevoorzetsels *an*, *auf*, *hinter*, *in*, *neben*, *über*, *unter*, *vor* en *zwischen* zorgen ook in bepaalde gevallen voor de 4e naamval.

Zie hiervoor **18** Keuzevoorzetsels.

- De werkwoorden *fragen*, *bitten*, *es gibt*, *kosten*, *lehren* en *interessieren* zorgen voor de 4e naamval.
- Een tijdsbepaling zonder voorzetsel (*jeden Tag*, *jede Woche*, *jedes Jahr*) staat in de 4e naamval.
- Het lijdend voorwerp staat in de 4e naamval. Het is het zinsdeel dat je bij de HIJ/HEM-proef door HEM kunt vervangen.

na de voorzetsels	na de werkwoorden	zinsdeel
durch, für, ohne, um, gegen, bis, entlang*	fragen, bitten, es gibt, kosten, lehren, interessieren	• lijdend voorwerp (HEM) • tijdsbepaling zonder voorzetsel

* Het voorzetsel *entlang* kan zorgen voor de 2e, de 3e en de 4e naamval.
Als het vóór het zelfstandig naamwoord staat, zorgt het voor de 2e naamval (***Entlang*** *des Flusses stehen viele alte Bäume*) of de 3e naamval (***Entlang*** *dem Fluss stehen viele alte Bäume*).
Als het áchter het zelfstandig naamwoord staat, zorgt het voor de 4e naamval (*Den Fluss* ***entlang*** *stehen viele alte Bäume*).

De uitgangen in de 4e naamval zijn:

	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
der-Gruppe	d**en** Lehrer	d**ie** Suppe	d**as** Brot	d**ie** Kinder
ein-Gruppe	ein**en** Lehrer	ein**e** Suppe	ein Brot	kein**e** Kinder

17 *Der-Gruppe* en *ein-Gruppe*
Der-Gruppe und ein-Gruppe

A *Der-Gruppe*
Bij de *der-Gruppe* horen:
- de bepaalde lidwoorden: *der*, *die*, *das*
- de woorden *dies-* (deze), *jen-* (die), *jed-* (ieder), *manch-* (sommige), *solch-* (zulke), *welch-* (welke) en *all-* (alle)

Achter de woorden *dies-*, *jen-* enzovoort staat een streepje (-). Dit geeft aan dat er achter deze woorden een uitgang komt die bepaald wordt door de naamval.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	d**er** Lehrer dies**er** Lehrer	d**ie** Suppe dies**e** Suppe	d**as** Brot dies**es** Brot	d**ie** Kinder dies**e** Kinder
2e	d**es** Lehrer**s** dies**es** Lehrer**s**	d**er** Suppe dies**er** Suppe	d**es** Brot**es** dies**es** Brot**es**	d**er** Kinder dies**er** Kinder
3e	d**em** Lehrer dies**em** Lehrer	d**er** Suppe dies**er** Suppe	d**em** Brot dies**em** Brot	d**en** Kinder**n** dies**en** Kinder**n**
4e	d**en** Lehrer dies**en** Lehrer	d**ie** Suppe dies**e** Suppe	d**as** Brot dies**es** Brot	d**ie** Kinder dies**e** Kinder

B *Ein-Gruppe*

Bij de *ein-Gruppe* horen:

- het onbepaald lidwoord *ein-*
- het woord *kein-*
- de bezittelijke voornaamwoorden *mein-* (mijn), *dein-* (jouw), *sein-* (zijn), *ihr-* (haar), *unser-* (ons/onze), *euer-* (jullie), *ihr-* (hun) en *Ihr-* (uw)

Achter de woorden staat een streepje (-). Dit geeft aan dat er achter deze woorden een uitgang komt die bepaald wordt door de naamval.

De 1e naamval mannelijk en de 1e en 4e naamval onzijdig krijgen *geen* uitgang.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	ein Lehrer mein Lehrer	ein**e** Suppe mein**e** Suppe	ein Brot mein Brot	kein**e** Kinder mein**e** Kinder
2e	ein**es** Lehrer**s** mein**es** Lehrer**s**	ein**er** Suppe mein**er** Suppe	ein**es** Brot**es** mein**es** Brot**es**	kein**er** Kinder mein**er** Kinder
3e	ein**em** Lehrer mein**em** Lehrer	ein**er** Suppe mein**er** Suppe	ein**em** Brot mein**em** Brot	kein**en** Kinder**n** mein**en** Kinder**n**
4e	ein**en** Lehrer mein**en** Lehrer	ein**e** Suppe mein**e** Suppe	ein Brot mein Brot	kein**e** Kinder mein**e** Kinder

Zie voor de bepaling van de naamval en de uitgang van de woorden uit de *der-* en de *ein-Gruppe* het stappenplan bij **16** Wanneer welke naamval?, blz. 20.

Om te laten zien hoe je de naamval en de uitgang bepaalt, volgen hier twee voorbeeldzinnen: een zin met een woord uit de *der-Gruppe* en een zin met een woord uit de *ein-Gruppe*.

Ich kenne **dies-** Mann.	Ich habe **mein-** Tante gratuliert.
Stap 1: *dies* hoort bij de *der-Gruppe* **Stap 2**: *Mann* is mannelijk enkelvoud. Je kijkt in de kolom mannelijk. **Stap 3**: de naamval wordt bepaald door de functie in de zin; *dies- Mann* is lijdend voorwerp, je kunt het vervangen door HEM **Stap 4**: het zinsdeel staat in de 4e naamval	**Stap 1**: *mein* hoort bij de *ein-Gruppe* **Stap 2**: *Tante* is vrouwelijk enkelvoud **Stap 3**: de naamval wordt bepaald door het werkwoord *gratulieren* **Stap 4**: het zinsdeel staat in de 3e naamval
Ich kenne **diesen** Mann.	Ich habe **meiner** Tante gratuliert.

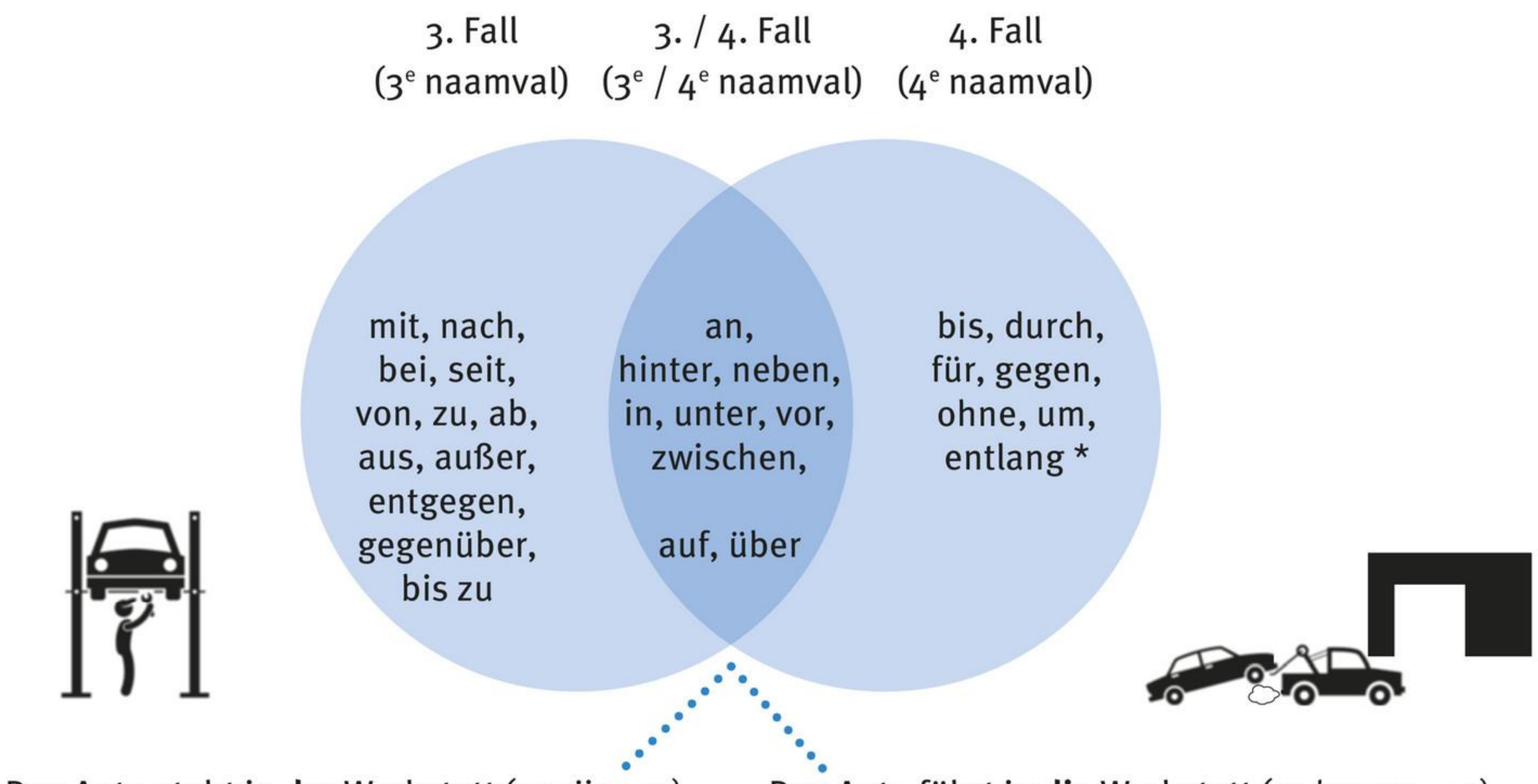
18 Keuzevoorzetsels
Wechselpräpositionen

De keuzevoorzetsels *an*, *auf*, *hinter*, *neben*, *in*, *über*, *unter*, *vor* en *zwischen* zorgen voor de **3e** of de **4e naamval**. Om te bepalen of een keuzevoorzetsel voor de 3e of de 4e naamval zorgt, doorloop je de volgende stappen:

Stappenplan voor keuzevoorzetsels

Stap 1 Is er sprake van een plaatsbepaling?
Ja: er zijn ⇢ 3e naamval
Ja: er komen ⇢ 4e naamval
Nee: ga naar stap 2.

Stap 2 Als er géén sprake is van een plaatsbepaling gebruik je de 7/2-regel:
- de 7 voorzetsels *an*, *hinter*, *neben*, *in*, *unter*, *vor* en *zwischen* zorgen voor de 3e naamval;
- de 2 voorzetsels *auf* en *über* zorgen voor de 4e naamval.

Voor de bepaling van de naamval maakt het niet uit of de handeling in het verleden, in het heden of in de toekomst plaatsvindt.

- Das Buch lag gestern auf (+3) **dem** Tisch (♂). — plaatsbepaling: er zijn
- Ich habe das Buch auf (+4) **den** Tisch (♂) gelegt. — plaatsbepaling: er komen
- Wir redeten ganz lange über (+4) **ihren** Freund (♂). — 7/2-regel
- Sie zweifelt an (+3) **der** Wahrheit (♀). — 7/2-regel

Er zijn werkwoorden die in combinatie met een keuzevoorzetsel altijd voor de **3e naamval** zorgen, bijvoorbeeld: *ankommen an/in*, *erscheinen an/in*, *landen auf*, *Platz nehmen auf/in* en *verschwinden in*.
⇢ *Das kleine Flugzeug landete auf einer Plattform (♀) im Meer.*

Er zijn ook werkwoorden die in combinatie met een keuzevoorzetsel altijd voor de **4e naamval** zorgen. Dit zijn: *denken an*, *glauben an*, *schicken an*, *sich erinnern an*, *sich gewöhnen an*, *sich mischen in*, *sich verlieben in*, *sich verwandeln in*, *übersetzen in*.
⇢ *Ich denke ganz oft an dich.*

19 Naamvallen met woorden van vergelijking: *als*, *wie*
Vergleichswörter: 'als', 'wie'

Zinsdelen die met elkaar verbonden worden door *als* of *wie* staan in dezelfde naamval.

- Ich betrachte ihn **als** den besten Maler.
  - *ihn* en *den besten Maler* zijn verbonden door *als*
  - *ihn* staat in de 4e naamval
  - *den besten Maler* staat dan ook in de 4e naamval

- Karl benahm sich **wie** ein Idiot.
  - *Karl* en *ein Idiot* zijn verbonden door *wie*
  - *Karl* staat in de 1e naamval
  - *ein Idiot* staat dan ook in de 1e naamval

- Mit einem **wie** dir will ich nichts zu tun haben.
  - *einem* en *dir* zijn verbonden door *wie*
  - *einem* staat in de 3e naamval
  - *dir* staat dan ook in de 3e naamval

20 Woorden van vergelijking
Vergleichswörter

Als je zinnen maakt met de trappen van vergelijking, gebruik je de woorden van vergelijking.

als	wie	in vergelijkingen na een stellende trap	Ze loopt net zo snel als ik.	Sie läuft (genau) so schnell **wie** ich.
even	gleich	in vergelijkingen na een stellende trap zonder 'dan' of 'als'	De jongens lopen even snel.	Die Jungen laufen **gleich** schnell.
dan	als	in vergelijkingen na een vergrotende trap	Ik loop sneller dan jij.	Ich laufe schneller **als** du.

21 Zelfstandig naamwoord
Substantiv

A Geslacht (*Genus*)

Zelfstandige naamwoorden zijn woorden waar je een lidwoord voor kunt zetten. In het Duits hebben zelfstandige naamwoorden een geslacht. Ze zijn mannelijk, vrouwelijk of onzijdig. Je schrijft zelfstandige naamwoorden in het Duits met een hoofdletter.

Je kunt het geslacht van een zelfstandig naamwoord opzoeken in het woordenboek. Daar vind je de afkortingen *m* voor mannelijk, *v* of *w* voor vrouwelijk en *o* of *s* voor onzijdig. Er bestaan ook regels waarmee je zelf het geslacht van een zelfstandig naamwoord kunt bepalen:

mannelijk (♂)	• mannelijke personen en dieren • mannelijke beroepen • dagen van de week • dagdelen • maanden • jaargetijden • windrichtingen • de meeste stammen van werkwoorden • automerken • woorden eindigend op *–ling*, *–ismus*, *–ig*
vrouwelijk (♀)	• vrouwelijke personen en dieren • vrouwelijke beroepen • veel bomen en bloemen • als zelfstandig naamwoord gebruikte telwoorden • veel woorden eindigend op *–e* • woorden eindigend op *–keit*, *–heit*, *–schaft*, *–ei*, *–ung*, *–ion*, *–tät*, *–ik*
onzijdig (Ø)	• veel ‘het’-woorden: *het paard* • verkleinwoorden • kleuren • letters • als zelfstandig naamwoord gebruikte hele werkwoorden • woorden beginnend met *Ge-* en eindigend op *–e* • veel woorden eindigend op *–nis*, *–tum*, *–chen*, *–lein*

B Meervoud (*Plural*)

Zelfstandige naamwoorden kunnen ook in het meervoud staan. In het meervoud wordt er geen verschil in geslacht (mannelijk, vrouwelijk, onzijdig) gemaakt. Bij het meervoud staat het lidwoord *die*.

Het zelfstandig naamwoord verandert van enkelvoud naar meervoud op de volgende manier:

	basisregel	voorbeeld
mannelijk (♂)	+ *–e* + *–e* én een *Umlaut* op de *–a*, *–u*, *–o* of *–au*	der Stier – die Stier**e** der Sohn – die S**ö**hn**e**
vrouwelijk (♀)	+ *–n* + *–en* + *–nen*	die Schule – die Schule**n** die Frau – die Frau**en** die Ärztin – die Ärztin**nen**
onzijdig (Ø)	+ *–e*	das Jahr – die Jahr**e**

Op de hoofdregel van de meervoudsvorming zijn veel uitzonderingen. Gebruik je woordenboek om het meervoud te vinden. Niet elk woordenboek werkt op dezelfde manier. Kijk welke uitleg op jouw woordenboek van toepassing is.

	in het woordenboek	uitwerking	meervoud
1	Het meervoud staat direct achter het enkelvoud.	der Tisch, die Tische	Het meervoud is *Tische*.
2	Er staat *–e*, *–s* of *–er* achter het woord in het enkelvoud. Deze letter verwijst naar de laatste letter(s) van het meervoud. Als er **+** of **¨** staat, komt er een *Umlaut* op de klinker in het meervoud.	der Bericht; –e die Demo; –s das Kind; –er der Baum; –¨e	Het meervoud is *Berichte*. Het meervoud is *Demos*. Het meervoud is *Kinder*. Het meervoud is *Bäume*.
3	Er staat een letter en een getal achter het woord. Dit betekent dat je het woord in het grammaticale overzicht achter in het woordenboek kunt vinden.	Schule v17	De regel *v17* moet je achter in het woordenboek opzoeken. Het meervoud is in dit geval *Schulen*.

C Samengestelde zelfstandige naamwoorden (*zusammengesetzte Substantive*)

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden bepaalt het laatste deel van de samenstelling het geslacht. Net als in het Nederlands staat er soms tussen de woorden een extra *–s* vanwege de uitspraak.

- der Baum + **die** Hütte = **die** Baumhütte
- die Abteilung + die Leiterin = die Abteilung**s**leiterin

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden maak je het meervoud van het laatste gedeelte van het woord:

- das Band die Bänder
- das Armband die Armbänder

22 Zwak mannelijk zelfstandig naamwoord
Schwaches männliches Substantiv

Zwakke mannelijke zelfstandige naamwoorden zijn zelfstandige naamwoorden die andere uitgangen krijgen dan de meeste (regelmatige) mannelijke zelfstandige naamwoorden. De volgende groepen van zelfstandige naamwoorden zijn zwakke mannelijke zelfstandige naamwoorden:

groepen	voorbeelden
mannelijke dierennamen en mannelijke personen op *–e*	der Erbe, der Experte, der Junge, der Kollege, der Komplize, der Kunde, der Laie, der Neffe, der Riese, der Sklave, der Zeuge, der Affe, der Hase, der Löwe, der Rabe, der Schimpanse
mannelijke nationaliteiten	der Afghane, der Brite, der Bulgare, der Chinese, der Däne, der Franzose, der Grieche, der Ire, der Pole, der Russe, der Schotte, der Türke, der Ungar
mannelijke personen met klemtoon op de laatste lettergreep (vaak afkomstig uit andere talen)	der Absolvent, der Assistent, der Dirigent, der Konsument, der Präsident, der Produzent, der Student, der Polizist, der Tourist
mannelijke woorden op *–ant*, *–at*, *–isk* en *–graf* (met de klemtoon op de laatste lettergreep)	der Diamant, der Elefant, der Soldat, der Automat, der Obelisk, der Paragraf, der Telegraf

Mannelijke zelfstandige naamwoorden die bij deze groepen horen, krijgen...

- in het enkelvoud de uitgang *–(e)n* in de 2e, 3e en 4e naamval;
- in het meervoud de uitgang *–(e)n* in de 1e, 2e, 3e en 4e naamval.

naamval	regelmatig (♂)
1e	der Mann
2e	des Mannes
3e	dem Mann
4e	den Mann

zwak (♂ enkelvoud)	zwak (oo meervoud)
der Junge	die Junge**n**
des Junge**n**	der Junge**n**
dem Junge**n**	den Junge**n**
den Junge**n**	die Junge**n**

Uitzonderingen:

- der Herr in enkelvoud 2e, 3e en 4e naamval: *Herr**n***
- der Buchstabe in enkelvoud 2e naamval: *Buchstab**ens***

23 Lidwoord
Artikel

Lidwoorden kunnen staan voor zelfstandige naamwoorden (*die Frau*), zelfstandig gebruikte hele werkwoorden (*das Lernen*), zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden (*die Kranken*) en ook voor getallen die zelfstandig gebruikt worden: *Ich habe eine Zwei in Englisch*.

Er zijn bepaalde en onbepaalde lidwoorden. De bepaalde lidwoorden zijn *der*, *die* en *das*. Het enige onbepaald lidwoord is *ein-*. De vorm of de uitgang van de lidwoorden wordt bepaald door de naamval waarin het zinsdeel staat.

24 Persoonlijk voornaamwoord
Personalpronomen

Een persoonlijk voornaamwoord is een zinsdeel op zich. Het kan in de 1e, 3e of 4e naamval staan.

1e	ich *ik*	du *jij*	er *hij*	sie *zij*	es *het*	wir *wij*	ihr *jullie*	sie *zij*	Sie *u*
2e									
3e	mir *mij*	dir *jou*	ihm *hem*	ihr *haar*	ihm *het*	uns *ons*	euch *jullie*	ihnen *hun/hen*	Ihnen *u*
4e	mich *mij*	dich *jou*	ihn *hem*	sie *haar*	es *het*	uns *ons*	euch *jullie*	sie *hun / hen*	Sie *u*

25 Vraagwoorden
Fragewörter

Alle vraagwoorden in het Duits beginnen met de letter *w*. Je kunt een vraag die begint met een vraagwoord nooit met ja of nee beantwoorden.

Wie?	Wer?	Wer ist ins Konzert gegangen? ⇢ Mein Bruder.
Wat?	Was?	Was hältst du von dieser Schauspielerin? ⇢ Sie spielt gut.
Welke?	Welch-?	Welcher Sportler spielt am besten? ⇢ Thomas Müller.
Waar?	Wo?	Wo findet das Konzert statt? ⇢ In Hannover.
Wanneer?	Wann?	Wann fliegen Sie in die Türkei? ⇢ Nächste Woche.

Hoe?	Wie?	Wie heißt du? ⇢ Manuel.
Waarom?	Warum? Weshalb? Wieso?	Warum / Weshalb / Wieso ist eine Banane krumm? ⇢ Das weiß ich nicht.
Waarvandaan?	Woher?	Woher kommt dieser Musiker? ⇢ Aus den USA.
Waarheen?	Wohin?	Wohin fahrt ihr in Urlaub? ⇢ Nach Italien.

Het vraagwoord *welch-* is een woord uit de *der-Gruppe* en staat in een bepaalde naamval.

- Welch**es** Buch hast du gelesen?
- Welch**er** Lehrer hat heute Geburtstag?

Het vraagwoord *wo* staat vaak in combinatie met een voorzetsel:

Waaraan?	Woran?	**Woran** denkst du gerade?
Waarvan?	Wovon?	**Wovon** träumst du nachts?
Waarvoor?	Wofür?	**Wofür** interessiert ihr euch?
Waarover?	Worüber?	**Worüber** haben sie sich unterhalten?

Het vraagwoord *wer* verwijst naar personen. Het kan in vier naamvallen staan en heeft vormen die lijken op die van *der*. Het geslacht en enkel- of meervoud van de persoon / personen naar wie *wer* verwijst, maakt geen verschil.
Na *wer* (1e naamval) staat het werkwoord in het enkelvoud.

1e	Wer?	**Wer** wohnt in diesem Haus?	Wie woont in dit huis? Wie wonen in dit huis?
2e	Wessen?	**Wessen** Jacke ist das?	Wiens jas is dat?
3e	Wem?	**Mit wem** gehst du ins Kino? **Wem** hast du die Blumen gegeben?	Met wie ga je naar de bioscoop? Aan wie heb je de bloemen gegeven?
4e	Wen?	**Wen** hast du alles eingeladen? Gegen **wen** habt ihr gespielt?	Wie heb je allemaal uitgenodigd? Tegen wie hebben jullie gespeeld?

26 Bezittelijk voornaamwoord
Possessivpronomen

De bezittelijk voornaamwoorden zijn ‘mijn’, ‘jouw’, enzovoort. Ze geven aan dat iemand iets bezit: ‘haar fiets’, ‘hun auto’, enzovoort. Het bezittelijk voornaamwoord staat bijna altijd in combinatie met een zelfstandig naamwoord.

mijn	*jouw*	*zijn*	*haar*	*ons / onze*	*jullie*	*hun*	*uw*
mein-	dein-	sein-	ihr-	unser-	euer-	ihr-	Ihr-

De bezittelijke voornaamwoorden behoren tot de *ein-Gruppe*. De uitgang van het bezittelijk voornaamwoord is afhankelijk van het geslacht van het zelfstandig naamwoord waar het bij hoort en van de naamval van het zinsdeel.

Zie voor een overzicht van de uitgangen: **17** *Der-Gruppe* en *ein-Gruppe*.

27 Aanwijzend voornaamwoord
Demonstrativpronomen

Een aanwijzend voornaamwoord kan plaatsvervangend zijn voor een persoon, een ding of een hele zin. Aanwijzende voornaamwoorden worden vaak gebruikt om herhalingen te vermijden en om de personen of zaken die ze vervangen te benadrukken.

- Kennst du **den** Film (♂)? – Nein, **den** (+4) kenne ich nicht.

De vorm van het aanwijzend voornaamwoord wordt bepaald door:
- het geslacht van het woord waarnaar het verwijst
- de naamval in de zin waarin het staat.

De meeste vormen zijn gelijk aan die van het bepaald lidwoord.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	der	die	das	die
2e	dessen	deren	dessen	deren
3e	dem	der	dem	denen
4e	den	die	das	die

- **Das** Haus ist alt. **Das** (ø) soll renoviert werden.
- Kennst du **meine Freundin** (♀)? **Deren** (+2) Bruder studiert in Paris.
- Wir fahren mit **diesen Leuten** (oo) nach Italien. – Mit **denen** (+3) fahren wir immer in Urlaub.
- Michael sagt, der Unterricht falle aus. Ich glaube **dem** (+3) aber nicht.

28 Bijvoeglijk naamwoord
Adjektiv

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord. Bijvoorbeeld dat iemand of iets *groot* of *sterk* is. Vóór een bijvoeglijk naamwoord staat vaak een woord uit de *der-Gruppe* of de *ein-Gruppe*.

A *Der-Gruppe*
Bij de *der-Gruppe* horen de bepaalde lidwoorden (*der*, *die*, *das*) en de woorden *dies-* (deze), *jen-* (die), *jed-* (ieder), *manch-* (sommige), *solch-* (zulke), *welch-* (welke) en *all-* (alle).

De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is *–e* of *–en*. In de 'sleutel' (de gekleurde vakken) in het schema zijn de uitgangen van het bijvoeglijk naamwoord overal *–en*.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig ø	meervoud ∞
1e	der groß**e** Mann	die groß**e** Frau	das groß**e** Kind	die groß**en** Kinder
2e	des groß**en** Mannes	der groß**en** Frau	des groß**en** Kindes	der groß**en** Kinder
3e	dem groß**en** Mann	der groß**en** Frau	dem groß**en** Kind	den groß**en** Kinder**n***
4e	den groß**en** Mann	die groß**e** Frau	das groß**e** Kind	die groß**en** Kinder

* Bij de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *–n*.

B *Ein-Gruppe*

Bij de *ein-Gruppe* hoort het onbepaald lidwoord *ein-* (een), het woord *kein-* (geen) en de bezittelijke voornaamwoorden *mein-* (mijn), *dein-* (jouw), *sein-* (zijn), *ihr-* (haar), *unser-* (ons/onze), *euer-* (jullie), *ihr-* (hun) en *Ihr-* (uw).

De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is hier *–en* óf gelijk aan de laatste letter van het persoonlijk voornaamwoord (zie → 24). In de 'sleutel' (de gekleurde vlakken) in het schema zijn de uitgangen van het bijvoeglijk naamwoord overal *–en*. In de andere gevallen neem je als uitgang de laatste letter van het persoonlijk voornaamwoord *er*, *sie* of *es*.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	ein großer Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder
2e	eines großen Mannes	einer großen Frau	eines großen Kindes	keiner großen Kinder
3e	einem großen Mann	einer großen Frau	einem großen Kind	keinen großen Kindern*
4e	einen großen Mann	eine große Frau	ein großes Kind	keine großen Kinder
* Bij de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *–n*.				

C *0-Gruppe*

Bij de *0-Gruppe* staat er *geen* woord voor het bijvoeglijk naamwoord. Bijvoorbeeld in de zin: 'Koude pizza's smaken mij niet.' *Kalte Pizzen schmecken mir nicht.*
Het bijvoeglijk naamwoord krijgt dan de uitgangen van de woorden uit de *der-Gruppe*. Er zijn twee uitzonderingen: de 2e naamval mannelijk en de 2e naamval onzijdig: de uitgang is daar *–en* (en dus niet *–es*).

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	guter Wein	heiße Suppe	rundes Brot	gute Weine
2e	guten Weines	heißer Suppe	runden Brotes	guter Weine
3e	gutem Wein	heißer Suppe	rundem Brot	guten Weinen
4e	guten Wein	heiße Suppe	rundes Brot	gute Weine
* Bij de 3e naamval meervoud komt er achter het zelfstandig naamwoord een *–n*.				

Om de uitgang van het bijvoeglijk naamwoord uit de *der-Gruppe*, de *ein-Gruppe* of de *0-Gruppe* te bepalen, moet je een aantal stappen doorlopen:

Stappenplan bijvoeglijk naamwoord

Stap 1 Bepaal of het woord dat voor het bijvoeglijk naamwoord staat bij de *der-Gruppe* of bij de *ein-Gruppe* hoort. Staat er geen woord uit de *der-Gruppe* of de *ein-Gruppe*, dan gebruik je de *0-Gruppe*.

Stap 2 Bepaal of het zelfstandig naamwoord in het meervoud staat, dan wel of het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is.

Stap 3 Bepaal de naamval van het zinsdeel waartoe het woord waarvan je de uitgang zoekt, hoort. Daarvoor kijk je...

a of er een voorzetsel staat dat de naamval bepaalt;

b of er een werkwoord staat dat de naamval bepaalt.

Is dit allebei niet het geval, dan...

c ontleed je de zin of pas je de HIJ/HEM-proef toe.

Stap 4 Kijk in de schema's en bepaal de uitgang van het bijvoeglijk naamwoord in het zinsdeel.

Opeenvolgende bijvoeglijke naamwoorden krijgen dezelfde uitgang.

Ich kenne **dies- nett-** Mann.	Ich helfe **mein- lieb-** Mutter.	Durch **einig-, schrecklich-** Unfälle ist der Tunnel geschlossen.
Stap 1: *dies-* hoort bij de *der-Gruppe* ▼ **Stap 2**: *Mann* is mannelijk ▼ **Stap 3**: De naamval wordt bepaald door ☐ een voorzetsel ☐ een werkwoord ☒ de functie in de zin. *dies- nett- Mann* is lijdend voorwerp; je kunt het vervangen door HEM ▼ **Stap 4**: het zinsdeel staat in de 4e naamval ↓	**Stap 1**: *mein-* hoort bij de *ein-Gruppe* ▼ **Stap 2**: *Mutter* is vrouwelijk ▼ **Stap 3**: De naamval wordt bepaald door ☐ een voorzetsel ☒ een werkwoord ☐ de functie in de zin. Het werkwoord is *helfen*. ▼ **4**: het zinsdeel staat in de 3e naamval ↓	**Stap 1**: er is geen woord uit de *der-* of *ein-Gruppe* ⇢ *0-Gruppe* ▼ **Stap 2**: *Unfälle* staat in het meervoud ▼ **Stap 3**: De naamval wordt bepaald door ☒ een voorzetsel ☐ een werkwoord ☐ de functie in de zin. Het voorzetsel is *durch*. ▼ **Stap 4**: het zinsdeel staat in de 4e naamval ↓
Ich kenne dies**en** nett**en** Mann.	Ich helfe mein**er** lieb**en** Mutter.	Durch einig**e**, schreckliche Unfälle ist der Tunnel geschlossen.

29 Zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord
Substantiviertes Adjektiv

Bijvoeglijke naamwoorden kunnen ook als zelfstandig naamwoord gebruikt worden. Bijvoorbeeld: ‘de zieke’, ‘de bekende’, ‘de werkloze’. Je schrijft deze woorden in het Duits met een hoofdletter en ze hebben de uitgangen van de gewone bijvoeglijke naamwoorden.

- Man hat d**en** krank**en** Mann (+4 ♂) operiert.
  Man hat **den Kranken** operiert?
- Er hilft d**er** arbeitslos**en** Frau (+3 ♀) beim Ausfüllen des Formulars.
  Er hilft **der Arbeitslosen** beim Ausfüllen des Formulars.

Zelfstandige gebruikte bijvoeglijke naamwoorden die *niet* op een persoon betrekking hebben, zijn onzijdig en staan in het enkelvoud.

- Es gibt (+4) nichts Neu**es** (ø) unter der Sonne.

Zie voor de bepaling van de naamval en de uitgang het stappenplan bij **28** Bijvoeglijk naamwoord, blz. 33.

Voor een aantal Nederlands zelfstandige naamwoorden is er in het Duits een zelfstandig gebruikt bijvoeglijk naamwoord:

de employé	*der / die Angestellte*	de gek	*der / die Verrückte*
de ambtenaar	*der / die Beamte*	de autochtoon	*der / die Einheimische*
de kennis	*der / die Bekannte*	de voorbijganger	*der / die Vorübergehende*
de Duitser	*der / die Deutsche*	de bondgenoot	*der / die Verbündete*
de vrijwilliger	*der / die Freiwillige*	de superieur	*der / die Vorgesetzte*
de reiziger	*der / die Reisende*	het uiterlijk	*das Äußere*
de voorzitter	*der / die Vorsitzende*		

30 Betrekkelijk voornaamwoord
Relativpronomen

Een betrekkelijk voornaamwoord is een woord in een bijzin dat terugslaat op een zelfstandig naamwoord of een persoonlijk voornaamwoord in de hoofdzin.

- De **jongen**, die daar zit, is mijn broer.

De naamval van het betrekkelijk voornaamwoord is afhankelijk van het voorzetsel, van het werkwoord of van de functie in de bijzin. Het is ook van belang welk geslacht het zelfstandig naamwoord in de hoofdzin heeft, waarnaar het betrekkelijk voornaamwoord verwijst: dit bepaalt de vorm van het betrekkelijk voornaamwoord.

Het betrekkelijk voornaamwoord heeft bijna overal dezelfde vorm als het bepaald lidwoord. In het schema zijn de afwijkende vormen onderstreept.

naamval	mannelijk ♂	vrouwelijk ♀	onzijdig Ø	meervoud ∞
1e	der	die	das	die
2e	dessen	deren	dessen	deren
3e	dem	der	dem	denen
4e	den	die	das	die

Om de vorm van het betrekkelijk voornaamwoord te bepalen, moet je een aantal stappen zetten:

Stappenplan bij het bepalen van de vorm van het betrekkelijk voornaamwoord

Stap 1 Bepaal op welk woord in de hoofdzin het betrekkelijk voornaamwoord terugslaat.
Stap 2 Bepaal of het woord in de hoofdzin in het meervoud staat of dat het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig is.
Stap 3 Bepaal de naamval van het betrekkelijk voornaamwoord in de bijzin.
Stap 4 Kijk in het schema voor de vorm van het betrekkelijk voornaamwoord.

Der Junge, … dort sitzt, ist mein Freund.

Stap 1 Het betrekkelijk voornaamwoord slaat terug op *Junge*.
Stap 2 *Junge* is mannelijk. Je kijkt in het schema in de kolom mannelijk.
Stap 3 Het betrekkelijk voornaamwoord is onderwerp van de bijzin, je kunt het vervangen door HIJ.
Stap 4 Je kijkt in het schema in de kolom mannelijk, bij de 1e naamval.

Der Junge, **der** dort sitzt, ist mein Freund.

OVERIGE ONDERWERPEN

31 Telwoorden
Zahlwörter

Een telwoord is een woord dat een aantal of een rangnummer weergeeft. Het hoofdtelwoord is een getal. Het rangtelwoord geeft de rangvolgorde in een rij weer en wordt meestal als bijvoeglijk naamwoord gebruikt.

- Er errang bei den Meisterschaften den **ersten** Platz.

null					
eins	**erste**	elf	elfte	einundzwanzig	einundzwanzigste
zwei	zweite	zwölf	zwölfte	zweiundzwanzig	zweiundzwanzigste
drei	**dritte**	dreizehn	dreizehnte	dreißig	dreißigste
vier	vierte	vierzehn	vierzehnte	vierzig	vierzigste
fünf	fünfte	fünfzehn	fünfzehnte	fünfzig	usw.
sechs	sechste	sechzehn	sechzehnte	sechzig	
sieben	**siebte**	siebzehn	siebzehnte	siebzig	tausend
acht	**achte**	achtzehn	achtzehnte	achtzig	eine Million
neun	neunte	neunzehn	neunzehnte	neunzig	eine Milliarde
zehn	zehnte	zwanzig	zwanzigste	hundert	
				hunderteins	
				hundertzwei	

Om van een hoofdtelwoord een rangtelwoord te maken, zet je bij de getallen...

- 0 tot en met 19 ***–te*** achter het hoofdtelwoord — *der neun**te** Platz*
- vanaf 20 ***–ste*** achter het hoofdtelwoord. — das *zwanzig**ste*** Spiel

Uitzonderingen: *erste*, *dritte*, *siebte*, *achte*.

Je kunt rangtelwoorden ook in cijfers schrijven. In het Nederlands zet je dan achter het getal een –e. In het Duits zet je achter het getal een **punt**.

- tweede ⇢ 2e — *zweite ⇢ 2.*

de 2e / 2e speler — der 2. Spieler

Rangtelwoorden worden ook gebruikt in de datum:

- op 1 januari — *am 1. Januar (am ersten Januar)*
- van 4 mei tot en met 7 augustus — *vom 4. Mai bis zum 7. August (vom vierten bis zum siebten August)*
- de 3e maart — *der 3. März (der dritte März)*

32 Voorzetsels
Präpositionen

A Naar

naar	zu (+3)	– bij personen – bij dingen waar je niet (per se) naar binnen hoeft	Er geht **zu** Linda. Sie geht **zu** der / zur Haltestelle (♀).
naar	nach	– bij richtingen zonder lidwoord – bij de aardrijkskundige namen zonder lidwoord *naar huis*	Hier gehen Sie **nach** links. Ich fahre **nach** Deutschland. ***nach** Hause*
naar	in (+4)	– als je bij iets naar binnen kunt – bij aardrijkskundige namen met een lidwoord	Sie geht **in** die Schule (♀). Wir reisen **in** die Türkei (♀).
naar	an (+4)	in vaste uitdrukkingen, die iets met water of de kust te maken hebben	Ich fahre **an** die Küste. Wir gehen **an** den Strand.

B Bij

bij	bei (+3)	bij stilstand	Das Kind bleibt **bei** mir.
bij	zu (+3)	bij beweging	Sie kommt **zu** ihm.

C Voor

voor	für (+4)	– bestemd voor – voor een bepaalde periode	Dieses Geschenk ist **für** dich. Ich wohne **für** einen Monat (♂) bei meiner Tante.
voor	vor (+3/4)	in plaatsbepalingen (er zijn / er komen)	Er steht **vor** der Tür. / Er stellt sich vor die Tür (♀).
geleden	vor (+3)	in tijdsbepalingen	Ich traf ihn **vor** einer Woche (♀).

D Op

op	auf	in plaatsbepalingen (er zijn / er komen)	Er sitzt **auf** dem Stuhl. / Er setzt sich auf den Stuhl (♂).
op	an	in tijdsbepalingen	Sie fährt **am** Freitag (♂) nach Berlin.

E Door

door	von	in lijdende zinnen (door wie/wat)	Sie wurde **von** der Katze (♀) gebissen.
door	durch	in andere gevallen	Wir fahren **durch** einen Tunnel. (♂)

F Onder, beneden

onder	unter	als voorzetsel	Der Hund liegt **unter** dem Tisch (♂).
beneden	unten	als bijwoord	Der Keller befindet sich ganz **unten** im Gebäude.

G Over, boven

over	über	als voorzetsel	Wir reden **über** das Wetter (ø).
boven	über	als voorzetsel	Das Gemälde hängt **über** dem Schreibtisch (♂).
boven	oben	als bijwoord	**Oben** auf dem Berg steht ein Hotel.

H Achter

achter	hinter	als voorzetsel	Sitzt die Katze **hinter** der Tür?
achter	hinten	als bijwoord	Die Schüler sitzen **hinten** im Klassenraum.

33 Voegwoorden en bijwoorden
Konjunktionen und Adverbien

A Wanneer

wanneer	wann	als het om tijd gaat	Ich weiß nicht, **wann** meine Eltern anrufen.
wanneer, indien	wenn	als het om een voorwaarde gaat	Ich komme nur, **wenn** du auch kommst.

B Toen

toen	als	op een specifiek moment	Ich besuchte ihn, **als** er noch in Bonn wohnte.
toen	damals	in de betekenis van ‘vroeger’	**Damals** gab es noch keine Straßenbahn.

C Of

of	oder	een keuze uit twee of meer alternatieven	Kommst du am Samstag **oder** am Sonntag?
of	ob	geen keuze uit twee of meer alternatieven	Weißt du, **ob** wir morgen eine Prüfung haben?
of ... of	entweder ... oder	het een of het ander	Ich fahre **entweder** morgen, **oder** übermorgen ab.

D Anders

anders	anders	op een andere manier	Ich habe das **anders** gemacht.
anders	sonst	in andere gevallen	Räum dein Zimmer auf, **sonst** wird dein Vater böse.

E Omdat, want

omdat	weil	Ich habe eine gute Note, **weil** ich richtig gut gelernt habe.
want	denn	Ich bleibe lieber zu Hause, **denn** ich habe hohes Fieber.

F Terwijl, tijdens

terwijl	während	Sie spielt Klavier, **während** er fernsieht.
tijdens	während	**Während** der Prüfung (+2 ♀) dürfen wir nicht reden.

G Hierheen, daarheen

hierheen	her	Bij een beweging naar de spreker toe.	Lukas, komm doch mal hier(**her**)!
daarheen	hin	Bij een beweging van de spreker af.	Dort steht mein Mofa. Ich gehe mal da**hin**.

De woorden *her* en *hin* worden vaak gecombineerd met een werkwoord, bijvoorbeeld: *herkommen*, *hingehen*. Ook worden ze vaak gecombineerd met *aus*, *ein*, *auf*, *über* en *unter*.

- Komm doch **herein**. Draußen ist es kalt.
- Ich gehe kurz **hinaus**. Hier im Zimmer ist es warm.

H Dat

het	da**s**	als lidwoord (onzijdig)	Hat er **das** Buch (ø) gelesen?
dat	da**s**	als betrekkelijk voornaamwoord (onzijdig); het slaat terug op een onzijdig zelfstandig naamwoord	Wo liegt das Buch (ø), **das** du gelesen hast?
dat	da**ss**	als voegwoord; het koppelt zinnen aan elkaar, maar slaat niet terug op een zelfstandig naamwoord	Ich weiß, **dass** du dich darauf freust.

I Maar

maar	aber	bij een beperking	Es ist schon spät, **aber** noch nicht zu spät.
maar	sondern	bij een tegenstelling na een ontkenning	Es ist nicht früh, **sondern** spät.
maar	nur	in de betekenis van ‘slechts’	Diese Hose kostet **nur** 45 €.
niet alleen … maar ook	nicht nur … sondern auch	bij een toevoeging	Er studiert **nicht nur** Physik, **sondern auch** Mathe.

J Dan

dan	dann	daarna	Erst waschen und **dann** ins Bett.
dan	dann	in dat geval (kan beklemtoond worden)	Ach so, ja **dann** verstehe ich das.
dan	denn	dan toch (altijd zonder klemtoon)	Was hattest du **denn** erwartet?

K Helemaal

helemaal	gar / überhaupt	in combinatie met een ontkennend woord	Ich habe **gar / überhaupt** keine Zeit.
helemaal	ganz	in andere gevallen	Wir machen es **ganz** aufs Neue.

L Noch … noch

noch … noch	weder … noch	niet het een en niet het ander	Wir haben **weder** gestern **noch** heute Essen gekocht.

34 Woordvolgorde
Wortstellung

In de meeste gevallen is de Duitse zinsopbouw gelijk aan de Nederlandse:

- Ik ken hem niet. — *Ich kenne ihn nicht.*
- Morgen zal hij jou bezoeken. — *Morgen wird er dich besuchen.*
- Ze gaat naar huis, omdat ze ziek is. — *Sie geht nach Hause, weil sie krank ist.*

Er zijn drie situaties waarin de Duitse zinsopbouw van de Nederlandse verschilt.

Situatie	woordvolgorde in het Nederlands	woordvolgorde in het Duits
Duits: bij een samengesteld werkwoord of bij werkwoorden die bij het gezegde horen staat de persoonsvorm vooraan in de zin; het tweede deel staat helemaal achteraan. Nederlands: het tweede deel *kan* achteraan staan, maar dat hoeft niet.	Ik **ga** graag met mijn vrienden **uit**. / Ik **ga** graag **uit** met mijn vrienden. Hij **is** daarmee **gestopt** vanwege zijn gezondheid. / Hij **is** daar vanwege zijn gezondheid mee **gestopt**.	Ich **gehe** gerne mit meinen Freunden **aus**. Er **hat** damit wegen seiner Gesundheit **aufgehört**.
Duits: als er twee hele werkwoorden aan het eind van de zin staan, staat het modale werkwoord altijd achteraan. In het Nederlands is dit andersom.	Ik heb het nog niet **kunnen betalen**.	Ich habe es noch nicht **zahlen können**.
In samengestelde zinnen (hoofdzin + bijzin) is de keuze van plaatsing van werkwoorden in het Nederlands vrij, in het Duits niet. In het Nederlands *kan* de persoonsvorm in de bijzin achteraan staan, in het Duits *moet* die achteraan staan.	Ik weet dat zij niet **mag** komen. / Ik weet dat zij niet komen **mag**. Ik hoop dat je me **wilt** bezoeken. / Ik hoop dat je me bezoeken **wilt**. Ik ben blij, omdat je ook **kunt** komen. / Ik ben blij, omdat je ook komen **kunt**.	Ich weiß, dass sie nicht kommen **darf**. Ich hoffe, dass du mich besuchen **willst**. Ich freue mich, weil du auch kommen **kannst**.

35 Leestekens
Satzzeichen

Er zijn verschillende soorten leestekens:
- leestekens die de leesbaarheid van een tekst verbeteren (punt, komma)
- leestekens die aangeven hoe je een zin moet uitspreken (vraagteken, uitroepteken)
- leestekens die aangeven hoe je een woord moet uitspreken (*Umlaut*, apostrof)

De verzameling en het gebruik van leestekens heet interpunctie.

⇢ Punt
Achter rangtelwoorden als getal geschreven, staat in het Duits een punt.
- am 24. Juli
- am 1. September

⇢ Komma
In het Duits staat tussen een hoofdzin en een bijzin (voor het voegwoord) altijd een komma, behalve bij de voegwoorden *und* en *oder*.
- Er sagte mir, dass er kommen würde, wenn er Zeit hätte.
- Gehst du schon schlafen oder liest du noch ein paar Seiten?

Zinnen met een *Infinitivkonstruktion* (= *zu* + het hele werkwoord) worden door een komma gescheiden als er een toevoeging bij het hele werkwoord staat:
- Die Kinder versprechen, rechtzeitig wieder **zu Hause zu sein**.
- Sie hat ihm geraten, **zum Arzt zu gehen**.

Een komma wordt ook gezet:
- vóór een betrekkelijk voornaamwoord ⇢ Siehst du das Mädchen, **das** da läuft?
- bij opsommingen ⇢ Marina, Jenny, Robert, Matthias und Elke kommen.
- tussen twee of meer persoonsvormen ⇢ Als ich das **hörte, fing** ich an zu weinen.
- tussen twee bijvoeglijke naamwoorden ⇢ Er ist ein **netter, geduldiger, aufgeschlossener** Mensch.

In een brief of e-mail zet je een komma na de aanhef, maar *niet* na de afsluiting.
- Lieber Lukas,
- Mit freundlichen Grüßen

⇢ Vraagteken en uitroepteken
Het vraagteken en het uitroepteken worden op dezelfde manier gebruikt als in het Nederlands.
- Kommst du nicht?
- Komm mal her!

⇢ *Umlaut*

De *Umlaut* kan in het Duits alleen op de klinkers uit het woord auto staan: **–a, –u** of **–o (Lärm, Hütte, hören**). Bij **–au** komt de *Umlaut* op de **–a (Mäuse)**. Op de **–e**, de **–i** of op medeklinkers staat nooit een *Umlaut*.

⇢ Apostrof

De apostrof wordt in het Duits gebruikt in de 2e naamvalsvorm van eigennamen die eindigen op een sisklank:

- Thomas' Schwester

De apostrof wordt *niet* gebruikt in de 2e naamvalsvorm van eigennamen die eindigen op een klinker en ook niet bij de meervoudsvorm van zelfstandige naamwoorden:

- Christas Ehemann
- Taxis, Kameras

36 Trappen van vergelijking
Steigerungsstufen

	Positiv stellende trap	**Komparativ** vergrotende trap	**Superlativ** overtreffende trap
basisregel	schnell	schnell**er**	schnell**st**
eenlettergrepige woorden met een *–a*, *–o* of *–u* in de stam ⇢ *Umlaut* op klinker	dumm	d**ü**mm**er**	d**ü**mm**st**
bijvoeglijke naamwoorden die eindigen op een *–t*, *–d* of sisklank (*–ß*, *–s*, *–ss*, *–x*, *–z*) waarbij de klemtoon ligt op de laatste lettergreep ⇢ extra *–e* in de overtreffende trap	breit süß	breiter süß**er**	breit**est** süß**est**
bijvoeglijk naamwoord op *–el* of *–er* met daarvoor een tweeklank (*–au*, *–eu*) ⇢ in de vergrotende trap valt de *–e* weg	sauer	sau**r**er	sauer**st**

De overtreffende trap kan ook als bijwoord gebruikt worden. Je geeft daarmee aan dat iets het beste, het nieuwste enzovoort is. Dan wordt een combinatie met *am* ...*sten* gebruikt.

- *Diese Aufgabe ist **am** einfach**sten**.* Deze opgave is het gemakkelijkst.

Er zijn ook onregelmatige vormen:

	Positiv stellende trap	**Komparativ** vergrotende trap	**Superlativ** overtreffende trap
groot	groß	größer	größt
goed	gut	besser	best
hoog	hoch	höher	höchst
dichtbij	nah	näher	nächst
veel	viel	mehr	meist
weinig	wenig	weniger / minder	wenigst / mindest
gauw	bald	eher	ehest
graag	gern	lieber	liebst
vaak	oft	öfter / häufiger	häufigst

37 Voorzetsels en lidwoorden die samensmelten

Verschmelzung Präpositionen + Artikel

Sommige voorzetsels worden met het daaropvolgende lidwoord samengetrokken.
De meest voorkomende samensmeltingen zijn:

samensmeltingen met 3e naamval		**samensmeltingen met de 4e naamval**	
an + dem = am	von + dem = vom	an + das = ans	für + das = fürs
bei + dem = beim	zu + dem = zum	auf + das = aufs	in + das = ins
in + dem = im	zu + der = zur	durch + das = durchs	um + das = ums

Let op: je kunt de voorzetsels en lidwoorden ook los van elkaar gebruiken, bijvoorbeeld als je iets wil benadrukken.

38 Zonder te, in plaats van te, om te
Ohne zu, (an)statt zu, um zu

Je gebruikt in het Duits *ohne zu*, *(an)statt zu* en *um zu* als vertaling van het Nederlandse 'zonder te', 'in plaats van te' en 'om te'.

ohne zu	Sie überquerte die Straße, **ohne** nach links und rechts **zu** gucken.	Ze stak de straat over, **zonder** naar links en rechts **te** kijken.
(an)statt zu	Er las die Zeitung, **(an)statt zu** arbeiten.	Hij las de krant, **in plaats van te** werken.
um zu	Ich lerne Deutsch, **um** in Deutschland studieren **zu** können.	Ik leer Duits **om** in Duitsland **te** kunnen studeren.

39 Lopen te, liggen te, zitten te, staan te

Nederlandse constructies met 'liggen te', 'lopen te', 'staan te' en 'zitten te' + een heel werkwoord kunnen niet letterlijk in het Duits worden vertaald. Ze worden altijd vrijer vertaald.

- Hij **loopt** voortdurend **te klagen** als hij ons moet helpen.
  *Er **beklagt** sich ständig, wenn er uns helfen muss.*
- Ik heb daar al lang over **liggen nadenken**.
  *Ich **habe** schon lange darüber **nachgedacht**.*
- Hij **zat** al de hele avond op de bank **te slapen**.
  *Er **saß** schon den ganzen Abend auf dem Sofa und **schlief**.*
- Zij **staat** al een uur met haar vriendin **te kletsen**.
  *Sie **quatscht** bereits eine Stunde mit ihrer Freundin.*

40 Blijven, gaan, komen + heel werkwoord
Bleiben, gehen, kommen + Infinitiv

Nederlandse constructies met 'blijven', 'gaan' en 'komen (te)' + een heel werkwoord kunnen in sommige gevallen letterlijk in het Duits worden vertaald. Maar meestal moet je kiezen voor een andere formulering.

A blijven + heel werkwoord

letterlijk	iets of iemand is aanwezig	Hier **blijf** ik **wonen**.	Hier **bleibe** ich **wohnen**.
omschrijving	iets duurt voort	Ze **bleef** maar **schelden**.	Sie **hörte nicht auf** zu **schimpfen**.

B gaan + heel werkwoord

letterlijk	*gehen* als **'gaan'** + het hele werkwoord uitdrukt dat iemand een sport gaat beoefenen of dat iemand van de ene plaats naar de andere gaat	Hij **gaat skiën**. Ik **ga** nu buiten **spelen**.	Er **geht Ski laufen**. Ich **gehe** jetzt draußen **spielen**.
	sich stellen, sich setzen, sich legen als het gaat het om de uitdrukkingen **'gaan staan'**, **'gaan zitten'**, **'gaan liggen'**	Mag ik hier **gaan zitten**?	Darf ich **mich** hier **(hin)setzen**?
	werden als **'gaan'** + het hele werkwoord iets uitdrukt wat iemand in de toekomst wil gaan doen.	Ik **ga** in Utrecht **studeren**. **Ga** je hem nu **bellen**?	Ich **werde** in Utrecht **studieren**. **Wirst** du ihn jetzt **anrufen**?
omschrijving	in andere gevallen	De film **gaat beginnen**. Het **gaat** zo **sneeuwen**.	Der Film **fängt an**. Es **gibt** gleich **Schnee**. / Es **wird** gleich **anfangen zu schneien**.

C komen + heel werkwoord

omschrijving	Je gebruikt *kommen* niet en je vervoegt een ander werkwoord in de zin. Of je voegt (een vorm van) *werden* of *wollen* toe.	Hoe laat **kom** je me **ophalen**? Ik **kom** morgen even met je **praten**.	Wie spät **holst** du mich **ab**? Ich **will** morgen mal kurz mit dir **reden**.

LEESVAARDIGHEID

41 Algemeen

Tekstsoorten

Vraag je bij het lezen van een tekst af: Met welk soort tekst heb ik te maken? De tekstsoort wordt bepaald door de inhoud, de manier waarop de tekst wordt verspreid en door de manier waarop de tekst wordt vormgegeven (lay-out).

Teksten kun je onderverdelen in fictie en non-fictie.

fictie: teksten over onderwerpen die een schrijver geheel of gedeeltelijk heeft verzonnen. Bijvoorbeeld: fabel – gedicht – heldendicht – kort verhaal – legende – lied – mythe – parabel – roman – sage – sprookje – stripverhaal – toneelstuk

non-fictie: teksten over onderwerpen die echt bestaan of gebeurtenissen die echt zijn voorgevallen. Bijvoorbeeld: advertentie – analyse – biografie – blog – brief – column – commentaar op een gebeurtenis – dagboek – draaiboek – e-mail – essay – Facebookbericht – folder – forumbijdrage – gebruiksaanwijzing – instagrambericht – instructie – interview – LinkedIn – naslagwerk – nieuwsbericht – pamflet – recensie – reclametekst – reglement – sms – tweet – verslag – WhatsAppbericht

Tekstdoel

De bedoeling van een schrijver blijkt uit de mate waarin hij/zij wél of niet probeert objectief te zijn. Een schrijver kan objectief of subjectief zijn.

objectief: De schrijver beperkt zich tot het noemen van feiten. Voorbeeld: 'Het kind kan nog niet lopen'. Los van de context beperkt deze zin zich tot het noemen van een feit: objectief.

subjectief: De schrijver gaat uit van een persoonlijke kijk op iets, gekleurd door eigen mening of smaak. Voorbeeld: 'Het arme kind kan nog steeds niet lopen'. De toevoegingen 'arme' en 'nog steeds' geven aan wat de schrijver van dit feit vindt: subjectief.

Toon van de tekst

Uit de toon van een tekst kun je opmaken, hoe de schrijver aankijkt tegen datgene waarover hij/zij schrijft. De toon van de tekst en het tekstdoel van de schrijver liggen in elkaars verlengde. De toon kan zijn:

kritisch: Openlijk afkeurend.

humoristisch: Met oog en gevoel voor tegenstrijdigheden die vrolijk maken. Om humor kan iedereen lachen; niemand hoeft zich beledigd te voelen.

spottend: Zich zonder eerbied uiten. Iets of iemand wordt 'belachelijk gemaakt'. Door spot kan iemand zich beledigd voelen.

ironisch: Spot uiten door het tegendeel te zeggen van wat je bedoelt. Als je ergens niets aan vindt en dat duidelijk maakt met een uitspraak als: 'Fantastisch!' gebruik je ironie.
parodiërend: Spot uiten door het nabootsen van iets of iemand. Een clown, bijvoorbeeld, gebruikt vaak parodie.
sarcastisch: Bitter of bijtend spot uiten. Sarcasme kan zwaar beledigen.
cynisch: Scherpe of verbitterde twijfel of ongeloof uiten.

42 Leesstrategieën

Een leesstrategie is een bepaalde manier van lezen. Het is een hulpmiddel om iets in een tekst beter te begrijpen. Hierna worden de belangrijkste leesstrategieën beschreven.

A Vóór het lezen

Voorspellen

Voordat je een tekst gedetailleerd gaat lezen, kun je voorspellen waar die tekst in grote lijnen over gaat. Let hiervoor op de titel, ondertitel, afbeeldingen, bijschriften, opvallende woorden en leestekens. Die geven je al een indruk van de inhoud van de tekst.

Stappenplan voorspellen

Stap 1 Kijk naar de afbeeldingen en de titel.
Stap 2 Lees de titel, de ondertitel en de tussenkopjes en let op afwijkend gedrukte woorden. Kijk ook naar de lengte en de bron van de tekst.
Stap 3 Kijk naar de opmaak van de tekst. Vaak zie je aan de opmaak al om wat voor soort tekst het gaat (bijvoorbeeld een krantenartikel, forumbericht, e-mail, brief).

Voorkennis gebruiken

Leg een verband tussen je voorkennis – dat wil zeggen: je eigen ervaring en kennis van de wereld – en de tekst. Je gebruikt je voorkennis om de tekst beter te begrijpen. Deze kennis helpt je ook als je bepaalde woorden in een tekst niet kent.

Opbouw van de tekst ontdekken

Lange teksten hebben vaak een bepaalde opbouw. De alinea's hebben een bepaald verband met elkaar. In een alinea worden bijvoorbeeld argumenten gegeven voor een mening die in een eerdere alinea staat. Of er staan voorbeelden of een conclusie in. Om het verband tussen alinea's of tussen zinnen goed te begrijpen, moet je op signaalwoorden letten.

Een lijst van signaalwoorden vind je bij **44** Signaalwoorden.

Onderwerp en hoofdgedachte vinden

Elke tekst heeft een onderwerp en een hoofdgedachte. Het onderwerp van een tekst is datgene waar de tekst globaal over gaat. De hoofdgedachte is meestal een mening of een conclusie over het onderwerp.

Stappenplan hoofdgedachte vinden

Stap 1 Kijk naar de titel. Die bevat meestal de kern van de inhoud van de tekst.
Stap 2 Lees de eerste en de laatste zin van de tekst. Die bevatten belangrijke informatie.
Stap 3 Heeft de tekst meerdere alinea's? Lees de eerste zin van elke alinea. Deze zin geeft vaak veel informatie.
Stap 4 Lees het slot van de tekst. De hoofdgedachte staat in het slot. Het is meestal een mening of een conclusie over het onderwerp.

B Tijdens het lezen

Er zijn verschillende manieren om een tekst te lezen:

Skimmen (snel en globaal lezen)

Skimmen betekent dat je een tekst snel en globaal leest om te weten te komen welke informatie erin staat (dit wordt ook wel diagonaal lezen genoemd). Als je skimt, kun je in grote lijnen vertellen waar die tekst over gaat. Je onthoudt geen details, je onthoudt alleen de algemene (globale) informatie.
Bij lange teksten lees je de inleiding en het slot goed door. Op die manier krijg je vaak een goed beeld van de inhoud van een tekst.

Scannen (zoekend lezen)

Scannen betekent dat je heel gericht op zoek gaat naar bepaalde informatie in een tekst. Je let daarbij op kopjes, bepaalde tekstonderdelen vooral gericht op visuele aspecten - een prijs, de temperatuur, een naam enzovoort. Bijvoorbeeld: Je zoekt in een tekst naar de openingstijden van een museum. Je hoeft dan niet de hele tekst gedetailleerd te lezen, maar je scant de tekst op specifieke informatie. Dit wordt ook wel zoekend lezen genoemd.

Intensief lezen (grondig lezen)

Intensief lezen houdt in dat je geconcentreerd alle informatie in de tekst of een deel van de tekst leest. Je kunt daarna veel details navertellen. Als er, bijvoorbeeld in een examen meerdere vragen over een tekst gesteld worden, is het noodzakelijk om de hele tekst gedetailleerd te lezen.

Stappenplan tijdens het lezen

Hoe je het beste een tekst leest is afhankelijk van het aantal vragen bij de tekst.

Eén vraag bij een tekst:

Stap 1 Lees eerst de vraag en pas daarna de tekst.
Stap 2 Lees de tekst snel en globaal door.
Moet je iets opzoeken in de tekst? Lees gericht en zoek naar de informatie (scannen).

Stap 3 Markeer kernwoorden in de vraag en in de antwoordalternatieven (bij een meerkeuzevraag).
Stap 4 Zoek het antwoord in de tekst op.

Meerdere vragen bij een tekst:
Stap 1 Lees eerst de titel en de ondertitel. Je vindt hier al veel informatie over het onderwerp van de tekst. Wat weet je al over het onderwerp?
Stap 2 Bekijk de foto's en illustraties. Een afbeelding bij een tekst kan je helpen om de tekst beter te begrijpen. Lees ook altijd goed de onderschriften bij de illustraties.
Stap 3 Lees de inleiding van de tekst. De inleiding kan je een eind op weg helpen als je wilt weten waar de tekst over gaat. Vaak wordt het onderwerp hier al genoemd of wordt er een voorbeeld gegeven dat met het onderwerp te maken heeft.
Stap 4 Lees de vragen en markeer de kernwoorden in de vragen.
Stap 5 Lees het tekstgedeelte of de alinea waar de vraag over gaat.
Stap 6 Markeer in de alinea de belangrijkste zin of de kernwoorden. Probeer de betekenis van onbekende woorden uit de context af te leiden en zoek pas een woord op als je het écht niet weet.
Stap 7 Markeer signaalwoorden.

43 Het beantwoorden van examenvragen

Op het eindexamen krijg je te maken met verschillende vraagtypen. Er zijn open vragen en gesloten vragen.

A Open vragen

Open vragen

De open vragen in het eindexamen zijn meestal in het Nederlands, en die moet je dan ook in het Nederlands beantwoorden. Beperk je in je antwoord tot de belangrijkste informatie. Gebruik geen vage omschrijvingen, maar benoem waar het om gaat. Schrijf niets tussen haakjes.

Citeervragen

Als er in de vraag staat 'Citeer...', moet je een tekstgedeelte in het Duits letterlijk overnemen uit de tekst. Er kan gevraagd worden om de hele zin over te nemen, of het eerste woord van een zin, of de eerste twee woorden van een zin, of de eerste en laatste twee woorden van een zin. Let erop dat je precies dat opschrijft wat er wordt gevraagd.

B Gesloten vragen

Meerkeuzevragen

Bij meerkeuzevragen wordt per vraag aangegeven over welk tekstgedeelte die vraag gaat. Meestal wordt er per alinea één vraag gesteld. Er wordt vaak gevraagd naar de hoofdgedachte.

Stappenplan meerkeuzevragen

Stap 1 Lees eerst de vraag en bedek de antwoordalternatieven.
Stap 2 Vertaal de vraag voor jezelf. Gebruik indien nodig een woordenboek.
Stap 3 Zoek het bijbehorende stuk tekst op en lees het.
Stap 4 Formuleer in je hoofd het antwoord op de vraag.
Stap 5 Kies vervolgens uit de antwoordalternatieven het antwoord dat het best bij jouw antwoord past. Streep de antwoordalternatieven die zeker fout zijn door. Je kunt vaak al twee van de vier antwoorden wegstrepen. Dit zijn meestal onzinantwoorden, antwoorden die juist het tegenovergestelde weergeven, of antwoorden die niet in de tekst staan.

Juist/onjuist-vragen

Bij juist/onjuist-vragen wordt een aantal beweringen gegeven. Je moet vervolgens aangeven of de bewering met de tekst overeenkomt, of je moet aangeven of de bewering *juist* of *onjuist* is. Soms wordt er naar *waar/onwaar* gevraagd.

Stappenplan juist/onjuist-vragen

Stap 1 Lees de beweringen één voor één door.
Stap 2 Markeer de kernwoorden in de beweringen.
Stap 3 Vergelijk elke bewering met de tekst.
Stap 4 Noteer achter de bewering of deze wél of niet overeenkomt met de tekst.

Gatentekstvragen

Een gatentekst (*Lückentext*) is een tekst waarin woorden zijn weggelaten. De zinnen rondom de open plek geven informatie over het weggelaten woord / de weggelaten woorden.

Stappenplan gatentekstvragen

Stap 1 Lees de vraag.
Stap 2 Bepaal de woordsoort van het in te vullen woord / de in te vullen woorden (werkwoord, zelfstandig naamwoord, voegwoord enzovoort).
Stap 3 Lees de twee zinnen die vóór de open plek staan en de twee zinnen die ná de open plek staan. Je hoeft dus niet de hele alinea of de hele tekst te lezen.
Stap 4 Kijk of er signaalwoorden in de buurt van de open plek staan. Deze woorden kunnen je helpen om het juiste in te vullen woord te vinden.
Stap 5 Bedenk welk woord ingevuld kan worden.
Stap 6 Lees de antwoordalternatieven waaruit je een keuze moet maken. Zoek de woorden op die je niet kent. Noteer de vertaling. Controleer of er tegenstellingen in de antwoorden zitten. Vaak is het juiste antwoord dan één van de twee tegengestelde antwoorden.
Stap 7 Noteer het antwoord dat het beste past bij het woord dat je in gedachte had.

44 Signaalwoorden

Signaalwoorden zijn belangrijk in teksten. Ze geven inzicht in de structuur van een tekst. Ze laten zien wat het verband is tussen alinea's of tussen zinnen, bijvoorbeeld een argumentatie (*Begründung*) of tegenstelling (*Gegensatz*). Daarnaast staan antwoorden op vragen over een leestekst vaak na een signaalwoord.

Overzicht van veelvoorkomende signaalwoorden met hun functie:

Argumentatie (*Begründung*)		
aufgrund	op basis van	Sie wurde **aufgrund** seiner Aussage verurteilt.
da	daar, omdat	Sie konnte nicht kommen, **da** sie krank war.
dadurch	daardoor, daarmee	Er hat sich **dadurch** selbst geschadet.
daher	daarom	Es ist uns **daher** unmöglich, etwas zu tun.
daraus geht hervor	daaruit blijkt	Und **daraus geht hervor**, dass er gelogen hat.
darum	daarom	Er kommt **darum** erst um neun Uhr.
denn	want	Du hast doch nichts getan, **denn** alles ist noch dreckig.
deshalb	daarom	Ich bin krank und kann **deshalb** nicht kommen.
deswegen	daarom	Er hatte noch viel zu tun. **Deswegen** ist er nach Hause gegangen.
es ist klar	het is duidelijk	**Es ist klar**, dass es so nicht weiter gehen kann.
gerade	precies	Ja, **gerade** das habe ich gemeint.
Grund	reden	Du hast also keinen **Grund** zum Klagen.
mehr denn je	meer dan ooit	Sie ist mir jetzt **mehr denn je** verhasst.
nämlich	namelijk	Das ist **nämlich** immer so.
weil	omdat	Er kam zu spät, **weil** er verschlafen hatte.
zum einen, zum anderen	aan de ene kant, aan de andere kant	Es ist **zum einen** verlockend, **zum anderen** eine Gefahr.
Benadrukking (*Betonung*)		
gar	helemaal	Aber das habe ich doch **gar** nicht gemeint!
sogar	zelfs	Er ist reich, **sogar** sehr reich.
und zwar	en wel	Sie haben das Spiel gewonnen, **und zwar** 2 : 1.
vor allem	vooral	Es ist **vor allem** für ältere Leute schwer.

zumal	vooral	Wir sind alle schuld, **zumal** ich selbst.
Beperking (*Einschränkung*)		
allerdings	echter	Ich habe schon Lust, **allerdings** keine Zeit.
andernfalls	anders	Er wird wohl noch kommen, **andernfalls** hätte er gesagt, dass er nicht kommen würde.
außer	behalve	Alle waren da, **außer** Paul.
jedenfalls	in elk geval	Am Montag habe ich **jedenfalls** keine Zeit.
kaum	nauwelijks	Er kommt **kaum** zur Ruhe.
Nachteil	nadeel	Dieses Haus hat den **Nachteil**, dass es zu klein ist.
nur	alleen	Ich habe **nur** am Samstag Zeit.
weder ... noch	noch ... noch	Er kann **weder** Gitarre **noch** Klavier spielen.
zwar	weliswaar	Ich habe **zwar** viel zu tun, aber ich werde da sein.
Bevestiging (*Bestätigung*)		
allerdings	zeker	Hat er es gewusst? – **Allerdings**!
freilich	zeker	Das ist **freilich** nicht deine Schuld.
in der Tat	inderdaad, werkelijk	Das ist **in der Tat** ein Name, der häufig vorkommt.
ja	immers	Eine andere Ursache kann es **ja** nicht geben.
natürlich	natuurlijk	Das stimmt **natürlich** nicht.
ohnehin	toch al	Er kommt **ohnehin** nicht.
tatsächlich	inderdaad, werkelijk	So etwas gibt es **tatsächlich**.
Conclusie (*Schlussfolgerung*)		
alles in allem	al met al	Es bleibt **alles in allem** doch ein zu großes Risiko.
also	dus	Ich habe **also** recht.
demnach	dus	Das hast du **demnach** nicht richtig verstanden.
folglich	dus	Ich war auch da, **folglich** weiß ich das auch genau.
im Endeffekt	uiteindelijk	**Im Endeffekt** sind alle Menschen gleich.
je ... desto	hoe ... hoe	**Je** früher du anfängst, **desto** schneller bist du fertig.
schließen aus	concluderen uit	Da**raus** kann man **schließen**, dass es stimmt.
kurz(um)	kortom	**Kurz(um)**: Es war alles umsonst.

letztendlich	uiteindelijk	Es wird **letztendlich** schiefgehen.
mit anderen Worten	met andere woorden	**Mit anderen Worten**: Es war ein Erfolg.
schließlich	uiteindelijk, tenslotte	Man kann **schließlich** nicht alles wissen.
somit	dus	Ich war dabei und kann **somit** darüber berichten.
wie gesagt	zoals gezegd	Das Auto konnte **wie gesagt** nicht mehr repariert werden.
Oorzaak en gevolg (*Ursache und Folge*)		
daraufhin	daarom	Ich habe ihn **daraufhin** angerufen.
Folge	gevolg	Tja, das ist die **Folge** deines Irrtums.
infolge	ten gevolge van	**Infolge** seiner Erkältung, konnte er nicht arbeiten.
so ... dass	zo ... dat	Er arbeitete **so** viel, **dass** er krank wurde.
Opsomming (*Aufzählung*)		
auch	ook	Er ist **auch** damit einverstanden.
außerdem	bovendien	Es ist **außerdem** auch billiger.
daneben	daarnaast	Sie ist berufstätig und hat **daneben** noch ihren Haushalt zu besorgen.
dann	dan	Zunächst kommt sie, und **dann** bist du dran.
drittens	ten derde	Und **drittens** will der Kunde Service.
erstens	ten eerste	Ich finde das **erstens** eine tolle Idee, zweitens...
ob ... ob ...	of ... of ...	Jeder, **ob** arm, **ob** reich, machte mit.
und	en	Es geht jetzt leichter **und** auch schneller.
Middel – Doel (*Mittel – Ziel*)		
damit	zodat	Schreib es dir auf, **damit** du es nicht wieder vergisst.
indem	doordat	Sie halfen ihm, **indem** sie alles organisierten.
mittels	door middel van	**Mittels** einer guten Idee, haben wir das Spiel gewonnen.
um	om	Er spielt Lotto, **um** mal ein reicher Mann zu werden.
Mogelijkheid (*Möglichkeit*)		
etwa	misschien	Ist er **etwa** krank?
vielleicht	misschien	Ist Maria **vielleicht** auch da?

Tegenstelling (*Gegensatz*)		
aber	maar	Das hat er mir **aber** nicht erzählt.
allerdings	echter	Das Zimmer war groß. Es stand **allerdings** ein kleines Bett drin.
dagegen	daarentegen	Einen Mercedes **dagegen** finde ich ganz schön.
dennoch	echter	Ich werde **dennoch** nicht aufgeben.
doch	toch	Das Essen war kalt, **doch** hat es mir gut geschmeckt.
einerseits, andererseits	aan de ene kant, aan de andere kant	Darüber freue ich mich **einerseits** schon. **Andererseits** habe ich noch ein wenig Angst.
entweder ... oder	of ... of	Ich nehme **entweder** Eis **oder** Pudding.
hingegen	daarentegen	Es war **hingegen** gar nicht langweilig.
im Gegensatz zu	in tegenstelling tot	Sie verdient **im Gegensatz zu** ihm sehr viel.
immerhin	in ieder geval	Sie hat **immerhin** ihren Führerschein geschafft.
jedoch	echter	Die Sonne schien, es war **jedoch** kalt.
obwohl	hoewel	Sie trat auf, **obwohl** sie erkältet war.
oder	of	Ist es schwarz **oder** weiß?
sondern	maar	Nicht heute, **sondern** morgen.
statt	in plaats van	Er ging auf den Sportplatz, **statt** zur Schule zu gehen.
stattdessen	in plaats daarvan	Das Konzert fällt leider aus. Wir können **stattdessen** ins Kino gehen.
trotz	ondanks	Sie traten die Reise **trotz** dichten Nebels an.
trotzdem	toch	Es ist verboten, aber ich tue es **trotzdem**.
während	terwijl	Ich bin enttäuscht, **während** du dich freust.

Tijd (*Zeit*)		
als	toen	Er war schon zu spät, **als** er es entdeckte.
bald	binnenkort	Er traut **bald** niemandem mehr.
bislang	tot nu toe	Ich habe **bislang** nichts gefunden.
bevor	voordat	Er wäscht sich, **bevor** er sich anzieht.
danach	daarna	Eine halbe Stunde **danach** rief er wieder an.

»

dann	dan	Erst duschen, **dann** frühstücken.
nach	na	Ich komme **nach** dem Essen.
später	later	Das wirst du **später** noch lernen.
zuerst	allereerst	Ich muss **zuerst** etwas essen.
zugleich	tegelijkertijd	Er wurde von zwei Freunden **zugleich** abgeholt.
zuletzt	ten slotte	**Zuletzt** hat sie zugestimmt.
zum Schluss	tot het einde	Wir bleiben nicht bis **zum Schluss**.
zunächst	eerst	**Zunächst** werden wir die Koffer auspacken.
1989	1989	Im Jahre **1989** fiel die Mauer.
Uitbreiding (*Erweiterung*)		
dabei	toch	Sie ist sehr hübsch und **dabei** nicht eitel.
ebenfalls	eveneens	Er fährt **ebenfalls** nach Bonn.
nicht nur ... sondern auch	niet alleen ... maar ook	Wir haben **nicht nur** Mathe, **sondern auch** Physik.
sowie	evenals	Meine Eltern **sowie** meine Großeltern waren da.
übrigens	overigens	Er hat **übrigens** Spanisch gelernt.
weiter(hin)	verder	Ich habe dazu **weiter(hin)** nichts mehr zu sagen.
zudem	bovendien	Es war kalt und es regnete **zudem**.
zusätzlich	bovendien	Es wurden **zusätzlich** Aktivitäten organisiert.
Vergelijking (*Vergleich*)		
als ob	alsof	Er tut, **als ob** er taub wäre.
ebenso ... wie	net zo ... als	Erich ist **ebenso** groß **wie** sein Bruder.
genau(so) ... wie	net zo ... als	Er ist **genau(so)** klein **wie** ich.
wie	als	Er benimmt sich **wie** ein Clown.
Versterking (*Steigerung*)		
erst recht	pas echt	Nach dieser Bemerkungen ist sie **erst recht** böse geworden.
Voorbeeld (*Beispiel*)		
beispielsweise	bijvoorbeeld	Du kannst **beispielsweise** eine E-Mail schicken.
das heißt (d.h.)	dat betekent	Für uns **heißt das** also abwarten.
etwa	bijvoorbeeld	Bastian **etwa** hätte anders reagiert.

unter anderem (u.a.)	onder andere	Er hat **unter anderem** gekocht und die Fenster geputzt.
zum Beispiel (z.B.)	bijvoorbeeld	Ich **zum Beispiel** finde das blöd.
Voorwaarde (*Bedingung*)		
es sei denn	tenzij	Jetzt gehe ich, **es sei denn**, es wird noch gemütlich.
falls	als	**Falls** es regnet, müssen wir den Plan ändern.
angenommen	gesteld dat	Mal **angenommen**, sie kommen doch, dann haben wir ein Problem.
wenn	wanneer, als	**Wenn** du Zeit hast, gehen wir in den Park.

45 Examentraining

Het centraal examen bestaat uit korte en lange teksten. Je kunt verschillende tekstsoorten verwachten: artikelen (uit kranten en tijdschriften en van internet), folders, advertenties, instructies, een verhaal, een pagina uit een roman, een recensie enzovoort. In totaal zijn er ongeveer 40 vragen. De meeste vragen zijn meerkeuzevragen.

Opbouw van het examen

Meestal staat er aan het begin van het examen een aantal korte teksten, met per tekst één of twee vragen. Daarna worden de teksten langer en zijn er meer vragen per tekst: hier kun je dus de meeste punten scoren. Aan het einde komen er weer wat kortere teksten.

Tips

- Je hebt voor het examen havo en vwo 2,5 uur de tijd. Blader aan het begin van het examen door het tekst- en opgavenboekje en bepaal hoeveel tijd je denkt te besteden aan elke tekst en de vragen. Noteer op je antwoordenblad per tekst de geschatte tijd.
- Als je lang met een tekst bezig bent en je komt in tijdnood, stop dan en ga met de andere teksten verder. Zet een kruisje voor de vragen bij de overgeslagen tekst, zodat je weet dat je die nog moet beantwoorden.
- Ga één voor één de vragen af. Probeer steeds de grote lijn van de tekst in de gaten te houden.
- Houd de mening van de schrijver in gedachte. Zo voorkom je dat je tegenstrijdige antwoorden geeft.
- Zoek bij voorkeur alleen de woorden op, die in de vragen en antwoorden staan. Als je de betekenis van een woord hebt opgezocht, schrijf je die in de kantlijn.
- Lees de vraag goed. In de vraag staat vaak al informatie die je op weg helpt (en waar dus niet naar wordt gevraagd).

- Voorkom dat je de vraag of een tekstgedeelte meerdere keren moet lezen. Onderstreep in de tekst en in de vraag belangrijke woorden en markeer de signaalwoorden.
- Beantwoord aan het eind de vragen die je hebt overgeslagen. Desnoods gok je.

46 Examenidioom

Veelvoorkomende woorden in examenteksten zijn:

Deutsch	Nederlands	Satz
Ablehnung	afwijzing	Was ist der Grund für die **Ablehnung** seines Visumantrags?
Absatz	alinea	Was stimmt mit dem Inhalt des zweiten **Absatzes** überein?
Abschwächung	afzwakking	Seine letzte Bemerkung kann man als eine **Abschwächung** auffassen.
Absicht	bedoeling	Mit welcher **Absicht** hat er das gemacht?
ähnlich, sehen sich	lijken op elkaar	Vater und Sohn **sehen sich** sehr **ähnlich**.
Angaben	gegevens	Er hat der Polizei gegenüber falsche **Angaben** gemacht.
angeblich	naar men zegt	Sie ist **angeblich** sehr stolz auf ihren neuen Job.
Anlass	aanleiding	Was ist der **Anlass** für seine Wut?
anzeigen	aankondigen	Wir werden unseren Hochzeitstermin auf Facebook **anzeigen**.
Ausarbeitung	uitwerking	Ich warte auf eine schriftliche **Ausarbeitung** des Vorschlags.
auskennen, sich	bekend zijn met	Sie sollten **sich** mit dieser Technologie gut **auskennen**.
Ausnahme	uitzondering	In welcher Hinsicht ist Horst eine **Ausnahme**?
Aussage	uitspraak	Welche **Aussage** stimmt mit dem Inhalt des Textes überein?
ausüben	uitoefenen	Sie wird dieses Amt die nächsten acht Jahre **ausüben**.
Bedeutung	betekenis	Ich kenne die **Bedeutung** dieses Wortes nicht.
Bedingung	voorwaarde	Unter welcher **Bedingung** kann er wieder teilnehmen?

Deutsch	Nederlands	Satz
Befund	bevinding	Der **Befund** war negativ und zeigte keinen Hinweis auf eine Erkrankung.
Begeisterung	enthousiasme	Er bringt für seinen Beruf viel **Begeisterung** auf.
Begründung	motivering	Seine **Begründung** dafür war nicht sehr glaubwürdig.
Behauptung	bewering	Ich bin mit deiner **Behauptung** nicht einverstanden.
beobachten	waarnemen	Haben Sie irgendwelche Veränderungen **beobachten** können?
Beschränkung	beperking	Für den Gebrauch des Internets gibt es **Beschränkungen**.
beseitigen	verwijderen	Kannst du diesen Fleck **beseitigen**?
besonders	vooral	Sie fährt meistens mit dem Bus, **besonders** wenn es regnet.
Bestätigung	bevestiging	Wir warten noch auf eine offizielle **Bestätigung** dieser Nachricht.
betonen	benadrukken	Sie **betonen** immer wieder, wie glücklich sie sind.
Bewertung	beoordeling	Ich kann die **Bewertung** leider nicht durchführen.
bewilligen	toekennen, toestaan	Man soll der Firma noch einmal einen Kredit **bewilligen**.
beziehen, sich ... auf	betrekking hebben op	Diese Merkmale **beziehen sich** doch nicht **auf** alle Holländer?
Beziehung	verhouding	In welcher **Beziehung** steht er zu dem Politiker?
beziehungsweise (bzw.)	respectievelijk (resp.)	Ich habe vier Wochen **beziehungsweise** 30 Tage Urlaub im Jahr.
Bezug, in ... auf	met betrekking tot	**In Bezug auf** das Wetter hast du recht: Es wird kälter.
derzeit	momenteel	Er hat **derzeit** kein Geld, um die hohe Miete zu bezahlen.
eben	nu eenmaal	Man kann damit nicht einverstanden sein, aber es ist **eben** so.
ehrenamtlich	vrijwillig	Er hat **ehrenamtlich** bei einer Hilfsorganisation gearbeitet.

Deutsch	Nederlands	Satz
einheitlich	uniform	Solche Sachen müssen **einheitlich** geregelt werden.
Einräumung	toegeving, verlening	Der niedrigere Zaun war eine **Einräumung** an den Geschmack der Nachbarn.
Einschränkung	beperking	Sie empfanden die Regeln als **Einschränkung** ihrer beruflichen Entwicklungsmöglichkeiten.
einzeln	afzonderlijk	Der Richter ruft die Zeugen **einzeln** wieder ein.
entsprechen	overeenkomen met	Welche Aussagen **entsprechen** den ermittelten Daten?
Ergänzung	aanvulling	Dazu hatte sie noch eine wertvolle **Ergänzung**.
Ergebnis	resultaat, uitkomst	Die Untersuchung führte leider zu keinem **Ergebnis**.
Erklärung	verklaring	Gibt es in der Wissenschaft eine **Erklärung** für den Klimawandel?
Erläuterung	toelichting	Nach seiner **Erläuterung** verstand ich es besser.
ersetzen	vervangen	Durch welches andere Wort kann man diesen Begriff **ersetzen**?
Erweiterung	uitbreiding	Sie suchen eine **Erweiterung** ihrer Tätigkeiten.
existieren	bestaan	Um **existieren** zu können, müssen die Tiere viel essen.
Folge	gevolg	Mit dieser **Folge** hatte er wohl nicht gerechnet.
Frage	kwestie	Wir kommen um diese **Frage** nicht herum.
Frage, in ... stellen	ter discussie stellen	Die Forscher **stellen** die Aussagen **in Frage**.
fragwürdig	twijfelachtig	Es ist **fragwürdig**, ob das wirklich ein Vorteil ist.
Gegensatz	tegenstelling	Im **Gegensatz** zu dir bin ich schon fertig.
Grund	reden	Aus welchem **Grund** hast du das gemacht?
herausstellen, sich	blijken	Es wird **sich herausstellen**, ob du recht hast.
hervorgehen aus	blijken uit	**Aus** den Ermittlungen wird **hervorgehen**, dass er der Täter ist.
Hinsicht	opzicht	In welcher **Hinsicht** geht es dir gut?
Hinweis	aanwijzing	Fieber ist ein **Hinweis** für die Grippe.

Deutsch	Nederlands	Satz
insgesamt	in totaal	Es machen **insgesamt** 300 Menschen an dieser Veranstaltung mit.
je nachdem	al naar gelang	**Je nachdem**, wie man sich entscheidet, es könnte schiefgehen.
jeweils	telkens	Die Zeitschrift erscheint **jeweils** am 1. des Monats.
keineswegs	geenszins	Seine Intelligenz darf man **keineswegs** unterschätzen.
Konkretisierung	iets concreet maken	Gib mal ein Beispiel zur **Konkretisierung** der Ziele des Naturschutzes!
längst	allang	Es ist schon **längst** bekannt, wer gewonnen hat.
laut	volgens	**Laut** den geltenden Gesetzen müssen Steuern bezahlt werden.
Linie, in erster	op de eerste plaats	Er kennt eine Frau, die **in erster Linie** viel Geld verdienen möchte.
Lösung	oplossing	Wer gibt mir die **Lösung** dieses Problems?
Lücke	het open gat	Welches Wort passt in die **Lücke**?
Mangel	tekort	Aus **Mangel** an Geld konnte er sich das nicht leisten.
meinen	bedoelen	Was **meinen** die Lehrer damit? Ich verstehe sie nicht.
nebensächlich	onbelangrijk	Dieses Thema ist **nebensächlich** und nicht der Rede wert.
offenbar	blijkbaar	Unsere neue Nachbarin ist **offenbar** sehr begabt.
Phänomen	verschijnsel	Der Sonnenuntergang ist ein **Phänomen** am westlichen Abendhimmel.
Präzisierung	iets precies aangeven	Es traten kleine Änderungen in Kraft, die zu einer **Präzisierung** der Regeln führten.
Quelle	bron	Der Zeuge war eine wichtige **Quelle** für die Aufklärung des Falles.
Relativierung	relativering	Es darf keine **Relativierung** von Gewalttaten geben.
Satz	zin	Lies den ersten und den letzten **Satz** des Textes.

Deutsch	Nederlands	Satz
scheitern	mislukken	Glauben Sie, dass der Deal **scheitern** wird?
schlicht	simpelweg	Die meisten Frauen legen **schlicht** nicht so viel Wert auf Macht.
schließen aus	concluderen uit	Das kann man **aus** seinen Worten nicht **schließen**.
Schlussfolgerung	conclusie	Seine **Schlussfolgerung** war nicht ganz logisch.
Seite	bladzijde	Auf der dritten **Seite** des Buches entführt der Mörder sein Opfer.
Steigerung	versterking	Dieser Satz bildet zu dem vorhergehenden Satz eine **Steigerung**.
Studie	onderzoek	Die Ergebnisse der **Studie** werden in einer Fachzeitschrift veröffentlicht.
Tatsache	feit	Es ist eine **Tatsache**, dass er Alkohol trinkt.
These	stelling	Welche **These** vertritt er in dem Vortrag?
Übereinstimmung	overeenstemming	In diesem Punkt können wir leider keine **Übereinstimmung** erzielen.
Überschrift	kop, tussenkopje, titel	Was bedeutet diese **Überschrift** genau?
üblich	gebruikelijk	Das ist längst nicht mehr allgemein **üblich**.
Umfrage	enquête	An dieser **Umfrage** haben 600 Menschen teilgenommen.
unbedingt	absoluut	Sie wollte diese Schuhe **unbedingt** kaufen. Alle haben sie.
unterschiedlich	verschillend	Wir schätzen die Situation **unterschiedlich** ein.
Verallgemeinerung	generalisatie	Dass Frauen schlechter Auto fahren als Männer, ist eine **Verallgemeinerung**.
veranstalten	organiseren	Diese Leute **veranstalten** am Sonntag ein riesiges Fest.
Verfasser(in)	auteur	Die Meinung des **Verfassers** / der **Verfasserin** geht daraus klar hervor.
verhalten, sich … zu	staan in relatie tot	Wie **verhält sich** der 2. Absatz **zum** 1. Absatz?

Deutsch	Nederlands	Satz
Verhältnis	relatie, verhouding	Ihr **Verhältnis** zueinander war von großem Vertrauen geprägt.
Verharmlosung	bagatellisering	Die Leute demonstrieren gegen die **Verharmlosung** des Rechtsextremismus.
versprechen	beloven	Die Kinder **versprechen**, rechtzeitig wieder zu Hause zu sein.
Voraussetzung	voorwaarde	Damit schaffen wir die **Voraussetzung** für eine gesunde Ernährung.
Vorbehalt	voorbehoud	Sie stimmte unter dem **Vorbehalt** zu, dass man sich die Arbeit teilen werde.
vorziehen	de voorkeur geven aan	Die meisten befragten Leute sagten, dass sie die Berge dem Meer **vorziehen**.
Weiterführung	vervolg	Die **Weiterführung** der Diskussion führt zu keinem Ergebnis.
Widerlegung	weerlegging	Die **Widerlegung** der Evolutionstheorie wird in seinen Büchern stark betont.
Widerspruch	tegenspraak	Diese Aussage steht im **Widerspruch** zu unseren Vereinbarungen.
zeigen	laten zien	Die Forscher **zeigen**, was sie entdeckt haben.
Zeile	regel	Welches Wort steht am Ende der **Zeile**?
Ziel	doel	Er studiert jeden Tag sehr fleißig mit dem **Ziel**, ein guter Arzt zu werden.
Zusammen-fassung	samenvatting	Am Schluss des Buches steht eine **Zusammenfassung**.
zusätzlich	extra	Ich möchte dich nicht noch **zusätzlich** belasten.
zutreffend	correct	Die Diagnose des neuen Arztes erwies sich als **zutreffend**.
Zweck	doel	Die Apparatur hat den **Zweck**, die Wasserzufuhr zu regulieren.

47 Woordenboekgebruik D-N

Je mag een woordenboek gebruiken bij het lezen van teksten en bij je examen. Oefen je in het opzoeken van woorden, zodat je daarmee tijdens het examen niet te veel tijd verliest. Maar probeer het woordenboek niet te veel te gebruiken. Veel Duitse en Nederlandse woorden lijken op elkaar. Soms lijkt een Duits woord ook op een Engels of Frans woord dat je al kent. Daarnaast kun je de betekenis van een woord ook vaak uit de context opmaken. Kun je de betekenis niet afleiden, zoek het woord dan op.

werkwoorden	In het woordenboek vind je alleen hele werkwoorden. Je moet een werkwoordsvorm dus omzetten naar het hele werkwoord.	Das **geschah** am Mittwoch.	De vorm **geschah** is een verledentijdsvorm van het hele werkwoord **geschehen**. ⇢ gebeuren
zelfstandige naamwoorden	– In het woordenboek vind je alleen het enkelvoud. Een meervoudsvorm moet je dus herleiden tot het enkelvoud.	Wo sind eure **Fahrräder**?	Het woord **Fahrräder** is de meervoudsvorm van het enkelvoud **Fahrrad**. ⇢ fiets
	– In het woordenboek vind je lang niet alle samengestelde zelfstandige naamwoorden. Zoek de betekenis van de samenstellende delen op en combineer die betekenissen tot één woord.	Kennst du den **Jugendherbergsleiter**?	Het woord **Jugendherbergsleiter** bestaat uit de woorden **Jugendherberge** en **Leiter**. ⇢ jeugdherberg, leider ⇢ de leider van een jeugdherberg
bijvoeglijke naamwoorden	In het woordenboek vind je van bijvoeglijke naamwoorden alleen de basisvorm. Je moet de uitgang dus weglaten.	Was sind die **beliebtesten** Sportarten der Welt?	De uitgang van het bijvoeglijk naamwoord is *–esten*. De vertaling van **beliebt** is *populair*. ⇢ populairste

KIJK- EN LUISTERVAARDIGHEID

48 Kijk- en luisterstrategieën

A Voorbereiding

Je kunt zelf oefenen in kijk- en luistervaardigheid met behulp van Duitstalige programma's op tv, op de radio, op internet en muziek. In het laatste geval kun je eventueel meelezen met een songtekst. Je vindt geschikt materiaal op onder andere YouTube en de websites van DW, ZDF, ARD, RTL en SAT1.

Kies programma's over onderwerpen die je leuk vindt. Je weet dan vaak al iets over het onderwerp en dan is het programma gemakkelijker te volgen. Maak tijdens het kijken of luisteren korte aantekeningen of noteer kernwoorden. Dit dwingt je om de kern te begrijpen.

Luister- en kijkfragmenten gaan altijd over mensen en de dingen om je heen. Hoe beter je weet wat er in de wereld speelt, hoe meer je zult begrijpen. Volg daarom het nieuws in kranten, op tv en op internet.

Vergroot je woordenschat. Hoe meer woorden en uitdrukkingen je kent, hoe gemakkelijker je iets kunt verstaan. Duitse signaalwoorden zijn ook belangrijk. Ze helpen je om de opbouw van een fragment te volgen.

Je hoeft niet elk woord uit een luistertekst te begrijpen. Het gaat erom dat je de kern begrijpt. Soms lijken woorden op het Nederlands of kun je de betekenis afleiden uit een andere taal. Dat maakt het gemakkelijker om de tekst te volgen. Bijvoorbeeld *Hitze* is 'hitte' en *kalt* is 'koud' in het Nederlands; *nächst* is *next* en *Warnung* is *warning* (in het Engels).

B Tijdens het kijken en luisteren

Een luistertoets begint vaak met een inleiding in het Nederlands. Dan volgt een Duits fragment waar meestal geen vraag over wordt gesteld. Luister er goed naar. Het eerste stukje bevat informatie waar je in de toets al wat aan hebt. Ook raak je zo al gewend aan de stem en aan het spreektempo. Bedenk kort wat je al weet over het onderwerp.

Lees voordat je een fragment beluistert de vraag en de antwoordmogelijkheden (als het een meerkeuzetoets is). Gebruik hiervoor de pauzes tussen de fragmenten.

Soms zijn de antwoorden lang en bevatten ze moeilijke woorden. Bepaal de kern en probeer die te onthouden. Of onderstreep – als dit is toegestaan – de kern van de vraag en de antwoordalternatieven. Tijdens het luisteren heb je geen tijd om alle antwoorden volledig te lezen.

Concentreer je op wat je hoort. Je ogen zijn gericht op de tekst, maar je leest niet intensief.

Een voorbeeld uit een luistertoets

Warum bekommt ein Vertreter einen Teil vom Kaufpreis seines Autos zurück?

a Er konnte im Auto nicht seine übliche Arbeitskleidung tragen.
b Er stieß immer wieder mit dem Kopf gegen das Dach.
c Er bekam ein kleineres Modell als er bestellt hatte.

Onderstreep – als dit is toegestaan – het belangrijkste uit elk antwoord. Of houd het belangrijkste in gedachte.

a Er konnte im Auto nicht seine übliche Arbeitskleidung tragen.
b Er stieß immer wieder mit dem Kopf gegen das Dach.
c Er bekam ein kleineres Modell als er bestellt hatte.

Blijf luisteren als je denkt dat je het juiste antwoord al hebt gehoord. Het antwoord kan nogmaals bevestigd worden of je moet je keuze herzien. Veel sprekers herhalen zich namelijk vaak. Als je iets niet meteen zeker weet: blijf luisteren; soms zegt de spreker het nog een keer, maar dan met andere woorden.

Let op zaken als klemtoon (die geeft aan wat belangrijk is) en intonatie (die geeft bijvoorbeeld aan of iets een vraag of een mededeling is).

Schrijf meteen als het fragment afgelopen is je antwoord op. De pauze die volgt heb je nodig om de volgende vraag met antwoordmogelijkheden te lezen. Dus niet in de pauze de antwoorden nog eens op je gemak gaan lezen. Geef antwoord en ga snel naar de volgende vraag.

Blijf je bij een kijkfragment vooral concentreren op wat je hoort. De beelden zijn ondersteunend. Het gaat vooral om de gesproken tekst.

Als je het antwoord op een vraag niet weet, vul dan een voorlopig antwoord in. Geef met een klein tekentje aan dat je twijfelde en kijk later nog een keer naar de vraag.

SCHRIJFVAARDIGHEID

Bij het schrijven van een tekst moet je rekening houden met de persoon die de tekst gaat lezen. Daar pas je je toon en woordenschat op aan.
Er wordt een onderscheid gemaakt tussen formele en informele teksten. Formele teksten – zoals een klachtenbrief, een sollicitatiebrief of een reservering – zijn afstandelijker en beleefder dan informele teksten. Je gebruikt in formele teksten een 'hogere woordenschat' om, bijvoorbeeld, je ongenoegen te uiten. Een informele tekst is bijvoorbeeld een e-mail of een brief aan een vriend/vriendin. De toon daarin is persoonlijker, minder afstandelijk; je gebruikt meer omgangstaal.

49 Persoonlijke e-mail / brief (informeel)

Email

Absender: Anna

Empfänger: Lukas

Betreff: Job gefunden!

aanhef

Lieber Lukas,

inhoud

vielen Dank für deine E-Mail. Natürlich hätte ich dir viel eher schreiben müssen, aber du kennst das ja: Am Anfang des Schuljahres hat man immer viel zu viel zu tun. Wie geht's dir? Hat eure Schule schon angefangen?
Ich habe endlich einen Job gefunden! Es gab nach den Ferien eine Stelle im Supermarkt, wo wir selbst auch immer einkaufen. Ein Klassenkamerad machte mich darauf aufmerksam. Sein Chef hatte ihn gefragt, ob er noch jemanden kennt, der aushelfen könnte. Da ist er zu mir gekommen. Ich habe natürlich sofort ja gesagt! Toll, oder?
Mit dem Geld, das ich jetzt verdienen werde, kann ich nächstes Jahr in Urlaub fahren. Vielleicht könnte ich mal zu dir kommen. Was hältst du davon? Wann hast du Ferien? Oder hast du schon andere Pläne? Gib mir bitte Bescheid.
Schreib bald wieder. Schönen Gruß an deine Familie.

afsluiting

Tschüs

Anna

Adres (brief)

Als je een e-mail schrijft, hoef je geen adresgegevens te noteren. Bij het schrijven van een brief moet dat wél. Bij het adres op een envelop laat je het eventuele lidwoord voor de naam van het land weg. In de brief zelf hoef je het adres niet nogmaals te noemen.

Plaats en datum (brief)

Bij een e-mail hoef je niet apart de datum te noemen. Bij het schrijven van een persoonlijke brief moet dat wél. Rechts tegen de kantlijn noteer je de datum als volgt:

- 3. September 2019
- 3.9.2019

Aanhef (brief en e-mail)

Linksboven, in de regel onder de datum, schrijf je de aanhef:

- *Lieber Lukas, / Liebe Anna,* Beste Lukas, / Beste Anna,
- *Hallo Lukas, / Anna, / Freunde,* Hallo Lukas / Anna / vrienden,
- *Lieber Onkel und liebe Tante,* Lieve oom en tante,

De aanhef eindigt met een komma. Eén regel onder de aanhef begint de eigenlijke inhoud van de brief / e-mail. Omdat de aanhef met een komma eindigt, begint de eerste zin met een *kleine letter*, tenzij het een woord is dat altijd met hoofdletter geschreven wordt.

Inhoud

De inhoud van een brief / e-mail bestaat vaak uit vier delen:

1 het begin, waarin bijvoorbeeld staat:
   - *wie geht's euch?* Hoe gaat het met jullie?
   - *wie geht es deiner Familie?* Hoe gaat het met je familie?
   - *danke für euren Brief.* Bedankt voor jullie brief.
   - *mir geht's prima.* Met mij gaat het prima.
   - *in der letzten Zeit hatte ich viel zu tun.* Afgelopen tijd had ik het erg druk.
2 het centrale deel, waarin je een of meerdere zaken bespreekt of waar je op reageert. Als er meerdere onderwerpen aan de orde komen, gebruik je voor elk onderwerp een aparte alinea.
3 het slot, waarin bijvoorbeeld staat:
   - *Schreib uns bald wieder.* Schrijf ons snel terug.
   - *Wir sehen uns im Juni.* We zien elkaar in juni.
   - *Schönen Gruß an alle.* Doe iedereen de groeten.
   - *Ich freue mich darauf...* Ik verheug me erop...
   - *Ich hoffe, dass...* Ik hoop dat...
   - *Melde dich!* Laat wat van je horen!
   - *Viel Erfolg!* Veel succes!
4 de afsluiting:
   - *Bis bald* Tot gauw,
   - *Herzliche Grüße* Hartelijke groeten,
   - *Alles Gute* Het beste,
   - *Viele Grüße* Groetjes,
   - *Tschüs* Doei,

Na de afsluiting komt *geen* punt of komma. Eronder noteer je je naam.

Bijlagen

Een bijlage bij een e-mail noem je *Anhang*, een bijlage bij een brief noem je *Anlage*.

- *Im Anhang findest du ein tolles Bild vom Urlaub!* — Als bijlage vind je een fantastische foto van de vakantie.
- *In der Anlage findest du ein Bild von mir.* — Als bijlage vind je een foto van mij.

50 Zakelijke brief / e-mail (formeel)

afzender	Victor van Dalen Prins Hendrikstraat 34 6800 AJ Arnheim NIEDERLANDE
t.a.v. *adres* *postcode*	Feriensportcamp Herrn Walter Huber Tirolerstraße 55 5010 Salzburg ÖSTERREICH
datum	15. März 2019
onderwerp	Bewerbung um ein Praktikum
aanhef	Sehr geehrter Herr Huber,
inhoud	im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen. Mein Name ist Victor van Dalen. Ich bin sechzehn Jahre alt und Schüler der vierten Klasse eines Gymnasiums in Arnheim. Ich interessiere mich sehr für Ihren Ferienjob und möchte mich daher gerne um diesen Ferienjob bewerben. Und ich habe vor, Österreich besser kennen zu lernen und meine Sprachkenntnisse zu verbessern. Ich könnte im Juli oder im August bei Ihnen arbeiten. In den Niederlanden habe ich bereits Erfahrung mit Kindern gesammelt. Ich trainiere zweimal pro Woche ein Fußballteam. Die Jungen sind neun und zehn Jahre alt. Es macht mir viel Spaß, mit Kindern zu arbeiten. Ich bin sehr kommunikativ, kontaktfreudig und kann gut mit Kindern umgehen. Darüber hinaus bin ich sehr geduldig. Auch spreche ich sehr gut Deutsch und Englisch. In der Anlage sende ich Ihnen ein Foto, meinen Lebenslauf und meine Zeugnisse. Über eine positive Antwort würde ich mich sehr freuen.
afsluiting	Mit freundlichen Grüßen
handtekening	Victor van Dalen
bijlagen	Anlagen: – Bild – Lebenslauf – Zeugnisse

Adres
Je noteert linksboven eerst je eigen adres. Schrijf óf je voornaam óf je voorletter(s). Daarna schrijf je het adres van de ontvanger. Bij het adres van de ontvanger noem je óf een straatnaam en nummer óf een postbus en nummer, niet allebei.

Een titel als 'firma' of 'aan de heer' zet je boven de naam van de geadresseerde. Academische titels als *Dr.* staan voor de naam. Bijvoorbeeld: *Herrn Oberstudienrat*, *Dr. Otto Wieland*, *Frau Prof. Meyer*.

Postcode
Een Duitse postcode (*die Postleitzahl*) bestaat uit 5 cijfers. Een Zwitserse en een Oostenrijke postcode hebben 4 cijfers.

Datum
Hiervoor geldt hetzelfde als bij de persoonlijke / informele brief.

Onderwerp
Je noemt het onderwerp van de brief. Begin met een hoofdletter en zet er *geen* punt achter.

Aanhef
Als je niet weet wie de ontvanger is, schrijf je:
- *Sehr geehrte Damen und Herren,* Geachte dames en heren,

Als je wél weet wie de ontvanger is, schrijf je:
- *Sehr geehrter Herr Peters,* Geachte heer Peters,
- *Sehr geehrte Frau Peters,* Geachte mevrouw Peters,

Je zet geen initialen voor de naam. Achter de aanhef zet je een komma.

Inhoud
Na de aanhef een regel overslaan. Onder de aanhef begint de eigenlijke inhoud van de brief / e-mail. Omdat de aanhef met een komma eindigt, begint de eerste zin met een *kleine letter*, tenzij het een woord is dat altijd met hoofdletter geschreven wordt. Begin de brief *niet* met *ich* of *mein Name ist*.

1 Het begin: er zijn meerdere manieren om een brief te beginnen. Bij een sollicitatiebrief begin je vaak met:
   - *im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen.* Op internet heb ik uw advertentie gelezen.
2 Het centrale deel: als er meerdere onderwerpen aan de orde komen, gebruik je voor elk onderwerp een aparte alinea.

3 Het slot, waarin bijvoorbeeld staat:

• *Vielen Dank im Voraus!*	Bij voorbaat dank!
• *Vielen Dank für Ihre Mühe!*	Hartelijk dank voor de moeite!
• *Ich hoffe auf eine baldige Antwort.*	Ik hoop op een spoedig antwoord.
• *Ich freue mich über eine Einladung zu einem Gespräch.*	Ik verheug me op een uitnodiging voor een gesprek.

4 De slotgroet / afsluiting:

• *Mit freundlichem Gruß*	Met vriendelijke groet,
• *Mit freundlichen Grüßen*	Met vriendelijke groeten,

Achter de slotgroet / afsluiting zet je in het Duits *geen* komma.
Eindig met je handtekening en je voor- en achternaam. Zet *geen* punt achter je naam.

Bijlagen

Onderaan geef je aan dat er bij de brief een bijlage (*Anlage*) of meerdere bijlagen (*Anlagen*) horen. Daaronder zet je welke bijlagen het zijn.

Tips zakelijke brief / e-mail

- In een zakelijke brief gebruik je altijd de u-vorm (*Sie*), nooit de jij-vorm (*du*).
- Verplaats je in de persoon of de personen voor wie de tekst is bedoeld.
- Vraag je kritisch af of en hoe de inhoud van je brief bij de lezer overkomt.
- Bedenk voordat je gaat schrijven hoe je de brief wilt indelen en wat je in welke alinea wilt schrijven.
- Probeer de zinnen goed met elkaar te verbinden door middel van verbindingswoorden (*und*, *aber*, *sondern*, *auch*, *außerdem*, *zudem*, *darüber hinaus*, *zum Schluss*, enzovoort).
- Probeer herhalingen te vermijden. Zoek naar een andere formulering. Gebruik hiervoor eventueel een online synoniemenwoordenboek.
- Zorg voor afwisseling: dus niet bijvoorbeeld elke zin met *Ich* beginnen.
- Controleer of je je aan alle briefconventies hebt gehouden.

51 Curriculum vitae (cv)

Een cv (*Lebenslauf*) is een schematisch overzicht van wie je bent en wat je kunt. Je cv bestaat in ieder geval uit een opsomming van:

- je persoonlijke gegevens;
- de opleidingen die je gevolgd hebt;
- je talenkennis;
- je werkervaring.

Met een cv probeer je een werkgever ervan te overtuigen dat jij voor hem interessant bent als werknemer. Een cv is kort, bondig en strak vormgegeven. In één oogopslag moet duidelijk worden wie je bent en wat je in huis hebt. Werk met een duidelijke en consequente lay-out. Voorkom spel- en typefouten. Vermijd afkortingen.

LEBENSLAUF

Persönliche Daten

Vor- und Nachname	Victor van Dalen
Geburtsort und -datum	Arnheim, 30. Januar 2001
Adresse	Prins Hendrikstraat 34 6800 AJ Arnhem NIEDERLANDE
Telefon	+31 66 5389292
E-Mail-Adresse	victorvand@hotmail.com
Familienstand	ledig
Staatsangehörigkeit	Niederländer

Schulische Ausbildung

2005-2013	8 Jahre Grundschule
2013-	Seit 2013 Gymnasium in Arnheim Naturwissenschaftlicher Zweig

Sprachkenntnisse

Deutsch und Englisch	sehr gut
Französisch	gut

Erfahrung	Seit 2016 Trainer eines Kinderfußballteams in Arnheim
Charaktereigenschaften	geduldig, humorvoll, pünktlich, kontaktfreudig
Hobbys	Fußball, Tennis, Mountainbiken, Schwimmen

Persoonlijke gegevens

Vermeld hier:

- je voornaam en achternaam;
- je adres met postcode, woonplaats en land;
- je telefoonnummer en je e-mailadres;
- je geboortedatum en -plaats;
- je burgerlijke staat;
- je nationaliteit (bijvoorbeeld: *Niederländer/Niederländerin*).

Opleiding en scholing

Vermeld bij alle opleidingen, studies en cursussen je diploma's en het jaar waarin je die behaald hebt. Als je 18 jaar of ouder bent, vermeld dan ook of je in het bezit bent van een rijbewijs.

Ervaring

Vermeld bij je werkervaring je vorige werkkringen. Noem voor zover van belang ook uitzendwerk, stages en vakantiewerk. Geef bij elke werkkring:

- de naam van het bedrijf of de instelling;
- de vestigingsplaats van de werkkring;
- de jaren dat je daar hebt gewerkt;
- een korte aanduiding van je functie.

Maatwerk
Laat je cv aansluiten bij wat de werkgever zoekt. Maak geen standaardtekst voor elke sollicitatie. Als je een hobby hebt die bij het werk past, kan het noemen van juist die hobby de werkgever ervan overtuigen dat jij een geschikte kandidaat bent.

51a *Betoog*

Een betoog is een tekst waarin je standpunten beredeneert. Je probeert de lezer van een standpunt te overtuigen. Je noteert argumenten voor en tegen de stelling of het thema.

Je bouwt een betoog als volgt op:

- Introductie: je vermeldt het onderwerp of leidt het onderwerp van je betoog in. Kies een pakkende titel. Je zorgt voor een boeiende insteek en een goede eerste zin om de aandacht van de lezer te trekken.

- Hoofdonderdeel: je benoemt de kern en werkt punt voor punt het onderwerp uit. Gebruik verbindingswoorden. Je noteert een argument plus een voorbeeld, je noemt een tweede argument met een voorbeeld. Vervolgens kun je een tegenargument met voorbeeld beschrijven en weer daarop reageren.

- Conclusie: benoem het thema nog eens en vat de argumenten samen. Herhaal niet en schrijf geen nieuwe argumenten. Geef antwoord op de vraag die je zelf gesteld hebt, geef je persoonlijke mening en schrijf een laatste zin / een conclusie.

52 *Schreibtool*

Als je een brief of een tekst gaat schrijven, moet je op veel zaken letten.

In deze *Schreibtool* vind je een overzicht van onderwerpen waar je bij het nakijken van geschreven teksten op kunt letten.

Kies bij het nakijken van je eigen werk steeds een aantal van deze onderwerpen uit, bijvoorbeeld drie, waar je aandacht aan besteedt. Turf per gekozen onderwerp het aantal fouten dat je gemaakt hebt. Als je weinig geturfd hebt, richt je dan bij je volgende geschreven tekst op een ander onderwerp. Als je veel geturfd hebt, let dan nog eens extra op dit onderwerp en probeer jezelf te verbeteren.

	Onderwerp	Voorbeeld
1	voorzetsel + naamval	Das ist für dich.
2	werkwoord + naamval	Ich helfe dir.
3	ontleden / HIJ/HEM-proef	Ich kenne seine Schwester.
4	tijdsbepaling zonder voorzetsel	letzte Woche, vorigen Monat
5	zelfstandig naamwoord in naamvallen • 2e naamval *–s* (mannelijk en onzijdig) • 3e naamval meervoud *–n*	des Vaters, den Kindern
6	uitgang van het bijvoeglijk naamwoord	ein netter Mann
7	persoonlijk, bezittelijk en betrekkelijk voornaamwoord	Er kennt meine Schwester gut. Er besucht einen Freund, mit dem er zur Schule ging.
8	geslacht van het zelfstandig naamwoord	die Prüfung, das Datum
9	meervoud van het zelfstandig naamwoord	die Schule – die Schulen
10	vervoeging van het werkwoord	er spricht, sie wartet
11	woordvolgorde (hoofdzin – bijzin)	Er kommt nicht, denn er ist krank. Er kommt nicht, weil er krank ist. Er war nicht da, weil er krank gewesen ist.
12	*das / dass*	Das Mädchen, das ich kenne, ist 17 Jahre alt. Ich hoffe, dass sie kommen wird.
13	*wenn / wann – zu / nach / in – vor / für – als / wie – ob /oder*	Der Ring ist für sie. Er hat Angst vor dem Hund.

14	voegwoord	Er kommt, obwohl er viel Arbeit hat.
15	consequent gebruik van *du*- en *Sie*-vormen (persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord)	Kannst du mir dein Handy geben? Ich kann Sie anrufen. Wie ist Ihre Nummer?
16	spelling (hoofdletters, *Umlaut*)	Die Bücher sind in der Schule.
17	woordenboekgebruik	Ich hoffe – (Niet: Ich haufen)
18	briefconventies (aanhef, briefindeling, slotgroet)	

53 Beoordelingsmodel schrijven

Het streefniveau van *Na klar!* voor schrijfvaardigheid is voor 5-havo niveau A2⁺ en voor 6-vwo niveau B1. De tabel is een middel dat de docent kan gebruiken om je schrijfvaardigheidsniveau te beoordelen. Je schrijfniveau moet zich in de bovenbouw ontwikkelen richting het streefniveau.

		3 punten (B2)	2 punten (B1)
I	woordgebruik en zinsstructuur	• grote, gevarieerde, woordenschat • geen woordherhaling • geen fouten in woordkeuze • lange, complexe zinnen (hoofd- en bijzinnen) • gebruikt veel verschillende verbindingswoorden en signaalwoorden	• redelijk grote woordenschat • weinig woordherhaling • weinig fouten in woordkeuze • langere zinnen (hoofd- en bijzinnen) • gebruikt een klein aantal verbindingswoorden en signaalwoorden
II	grammaticale correctheid	• weinig tot geen fouten • beheersing van groot aantal complexe grammaticale constructies	• regelmatig fouten • beheersing van groot aantal grammaticale constructies
III	spelling, interpunctie, opmaak en conventies	• geen spelfouten • geen fouten in interpunctie • zeer goed gebruik van opmaak en conventies	• weinig spelfouten • weinig fouten in interpunctie • goed gebruik van opmaak en conventies
IV	inhoud	• volledig aan opdracht voldaan + extra elementen toegevoegd • sterke, logische samenhang	• goed aan de opdracht voldaan • goede, logische samenhang
V	afstemming op lezer	• zeer goede afstemming op lezer • tekst is zeer goed gestructureerd	• goede afstemming op lezer • tekst is goed gestructureerd

Resultaat:

	1 punt (A2)	0 punten (A1)
	• kleine woordenschat • regelmatige woordherhaling • regelmatig fouten in woordkeuze • langere zinnen (hoofdzinnen) • gebruikt eenvoudige verbindingswoorden zoals ‘en’, ‘maar’ en ‘omdat’	• zeer kleine woordenschat • veel woordherhaling • veel fouten in woordkeuze • korte, simpele zinnen (hoofdzinnen) • gebruikt eenvoudige verbindingswoorden zoals ‘en’ of ‘dan’
	• veel fouten • beheersing van redelijk aantal eenvoudige grammaticale constructies	• erg veel fouten • beheersing van enkele, eenvoudige grammaticale constructies
	• regelmatig spelfouten • regelmatig fouten in interpunctie • redelijk gebruik van opmaak en conventies	• veel spelfouten • veel fouten in interpunctie • matig gebruik van opmaak en conventies
	• redelijk aan opdracht voldaan • redelijk logische samenhang	• nauwelijks aan opdracht voldaan • nauwelijks logische samenhang
	• redelijke afstemming op lezer • tekst is redelijk gestructureerd	• matige afstemming op lezer • tekst is nauwelijks gestructureerd

54 Woordenboekgebruik N-D

Gebruik het woordenboek om het volgende op te zoeken:

- het geslacht van zelfstandige naamwoorden;
- het meervoud van zelfstandige naamwoorden;
- de vertaling van woorden: als een woord meerdere betekenissen heeft, kijk dan welke betekenis het beste past in de context;
- de vertaling van werkwoorden: je vindt alleen het hele werkwoord (de infinitief);

In de meeste woordenboeken staat ook een grammaticaoverzicht dat je kan helpen om bij naamvallen de juiste uitgang of bij werkwoorden de juiste vorm te kiezen. Een lijst van sterke werkwoorden vind je achter in het woordenboek.

55 *Redemittel schreiben*

Schrijven (informeel)

Voorstellen	
Met mij gaat het goed. Hoe gaat het met jullie?	Mir geht's gut. Wie geht's euch?
Mijn naam is ... en ik ben 17 jaar.	Mein Name ist ... und ich bin 17 Jahre alt.
Ik zit in de vierde / vijfde / zesde klas.	Ich gehe in die zehnte / elfte / zwölfte Klasse.
Ik zit op het havo / het gymnasium.	Ich gehe in die Realschule / aufs Gymnasium.
Ik woon in een dorp / stad.	Ich wohne in einem Dorf / in einer Stadt.
Ik kom uit Nederland.	Ich komme aus den Niederlanden.
Ik heb een broer en een zus.	Ich habe einen Bruder und eine Schwester.
Ik heb geen broers en zussen.	Ich habe keine Geschwister.
We hebben een rijtjeshuis / twee-onder-een-kapwoning.	Wir haben ein Reihenhaus / eine Doppelhaushälfte.
Ik woon in een flat.	Ich wohne in einem Hochhaus.
We hebben een appartement.	Wir haben eine Wohnung.

Bedanken	
Hartelijk dank voor je e-mail.	Herzlichen Dank für deine E-Mail.
Hartelijk dank voor de foto's.	Vielen Dank für die Fotos.
Bedankt voor jullie brief.	Danke für euren Brief.

Je verontschuldigen	
Het spijt me dat je zolang niets meer van me gehoord hebt.	Es tut mir leid, dass du so lange nichts mehr von mir gehört hast.
Ik had het druk de laatste weken.	Ich hatte in den letzten Wochen viel zu tun.
Ik had je veel eerder moeten schrijven.	Ich hätte dir viel eher schreiben sollen.
Afgelopen tijd was ik veel onderweg.	In der letzten Zeit war ich viel unterwegs.

Iemand feliciteren / iets toewensen	
Van harte gefeliciteerd met je verjaardag!	Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag!
Vrolijk kerstfeest en fijne vakantie!	Frohe Weihnachten und schöne Ferien!
Gelukkig nieuwjaar!	Ein glückliches neues Jahr!
Ik wens je het beste toe!	Ich wünsche dir alles Gute!
Beterschap!	Gute Besserung!

Afsluiten	
Schrijf snel terug.	Schreib bald wieder.
We zien elkaar in juni.	Wir sehen uns im Juni.
Doe iedereen de groeten.	Schönen Gruß an alle.
Ik verheug me erop je te zien.	Ich freue mich darauf, dich zu sehen.
Ik hoop dat ik snel weer wat van je hoor.	Ich hoffe, dass ich bald wieder etwas von dir höre.
Laat wat van je horen!	Melde dich!
Veel succes!	Viel Erfolg!
Tot gauw!	Bis bald!
Hartelijke groeten	Herzliche Grüße
Het beste	Alles Gute
Groetjes	Viele Grüße
Doei	Tschüs

Schrijven (formeel)

Openingszinnen	
Op internet heb ik uw advertentie gelezen.	Im Internet habe ich Ihre Anzeige gelesen.
In de *Süddeutsche Zeitung* van 3 april heb ik gelezen dat...	In der *Süddeutschen Zeitung* vom 3. April habe ich gelesen, dass...
Op uw website heb ik gelezen dat u op zoek bent naar een ober.	Auf Ihrer Webseite habe ich gelesen, dass Sie auf der Suche nach einem Kellner sind.
Ik reageer op de vacature voor serveerster.	Ich reagiere auf die offene Stelle als Kellnerin.

Meer informatie geven	
Een baan op dit gebied heeft me altijd al aangetrokken.	Ein Job in diesem Bereich war für mich schon immer von großem Interesse.
Ik beschik over zeer goede kennis van het Duits.	Ich verfüge über sehr gute Deutschkenntnisse.
Ik spreek vloeiend Spaans.	Ich spreche fließend Spanisch.
Mijn technische vaardigheden zijn zeer goed.	Meine technischen Fertigkeiten sind hervorragend.
Ik zou graag ervaring in het buitenland opdoen.	Ich würde gern Auslandserfahrung sammeln.
Ik ben de geschikte kandidaat voor deze baan.	Ich bin der geeignete Kandidat für diese Stelle
Ik zou graag in een persoonlijk gesprek mijn brief nader toelichten.	Ich möchte in einem persönlichen Gespräch meinen Brief gern näher erläutern.
Graag zou ik een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek ontvangen.	Über eine Einladung zu einem Vorstellungsgespräch würde ich mich freuen.

Bedanken	
Hartelijk dank voor uw aanbod.	Vielen Dank für Ihr Angebot.
Bij voorbaat hartelijk dank voor uw spoedige reactie.	Vielen Dank im Voraus für Ihre schnelle Reaktion.
Bij voorbaat hartelijk dank voor uw moeite.	Vielen Dank im Voraus für Ihre Mühe.
Bedankt voor de informatie!	Vielen Dank für die Auskünfte!
Bij voorbaat dank!	Vielen Dank im Voraus!
Hartelijk dank voor de moeite!	Vielen Dank für Ihre Mühe!

Om informatie vragen	
Zou u mij nadere informatie kunnen mailen?	Könnten Sie mir bitte nähere Informationen mailen?
Zou u mij een folder kunnen sturen?	Könnten Sie mir eine Broschüre schicken?

Reserveren	
Ik zou graag willen reserveren voor 3 juli tot en met 21 juli.	Ich möchte gern vom 3. bis zum 21. Juli reservieren.

Afsluiten	
Ik hoop op een spoedig antwoord!	Ich hoffe auf eine baldige Antwort!
Met vriendelijke groet, / Met vriendelijke groeten,	Mit freundlichem Gruß / Mit freundlichen Grüßen

Schrijven (overig)

Je mening geven en iemand naar zijn/haar mening vragen	
Ik vind het maar niets.	Ich halte nichts davon.
Ik ben het ermee eens.	Ich bin damit einverstanden.
Het is de moeite waard.	Es lohnt sich schon.
Wat vind je ervan?	Was meinst du dazu? / Was hältst du davon?
Ik heb een andere mening.	Da bin ich anderer Meinung.
Daar moet ik nog eens over nadenken.	Das muss ich mir nochmal überlegen.
Ik ben het helemaal niet met u eens.	Ich bin überhaupt nicht Ihrer Meinung.
Ik ben het met je eens.	Ich bin mit dir darin einig.
Ja, dat bevalt me veel beter.	Ja, das gefällt mir viel besser.
Eigenschappen waar ik niet van hou, zijn...	Eigenschaften, die ich nicht mag, sind...
De tijdelijke tentoonstelling is de moeite waard.	Die Wechselausstellung lohnt sich sehr.
Ik zou dit zeker aanraden.	Ich würde dies auf jeden Fall empfehlen.
Deze kleding is wat de kwaliteit betreft uitstekend.	Diese Kleidung ist von der Qualität her ausgezeichnet.

Je gevoelens uiten en iemand naar zijn/haar gevoelens vragen	
Wat is er aan de hand? Waarom ben je boos?	Was ist los? Warum bist du böse?
Neem je het me kwalijk dat ik niet heb geschreven?	Nimmst du es mir übel, dass ich nicht geschrieben habe?
Ik ben teleurgesteld. Begrijp je dat?	Ich bin enttäuscht. Verstehst du das?
Ik heb al heel lang niets van je gehoord!	Ich habe schon sehr lange nichts von dir gehört!
Super, dank je wel! Ik was er erg blij mee.	Super, danke! Ich habe mich total darüber gefreut.
Heb je er een probleem mee als ik ongeduldig ben?	Hast du ein Problem damit, wenn ich ungeduldig bin?
Ik heb het gevoel dat je me niet serieus neemt.	Ich habe das Gefühl, dass du mich nicht ernst nimmst.
We hebben er geen spijt van dat...	Wir bedauern es überhaupt nicht, dass...
Het is ook erg jammer dat je gaat.	Es ist auch voll schade, dass du gehst.
We hebben de juiste keuze gemaakt.	Wir haben die richtige Wahl getroffen.

Iemand geruststellen	
Dat is bij mij precies zo!	Das ist bei mir genau so!
Mijn raad zou zijn...	Mein Rat wäre...
Het komt allemaal goed.	Alles wird gut.
Blijf maar rustig.	Immer mit der Ruhe.
Het spijt me voor je.	Es tut mir leid für dich.

SPREEK- EN GESPREKSVAARDIGHEID

Spreken in een vreemde taal is vooral een kwestie van doen. Door veel te oefenen en te spreken wordt de drempel lager en durf je meer Duits te spreken. Bij het spreken is het van belang welk doel je hebt. Pas je toon en woordgebruik aan je gesprekspartner of publiek aan.

56 Spreekstrategieën

Bij spreken is er een verschil tussen spreekvaardigheid en gespreksvaardigheid.
Bij spreekvaardigheid houd je bijvoorbeeld een presentatie, alleen of samen met iemand anders. Bij gespreksvaardigheid voer je een gesprek, bijvoorbeeld een dialoog, interview, debat of telefoongesprek.

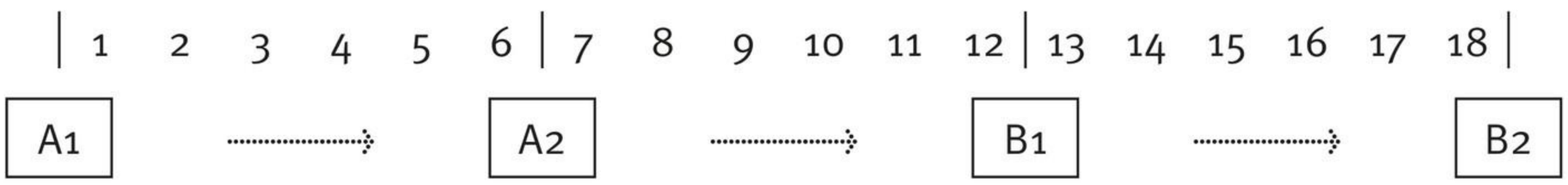
- Probeer vooraf te bedenken welke vragen je van het publiek of van je gesprekspartner kunt krijgen. Je kunt je op die vragen voorbereiden door korte notities te maken.
- Gebruik verbindingswoorden (bijvoorbeeld: *außerdem*, *jedoch*) om je verhaal goed samenhangend te maken.
- Leer basiszinnen uit je hoofd en gebruik deze zinnen ook. Leer geen ingewikkelde zinnen uit je hoofd die je niet zelf hebt geformuleerd of die je zelf niet begrijpt.
- Neem actief deel aan het gesprek, bijvoorbeeld door vragen aan de ander te stellen. Vraag door, wees niet snel tevreden.
- Maak hele zinnen, beantwoord gesloten vragen niet alleen maar met ‘ja’ of ‘nee’, maar onderbouw ook je antwoord.
- Gebruik compenserende strategieën. Dat wil zeggen: als je niet op een woord of zin kunt komen, geef dan een omschrijving met andere woorden, of beschrijf hoe iets eruitziet, waarvoor je het kunt gebruiken, waar het op lijkt...
- Blijf doorpraten. Je kunt dit doen door:
  - in je antwoord een deel van de vraag te herhalen;
  - te zeggen dat je iets niet begrijpt;
  - een voorbeeld te vragen;
  - om herhaling of uitleg te vragen;
  - woorden te omschrijven of situaties te beschrijven als je een woord of uitdrukking niet weet, of door bijvoorbeeld uit te leggen waar je iets voor kunt gebruiken.

57 Beoordelingsmodel spreken

Het streefniveau van *Na klar!* voor spreek- en gespreksvaardigheid is voor 5-havo niveau B1⁺ en voor 6-vwo niveau B2. De tabel is een middel voor je docent om je spreek- en gespreksvaardigheidsniveau te beoordelen. Je niveau moet zich in de bovenbouw ontwikkelen richting het streefniveau.

		3 punten (B2)	2 punten (B1)
I	spreektempo	• zeer vloeiend • zeer goed te volgen • geen pauzes	• vloeiend • goed te volgen • weinig pauzes
II	woordgebruik en zinsstructuur	• grote, gevarieerde, woordenschat • geen woordherhaling • geen fouten in woordkeuze • lange, complexe zinnen (hoofd- en bijzinnen) • gebruikt veel verschillende verbindingswoorden en signaalwoorden	• redelijk grote woordenschat • weinig woordherhaling • weinig fouten in woordkeuze • langere zinnen (hoofd- en bijzinnen) • gebruikt een klein aantal verbindingswoorden en signaalwoorden
III	uitspraak en intonatie	• zeer goede uitspraak • zeer licht accent • geen uitspraakfouten • altijd te verstaan	• goede uitspraak • licht accent • incidentele uitspraakfouten • vrijwel altijd te verstaan
IV	grammaticale correctheid	• weinig tot geen fouten • beheersing van groot aantal complexe grammaticale constructies • verbetert gemaakte fouten vrijwel altijd	• regelmatig fouten • beheersing van groot aantal grammaticale constructies • verbetert gemaakte fouten regelmatig
V	inhoud	• volledig aan opdracht voldaan + extra elementen toegevoegd • sterke, logische samenhang	• goed aan de opdracht voldaan • goede, logische samenhang
VI	interactie / communicatie	• sterke interactie met publiek / gesprekspartner • tekst is zeer goed gestructureerd	• goede interactie met publiek / gesprekspartner • tekst is goed gestructureerd

Resultaat:

	1 punt (A2)	0 punten (A1)
	• redelijk vloeiend • redelijk te volgen • regelmatig pauzes	• niet vloeiend • niet goed te volgen • veel pauzes
	• kleine woordenschat • regelmatige woordherhaling • regelmatig fouten in woordkeuze • langere zinnen (hoofdzinnen) • gebruikt eenvoudige verbindingswoorden zoals ‘en’, ‘maar’ en ‘omdat’	• zeer kleine woordenschat • veel woordherhaling • veel fouten in woordkeuze • korte, simpele zinnen (hoofdzinnen) • gebruikt eenvoudige verbindingswoorden zoals ‘en’ of ‘dan’
	• redelijke uitspraak • merkbaar accent • regelmatig uitspraakfouten • af en toe niet te verstaan	• matige uitspraak • sterk accent • veel uitspraakfouten • vaak niet te verstaan
	• veel fouten • beheersing van redelijk aantal eenvoudige grammaticale constructies • verbetert gemaakte fouten af en toe	• erg veel fouten • beheersing van enkele, eenvoudige grammaticale constructies • verbetert gemaakte fouten niet
	• redelijk aan opdracht voldaan • redelijk logische samenhang	• nauwelijks aan opdracht voldaan • nauwelijks logische samenhang
	• redelijke interactie met publiek / gesprekspartner • tekst is redelijk gestructureerd	• matige interactie met publiek / gesprekspartner • tekst is nauwelijks gestructureerd

58 *Redemittel sprechen*

Spreken (presenteren)

Openingszinnen / inleidende zinnen	
Vandaag wil ik graag iets vertellen over...	Heute möchte ich gerne etwas erzählen über...
Mijn presentatie gaat over...	Meine Präsentation / Mein Vortrag handelt von... / handelt sich um...
Het onderwerp van mijn presentatie is...	Das Thema meiner Präsentation ist...
Als onderwerp heb ik gekozen: ...	Als Thema habe ich ... gewählt.
Eerst ..., dan ...	Zuerst ..., dann ...
Ik wil u graag meedelen...	Ich möchte Ihnen mitteilen,...

Slotzinnen	
Dat was mijn presentatie.	Das war meine Präsentation / mein Vortrag.
Ten slotte zou ik nog graag iets willen vertellen over...	Zum Schluss möchte ich noch kurz über ... sprechen.
Hebben jullie / Heeft u nog vragen?	Habt ihr / Haben Sie noch Fragen?
Afsluitend zou ik nog graag willen zeggen dat...	Zum Schluss / Abschließend möchte ich noch sagen, dass...
Hartelijk dank voor jullie / uw aandacht!	Vielen Dank für eure / Ihre Aufmerksamkeit!

Spreken (een gesprek voeren)

Wat je zegt als je iemand niet begrijpt	
Het spijt me, maar ik begrijp u niet.	Es tut mir leid, aber ich verstehe Sie nicht.
Ik weet helaas niet hoe je dat in het Duits zegt.	Ich weiß leider nicht, wie man das auf Deutsch sagt.
Wat zegt u?	Wie bitte?
Kunt u dat nog eens herhalen, alstublieft?	Können Sie das bitte noch mal wiederholen?
Zou u dat nog eens kunnen zeggen, alstublieft?	Könnten Sie das bitte noch mal sagen?
Zou u misschien een voorbeeld kunnen geven?	Könnten Sie vielleicht ein Beispiel geben?
Wat bedoelt u? Ik kan uw argumentie/ motivering niet volgen.	Was meinen Sie? Ich kann Ihre Begründung nicht nachvollziehen.

Wat je zegt als je het juiste Duitse woord niet kent	
Wat betekent dat?	Was bedeutet das?
Hoe zeg je dat in het Duits?	Wie heißt das auf Deutsch?
Zou u dat kunnen beschrijven?	Könnten Sie das beschreiben?
Wat bedoelt u precies?	Was meinen Sie genau?
Hoe noem je dat?	Wie nennt man das?
Hoe zeg je dat in het Duits?	Wie sagt man das auf Deutsch?

Een woord omschrijven	
Je hebt het nodig om te bellen.	Man braucht es zum Telefonieren.
Het ziet eruit als een peer en geeft licht.	Es sieht aus wie eine Birne und gibt Licht.
Het lijkt op een zaag.	Es ähnelt einer Säge.

Spreken (overig)

Iets voorstellen	
Je moet genoeg water en eten meenemen.	Man sollte genug Wasser und Essen mitnehmen.
Ik stel voor dat we vandaag naar de bioscoop gaan.	Ich schlage vor, dass wir heute ins Kino gehen.
Mijn voorstel voor een restaurant is...	Mein Vorschlag für ein Restaurant ist...
Wat vind je ervan, als we dit jaar naar Spanje vliegen?	Was hältst du davon, wenn wir dieses Jahr nach Spanien fliegen?

Op een voorstel reageren	
Ik zou het fijner vinden als we thuis blijven.	Mir wäre es lieber, wenn wir zu Hause bleiben.
Ik zou het leuk vinden als we hier konden blijven.	Ich würde mich freuen, wenn wir hier bleiben könnten.
Ik zou het leuk vinden om te kamperen in België.	Mir würde es Spaß machen, in Belgien zu zelten.
Zoiets zou ik graag willen doen.	So was würde ich gerne machen.
In deze oplossing kan ik me goed vinden.	Mit dieser Lösung bin ich einverstanden

Ik weet niet precies of ik kom of niet.	Ich weiß nicht genau, ob ich komme oder nicht.
Het een sluit het ander niet uit.	Das eine schließt das andere nicht aus.
Ik ben ervan overtuigd dat dit geen goed idee is.	Ich bin davon überzeugt, dass dies keine gute Idee ist.
Natuurlijk! Dat klinkt goed.	Na, klar! Das hört sich gut an.
Het spijt me, ik ben er niet in geïnteresseerd.	Es tut mir leid, ich bin nicht daran interessiert.
Nee, bedankt. Ik houd helaas niet van films.	Nein, danke. Ich mag leider keine Filme.
Dat vind ik een goed idee, want het weer is daar goed.	Das finde ich eine gute Idee, denn das Wetter dort ist gut.

Iets over jezelf vertellen	
Mijn sterke punten zijn creativiteit en humor.	Meine Stärken sind Kreativität und Humor.
Mijn zwakke punten zijn ongeduldigheid en jaloezie.	Meine Schwächen sind Ungeduld und Eifersucht.
Het belangrijkste is voor mij dat ik gelukkig ben.	Das Wichtigste ist für mich, dass ich glücklich bin.
Ik wil later graag beroemd worden.	Ich möchte später berühmt werden.

Bestellen	
Ik zou graag de gemarineerde zalm willen hebben.	Ich hätte gern den marinierten Lachs.
Voor mij graag de gevulde kipfilet.	Für mich bitte die gefüllte Hähnchenbrust.

Je gevoelens uiten en iemand naar zijn/haar gevoelens vragen	
Begrijp je me als ik zeg dat ik je niet wilde kwetsen?	Verstehst du mich, wenn ich sage, dass ich dich nicht verletzen wollte?
Ja, helemaal duidelijk. Ik begrijp wat je bedoelt.	Ja, ganz klar. Ich verstehe, was du meinst.
Naar mijn mening worden we erg onbeleefd behandeld.	Meiner Meinung nach werden wir sehr unhöflich behandelt.

Ik vind het onbegrijpelijk dat u vooraf daar niets over gezegd heeft.	Ich finde es unverständlich, dass Sie im Voraus nichts darüber gesagt haben.
Ik begrijp niet waarom u zo onbeleefd bent.	Ich verstehe nicht, warum Sie so unhöflich sind.
Ik twijfel eraan of hij de waarheid spreekt.	Ich zweifle daran, ob er die Wahrheit spricht.
Ik zou graag met u willen praten, omdat u zeer belangrijk voor mij bent.	Ich möchte gern mit Ihnen reden, weil Sie sehr wichtig für mich sind.
Met jou kan ik het goed vinden, want je bent grappig.	Mit dir komme ich gut aus, weil du witzig bist.

Overig	
Ik vraag me af waarom ik niet eerder ben begonnen.	Ich frage mich, warum ich nicht früher angefangen habe.
Pardon, mag ik u iets vragen? Ik ben verdwaald.	Entschuldigen Sie, darf ich Sie etwas fragen? Ich habe mich verlaufen.
Goedendag, heeft u een momentje? Ik heb een vraag.	Guten Tag, haben Sie einen Moment? Ich habe eine Frage.

OVERIG

59 *DACH-Länder*

60 Verslagformulieren – extensief lezen

Leesformulier *Zeitungsartikel*

Je leest een krantenartikel.

1 **Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, het aantal pagina's, de titel en de auteur van het artikel.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het artikel hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp van het artikel.
5 **Waarom dit artikel?** Noteer waarom je dit artikel gekozen hebt. Je mag meerdere van de volgende mogelijkheden gebruiken.
   - Ik wilde iets meer weten over...
   - Het onderwerp interesseert me, omdat...
   - De foto's en de koppen trokken mijn aandacht, omdat...
   - De lengte van het artikel was doorslaggevend, want...
   - Het artikel is me aangeraden door...
   - Ik koos dit artikel, omdat...
6 **Aanleiding:** Noteer of er een aanleiding is voor het verschijnen van het artikel.
7 **Jouw mening:** Noteer wat je van het artikel vindt. Gebruik minimaal twee van de volgende mogelijkheden. Geef zo nodig meer informatie.
   - saai – interessant – grappig – verhelderend – ontspannend
   - inhoud: gemakkelijk – moeilijk
   - opbouw: overzichtelijk – ingewikkeld
8 **Cijfer:** Geef het artikel een cijfer tussen 1 en 10.
9 **Antwoord:** Zoekt de auteur in het artikel naar het antwoord op een vraag? Zo ja, noteer die vraag.
10 **Waar antwoord?** Noteer waar of bij wie de auteur naar een antwoord zoekt op de vraag bij 9.
11 **Standpunt van de auteur:** Noteer of de auteur een standpunt inneemt of niet. Zo ja, wat is zijn/haar mening en/of conclusie?
12 **Opvallende onderwerpen:** Omschrijf twee onderwerpen in het artikel die jou het meest opvielen of twee dingen die je nog niet wist.
13 **Nadruk:** Waarop legt de auteur in zijn/haar artikel vooral de nadruk? Noteer één van de volgende mogelijkheden en licht deze in één zin toe. Vul de lijst zo nodig aan.
   - Nadruk op meningen van een of meer mensen.
   - Nadruk op feiten (objectief artikel).
   - Nadruk op eigen waarnemingen en mening (subjectief artikel).
   - Nadruk op feiten én meningen.
14 **Redenen:** Geef drie redenen waarom een ander dit artikel wél of niet zou moeten lezen. Licht de redenen toe.
15 **Samenvatting**: Schrijf in het Nederlands een samenvatting van het artikel. Gebruik ongeveer 100 woorden. Geef in je samenvatting andere informatie dan bij 1 tot en met 14.
16 **Titel:** Schrijf een nieuwe (Nederlandse) titel/kop voor het krantenartikel.

Leesformulier *Rezension*

Je leest een recensie.

1 **Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, de titel en de auteur van de recensie.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van de recensie hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp van de recensie.
5 **Waarom deze recensie?** Noteer waarom je deze recensie gekozen hebt. Kies een van de volgende zinnen en vul die aan.
   - Ik wilde iets meer weten over...
   - Het onderwerp interesseert me, omdat...
   - De foto's en de koppen trokken mijn aandacht, omdat...
   - De lengte van de recensie was doorslaggevend, want...
   - De recensie is mij aangeraden door...
   - Ik koos deze recensie, omdat...
6 **Jouw mening:** Noteer wat je van de recensie vindt. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.
   - De recensie is saai.
   - De recensie is grappig.
   - De inhoud van de recensie is gemakkelijk.
   - De inhoud van de recensie is moeilijk.
   - De recensie is interessant.
   - De recensie is verhelderend.
   - De opbouw van de recensie is overzichtelijk.
   - De opbouw van de recensie is ingewikkeld.
7 **Cijfer:** Geef de recensie een cijfer tussen 1 en 10.
8 **Recensie:** Hoe wordt het gerecenseerde werk in de recensie beoordeeld? Is dat positief, neutraal of negatief? Citeer twee zinnen uit de tekst waaruit dat blijkt.
9 **Kennis van het werk:** Noteer of je het gerecenseerde werk kent.
   Zo ja, noteer twee punten uit de recensie waarover je het met de auteur eens of oneens bent. Licht je antwoord toe.
   Zo nee, noteer twee dingen uit/over het werk die door de auteur als zwak of sterk worden beoordeeld.
10 **Samenvatting:** Beschrijf in het Nederlands in ongeveer 50 woorden de inhoud van de recensie. Schrijf andere informatie dan bij 1 tot en met 9.

Leesformulier *Gedicht*

Je leest een gedicht.

1 **Algemeen:** Noteer het publicatiejaar, de bron, het aantal pagina's, de titel en de auteur van het gedicht.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het gedicht hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Waarom dit gedicht?** Noteer waarom je dit gedicht gekozen hebt.
5 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp/thema van het gedicht.
6 **Jouw mening:** Beoordeel het gedicht. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.

- Het gedicht is saai.
- Het gedicht is grappig.
- De inhoud van het gedicht is gemakkelijk.
- De inhoud van het gedicht is moeilijk.
- Het gedicht is interessant.
- De opbouw van het gedicht is overzichtelijk.
- De opbouw van het gedicht is ingewikkeld.
- Het gedicht is verrassend.

7 **Cijfer:** Geef het gedicht een cijfer tussen 1 en 10.
8 **Verwachtingen:** Noteer welke verwachtingen je vooraf over de inhoud van het gedicht had. Zijn je verwachtingen wél of niet uitgekomen? Licht je antwoord toe.
9 **Inhoud en titel:** Noteer wat de titel van het gedicht met de inhoud te maken heeft. Licht je antwoord toe.
10 **Kenmerken:** Welke kenmerken van het gedicht vallen je op? Denk aan rijm, strofe-indeling, regellengte, interpunctie, herhaling enzovoort.
11 **Mooie regels:** Noteer (in het Duits) de dichtregel(s) die je het mooist vindt. Leg uit waarom je deze regel(s) hebt gekozen.
12 **Andere titel:** Bedenk een andere (Nederlandse) titel voor het gedicht en noteer deze. Licht je titel toe in ongeveer 30 woorden.
13 **Redenen:** Noteer twee redenen waarom een ander het gedicht wél of niet zou moeten lezen.
14 **Samenvatting:** Noteer in het Nederlands in ongeveer 50 woorden de inhoud van het gedicht. Schrijf andere informatie dan bij 1 tot en met 13.

Leesformulier *Interview*

Je leest een interview.

1 **Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, het aantal pagina's, de titel en de auteur van het interview.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het interview hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp van het interview.
5 **Waarom dit interview?** Noteer waarom je dit interview gekozen hebt. Je mag meerdere van de volgende mogelijkheden gebruiken.
   - Ik wilde iets meer weten over...
   - Het onderwerp interesseert me, omdat...
   - De foto's en de koppen trokken mijn aandacht, omdat...
   - De lengte van het interview was doorslaggevend, want...
   - Het interview is me aangeraden door...
   - Ik koos dit interview, omdat...
6 **Jouw mening:** Noteer wat je van het interview vindt. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.
   - Het interview is saai.
   - Het interview is grappig.
   - De inhoud van het interview is gemakkelijk.
   - De inhoud van het interview is moeilijk.
   - Het interview is interessant.
   - De opbouw van het interview is overzichtelijk.
   - De opbouw van het interview is ingewikkeld.
   - Het interview is verrassend.
7 **Cijfer:** Geef het interview een cijfer tussen 1 en 10.
8 **Wie wordt er geïnterviewd?** Noteer de naam/namen van de geïnterviewde(n).
9 **Aanleiding:** Noteer de aanleiding voor het afnemen van het interview.
10 **Nieuwe informatie:** Noteer in het kort de nieuwe informatie die het interview je geeft.
11 **Toon:** Noteer hoe de toon in het interview is. Is de geïnterviewde bijvoorbeeld terughoudend en de interviewer vasthoudend? Of is de interviewer vriendelijk en de geïnterviewde agressief? Licht je antwoord toe.
12 **Samenvatting en standpunt:** Beschrijf in het Nederlands in het kort de inhoud van het interview en geef daarbij het standpunt van de geïnterviewde weer. Gebruik minimaal 100 woorden. Noteer ook belangrijke informatie die je nog niet hebt gegeven bij 1 tot en met 11.
13 **Titel:** Schrijf een nieuwe (Nederlandse) titel/kop voor het interview.

Leesformulier *Lied*

Je leest een songtekst / de tekst van een lied.

1 **Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, de titel en de auteur van het lied / de song.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van de tekst hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Waarom deze song / dit lied?** Noteer waarom je deze song / dit lied gekozen hebt.
5 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp/thema van de song / het lied.
6 **Jouw mening:** Noteer wat je van de tekst vindt. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.

- De tekst is saai.
- De tekst is grappig.
- De inhoud van de tekst is gemakkelijk.
- De inhoud van de tekst is moeilijk.
- De tekst is interessant.
- De opbouw van de tekst is overzichtelijk.
- De opbouw van de tekst is ingewikkeld.
- De tekst is verrassend.

7 **Cijfer:** Geef de tekst een cijfer tussen 1 en 10.
8 **Inhoud en titel:** Noteer wat de titel van de tekst met de inhoud te maken heeft.
9 **Kenmerken:** Welke kenmerken van de tekst vallen je op? Denk aan rijm, strofe-indeling, regellengte, interpunctie, herhaling enzovoort.
10 **Mooie regels:** Schrijf (in het Duits) de regel(s) op die je het mooist vindt. Leg uit waarom je deze regel(s) hebt gekozen.
11 **Andere titel:** Bedenk een andere Nederlandse titel voor de song / het lied en noteer deze. Licht je titel toe in ongeveer 30 woorden.
12 **Redenen:** Noteer twee redenen waarom een ander de tekst van de song / het lied wél of niet zou moeten lezen.
13 **Samenvatting:** Noteer in het Nederlands in ongeveer 50 woorden de inhoud van de song / het lied.
14 **Videoclip:** Je maakt een draaiboek voor een videoclip van de song / het lied. Beschrijf je clip in minimaal 50 woorden.

Leesformulier *Reisebericht*

Je leest een reisverslag.

1 **Algemeen:** Noteer de publicatiedatum, de bron, het aantal pagina's, de titel en de auteur van het reisverslag.
2 **Tijd:** Noteer hoeveel tijd je aan het lezen van het reisverslag hebt besteed.
3 **Woordenboek:** Noteer of je gebruik hebt gemaakt van een woordenboek of niet. Als dat zo is, noteer het aantal woorden dat je hebt opgezocht.
4 **Onderwerp:** Noteer het onderwerp van het reisverslag.
5 **Jouw mening:** Noteer wat je van het reisverslag vindt. Lees de volgende stellingen. Geef telkens aan of je het eens bent met de stelling of niet. Vul de lijst zo nodig aan.
   - Het reisverslag is saai.
   - Het reisverslag is grappig.
   - De inhoud van het reisverslag is gemakkelijk.
   - De inhoud van het reisverslag is moeilijk.
   - Het reisverslag is interessant.
   - De opbouw van het reisverslag is overzichtelijk.
   - De opbouw van het reisverslag is ingewikkeld.
   - Het reisverslag is verhelderend.
   - Het reisverslag is ontspannend.
   - Het reisverslag is verrassend.
6 **Cijfer:** Geef het reisverslag een cijfer tussen 1 en 10.
7 **Aanleiding:** Noteer de aanleiding voor het maken van de reis.
8 **Onderwerpen:** Noteer waar de auteur vooral aandacht aan besteedt. Noteer één of meer van volgende voorbeelden. Licht één aandachtspunt toe. Vul de lijst zo nodig aan.
   - Aan de mensen die hij/zij tijdens zijn/haar reis ontmoet.
   - Aan bezienswaardigheden.
   - Aan zijn/haar persoonlijke indrukken tijdens de reis.
   - Aan de politieke situatie in het land / het gebied.
   - Aan de cultuur en/of cultuurverschillen (godsdienst, eten, drinken, omgang enzovoort).
   - Aan de natuur.
   - Aan hoe je het best het land / het gebied kunt bereizen (vervoer, overnachting, kosten enzovoort).
9 **Reisdoel:** Noteer drie redenen waarom jij dit reisdoel wél of niet zou kiezen. Licht je redenen toe.
10 **Samenvatting:** Schrijf in het Nederlands een samenvatting van het reisverslag. Gebruik ongeveer 100 woorden. Geef in je samenvatting andere informatie dan bij 1 tot en met 9.